ROJ A ME

GOVAR. . . . JIMARE – 4 .... 2021....1+1

Mustefa Barzani

"ئەگەر ئەم لسەر بوستەك ئاخا كوردستانێ ژی شەهیدببن،

ئەم دێ جاردن ژخودای خوازن مە كورد بدت ڤە"....

-ژمارەی متمانە لەسەندیکا ڕۆژنامەنوسانی کوردستان (٨٥١).

-گوڤارا (ڕۆژا مە) گوڤارا فیلوسوفی و نەتەوەی.

-تەوەرێ ئەڤێ ژمارێ: ژن وبزاڤا ژنان، هزری.

TL: 0750 739 1120

Instagram: roja_me_govar

Facebook: Dler dlerin

KASPIN **AJANS**

1+1=0....ROJ A ME /گوڤاری نەتەوەی کورد*

خودان ئمتیاز: هێمن بارزانی

دامەزرێنەر و بەرپرسیار: دلێر دلێرین

شیرەتکار: کوڤان سندی & کەرەم سەرهاتلی & د.جاسو وسماتوف وەزیر

سەرنڤیس/سورانی: د.فەرشاد پیسورە & نوژین ئەبدوللا & عبدوڵلا گەردی

سەرنڤیس/بادینی: جوان صبحی زاخۆی & نەرمین دهوکی & عمران هەرکی

سەرنڤیس/لاتینی: مەڕوان محمد & نوژین عابد & داخاز پیرموس

هاریکارێ سەرنڤیسی: شەهلا حسن & ئیمان مێرخاس

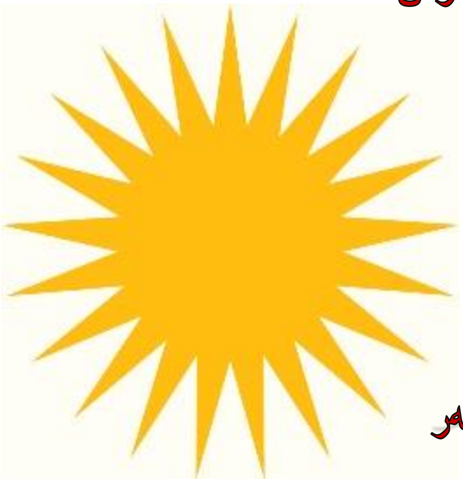

وێنە: ئەیوب خان & ئالا زاخۆ

وێنەگر: سوزان باپیر & سەیدا گویان

کومپیوتەرو دیزاین:ئادار زاخۆ & جیلان علی & داران دیزاینەر

وەرگێران:چیمەن نەصیر & نیدا هەرکی

بەرپرسا ڕاگەهاندنێ: پیروز سندی

بەڵافکرن و هەفکار: ئادار نەضیر، ئالا مزیری، ئالا بامەڕنی، ئحسان سەردار، ئیمان حسێن، ئیران محمد، ئەفراح فارس، عزیز فیض الله، ئەحمەد بەرگارەی، ئیشخان نسیان، بورهان ڕۆژبەیانی، جاسم ڕۆژبەیانی، چنار احمد حاجی، دلمان مامێزدینی، دلمان محمود، دلمان کوچەر، دانەر کوردی، دیلان سندی، زەینەب کریم، ڕۆژین زاخۆی، پەروین عیسی، کاوار هەرکی، کاژین شەوکەت، کوڤان قادر، قادر ئاکرەی، قهار تەمەر، لەیلا بەرواری، علی شاکرچی، خاتوون هەیبەت، خەددا زاخۆی، ژیان رەمەزان، ژیان حسن، مونا ڕێکانی، مینێ بامەڕنی، موسلم جبرایل، مهاباد ڕێکانی، مریەم محمد، میعاد ئسماعیل، نفل نظامدین، نفل عمر، سولین حەسن، سیلاڤ حسن، سەبری ڕوخ فەروز، سعاد زێوکی، سوپەیدا شنگالی، سەگڤان ڕەشید، سەرکەفت جەبار، ستێرین تاهر، سهیلە زکی، سارە یاسین، سوزان دهوکی، شەهیان دوسکی، شیلان ادریس، خیسار بامەڕنی، هێژا خالد ،هێلین دوسکی، هدی بەرواری، هلبین نزار،هاڤین دهوکی، هۆزان خالد ، هەیام هەرکی، هەلز محمد، هوگر محمد.

*بتەنێ ل وێ تارییاتیێ دا نە پێتڤی بروناهیێ مە ئەو دەما تو دگەل مندابی.

پێرست:

١-بەياننامە.	5
٢-پەیڤا خودان ئمتيازى.	6
٣-پێشەكى.	7
٤-ڕوح و دەروونێ لەشى.	8
٥-پەيوەندى نێوان ڕوشنبير ودەستهەڵاتدار.	12
٦-توندوتيژى دژ بە ژنان.	16
٧-ژنۆلۆژى/بزاڤا كچان.	22
٨-كچێن بادينان.	28
٩-ئەزا خوينەلو.	30
١٠-خەونا شەڤا من.	32
١١-شكاندنا داب و نەريتان.	34
١٢-خاوبوونەوە.	36
١٣-ئەفسانەيا پەلاتينكێن ئەڤيندار.	38
١٤-خەون ژيانێ ددت.	40
١٥-نەگرنگيدان ببەهرەيێن ژنێ.	41
١٦-تەندروستيا گيانى.	42
١٧-خەموكى.	44
١٨-گەشبين ببە.	46
١٩-هونەرێ داهێنانێ.	48
٢٠-ئێمە كوردين كورت نين.	50
٢١-جاڤێ سيێ.	52
٢٢-بزاڤا گوڤارێ و چالاكى.	58
٢٣-شێوەكارى كەركوك.	62
٢٤-شێوەكارى گەنج.	63
٢٥-دەستنڤيسا ئەيوبيان.	66

27-	Zeyinel abdin.	85
28-	EYŞOYA DÎN.	81
29-	Siyabend u xec.	79
30-	Name/yezgerd 111.	75
31-	Siyaseta fransa.	71

-بەیاننامەی ژمارەی چواری گوڤاری "ڕۆژا مە"....

هەنگاوی ئێمە شورەشێکی خودییە بەدەست و هێز تێپەڕناکات بەڵکو ئەمە هەنگاوێکی تازەی هزرکرنە بۆ هەر تاکێك، ئێمە بەگیان و ماڵی خومان پشتیوانی ئەم بزوتنەوەی هزری و ڕوشنبیرییە دەکەین نەك بەڵێدوانی ڕاگەیاندن بەڵکو خواستی ئێمەیە بچین لەناو بیر و ئەندێشەی هەر تاکێك بۆ وشیارکردنی مروڤێکی سەردەمی و پێشکەوتوو.

گوڤار لەم سەردەمەیەدا مەزنترین ڕوانگەهە بۆ چارەسەرکردن و چارەنووسی سەرچەم ئەو کێشە و دەرزانەی کەلە بورینی کاتەکان و سەدەیەکاندا کەوتووتە لەناو هزر و بیری تاکی کورد و بوویە گرێکی دەروونی ئاڵوز و ئاڵودە لەجیهانی هزری و ئاوێنەی هیوای بینینی دەردی خوی و گەلەکەی، ئەم هەنگاوە تازەیە بناخەکەی هەر لەنێوەندی نەریتەکانی ڕۆژهەلاتی نێوراست تایبەت پەیوەستە بە کاودانی گەلی کورد کەلە دوور تیوری هزرکرنی فۆلکلوری کوردی ئێمە چرایێك هەلدەگرسینن، بوویە ئێمە لەم ژمارەیەدا تیشکی ڕۆژمان دەخرێنە لسەر بابەتی (نەتەوەی و فیلوسوفی) لسەر تێڕوانینێکی فۆلکلوری کوردی و جیهانی هزرسازانی جیهانی.

ئەم بۆ ئارمانجەکێ کاردکن و ئەڤ ئارمانجە هەر ئەڤ بەرهەمەیە ئەوێ لسەردەستێن تە تو دخوینی، مەبەست ژئەڤێ ژمارێ ئەوە کو ئەم هەر بەردەوامیێ بدنەهەموو ئەوان چەمک و تێگەهێن بەری نها پێن هزری، وێژەی، سیاسی، ئاینی و سیکولاریزمی لێ بدیتنەك جوداتر و بەرفرەهتر و یەکگرتی تر کو پتر کریار تێدا ڕۆلێ خوە بینت بەر بریارێ و تاك لژێر سیبەرامە یا ئارامدا ژین بکتن و ژهنداب‌وونێ دەربازببتن، کوردبوون دتێگەها نفشێ نووی دا پرامانەك جوداتر دهێتن ژهزرا باب و کالان، بەلکو پتری یاوان لگوڕەی هزرکرن ودیدەها خوە یا سەردەم لبابەتی دنێرن وژیانا وان یاکەسوکی یا پری حەز و ئارەزووێێن سەردەمی، ئانکو دویر ژئەوێ بووری کو کوردبوون لدەف وانا گرنگیدانە ب زمان و ئاخ ونەریتێن خوە و هەردەم بەرهەڤن قوربانیێ بۆ بدن داکو ئەڤ چەندە بگەهتە گەشەیا خوە یاکو بهزارەهان سالە خەبات و تێکوشین بۆ دهێتەکرن، ئەرێ مە دوو بارێن قورسێن هەین یەك بجهئینانا ئارمانجا باب و باپیران دەربارەی ئارمانجا نەتەوەی، دوو ئەم دێ چەوا هەوڵدانا کن کریار تاکو ڕەسەنایەتیا گەنجێ نوو یێ کورد ئەم خورت بکن وبکن کوردەك چڕ و شڕ بۆ هەستا نەتەوا خوە و بدیتنا کوردستانێ و بناڤێ کوردبوونێ تێرببتن و لژیانێ دا ئەڤە بۆ ژ هەرتشتی گرنگتربیتن.

Ev peyam e helgira hizira fîlosofiyek kûr e, eger tênegehî dê hizir bikî ku em wên mezintirîn nedrustî û şaşiyê encam didin. Em livînê dikin da ku pêlên me bilivin, da ku bazineya me berfireh bibe ji bû xurtkirin û parastina çand û zimanê Kurdî.

DLER DLERIN 10/10/2020

سڵاو ڕێزم...

ئێمە هەمیشە لەهەوڵداین بۆ ئەوەی کوردستانێکی بەهێز و سەردەمیانە لەئارادابێت، بوویە ئارمانجی ئێمە گەنجان لە کوردستان ئەوەیە کە تەوژمی هزری لەسەر ڕێبازی نەمر بارزانی سازبکەین بۆ ئەوەی ببینە قوتابخانەیەکی نوو بۆ گەنجانی نەوەکانی داهاتووی گەلەکەمان.

ئەم گوڤارە تازەیە لەبەر دەستی ئێوەی ڕوشنبیران و لێکولەران دایە و هەر بابەت ئەوەیە کە پێکەوە بتوانین بوشاییەکی بچوك لەنێوەندی گوڤار و ڕۆژنامەگەری کوردیدا سەرهلبدەین و هەروەها ئێمە خوازیارین کە گوڤاری کوردی لە قوناخێکەوە ببینە قوناخێکی تری پێشکەتوو کە لەتێروانین و تەوژمی پێشکەوتن و سەردەمەوە بڕوات بۆ ئەوەی پتر خزمەتی گەل و نیشتیمانی کوردستان بکەین.

2021.....HEWLER

پێشنوسی:

هژمارە چوار یا گۆڤارا (ڕۆژا مە)، وەکە درێژە پێدەرا هژمارەیێن بوری یێن گۆڤارێ لسەر کار و خەباتا خوە بەردەۆام بوویە، هەمی پێکۆل کرنە ژبۆ ئاراستەکرنا باشترین بابەتان، دیسان ژبۆ کو وەکە دروشمێ خوە ببە ئەگەرا سەرهەلدانا شۆرشەکا هزری، فەلسەفی و مەعریفی، ببە ڕێیەك ژبۆ ڤەگەراندنا هزر و بیرێن گەنج و لاو و مروڤێ کورد ژبۆ دیروك فەلسەفەیا کوردی یا ڕەسەن. دیسان دەرفەتێن باش ڕەخساندینە ژبۆ کو گەنج دناڤا وێ دە خوە ببینن و دەربرینێ ژ هزر و بۆچوونێن خوە بکن پرسگرێك و داخوازێن خوە تێدا بەرچاڤ بکن.

دیسا خوەستییە بێی جوداهی وەکە ڕۆژێ ڕۆناهییا خوە بگەهینە هەرچار پارچەیێن کۆردستانێ و پەیۆەندی دگەل نڤیسکار و هزرمەندێن پارچەیێن دن ژی گرێداینە و بوویە خوەدیکا هزر و بیرێن وان. ,ئارمانجا گۆڤارێ (ڕۆژا مە) دەرفەت ب ژنێ دایە خوە پێش بئێخت و شیانێن خوە دیار بکت و هزرێن خوە ئاراستەی جڤاکا خوە بکت، خوەستییە ببت ئامرازەك ژبۆ کو ب ڕێیا وێ ژن بکارت لسەر بنەماییێن فولکلۆر و ڕەسەناتییا کۆردی خوە ئاڤا بکت.

SERNVISKAR

ژبەرکو ب درێژاهییا میژوویا مرۆڤاتییێ و بشێۆەیەکێ گشتی زەلام لسەر ژنێ یێ زال بوویە، ژن وەکە ئالاڤەك ژبۆ تێرکرنا حەز و مەرەمێن خوە دیتییە، هەردیسان ژێر دەست کرییە و دەستهەلاتا خوە ب سەردا سەپاندییە، د گەلەك بارەودۆخاندا ڕێ ل ژنێ هاتییە گرتن دەربرینێ ژ حەز و ئارەزوو و هەست و بۆچوونێن خوە بکت. جڤاکا کۆردی ژی بێ بەهر نەبوویە ژ نەریتێن هەڤشێوە، دەستهەلاتا زەلامی لسەر ژنێ هەبوویە و جورە خوە پەرستییەك دناڤا کەسایەتییا زەلامێ کورد دا هاتییە دیتن. ئەڤجا پێکۆل هاتینە کرن ژبۆ نەهێلانا ڤان جۆرە نەریتێن ڕەگەزپەرێسییێ بسەر دئێخن و ڕێزا ژنا کۆرد کێم دکن. وەك دهێتە زانین، د نها دا جیهان د قوناغێن هەرە باش یێن هزرکرن و داهێنانێدا یە، لێ جهێ داخێ یە هزرا تاکێ کۆرد چەندین قوناغان پاشڤە مایی یە. مرۆڤێ کۆرد بوویە مرۆڤەکێ چاڤلێکەر و ڤەگۆهێزەر پتر ژ مرۆڤەکێ هزرمەندێ داهێنەر،زێدەتر گرنگییێ ب فەلسەفەیا بیانی ددت ژ فەلسەفە و دیرۆك و ڕەسەناتییا خوە، دکارین بێژین کو هزر و بیرێن وان پتر مژوولی حەز و ئارەزوویێن وان یێن کەسۆکی نە ژ داهێنانا هزرێن نۆ و بەرهەمدار دیسان دیرۆك و فولکلۆرێ خوەژی هندا دکن و گرنگی پێ ناهێتە دان. ژبۆ ڤێ یەکێژی ڕۆژا مە خۆەستییە ل دروشمێ خوە خوەدی دەربکەڤت، ببت ڕێ نیشاندەرەك ژبۆ کو ب ڕێیا وێ گەنج و تاکێ کورد ل خوەییا خوە، دیرۆك و کەڤناتییا خوە بڤەگەرت، دیسان بکارن هزرێن خوە ئازاد بکن، ببن مروڤێن هوشمەند و ژیریا خوە ببینن و بکاربینن.

10/10/2020…ZAXO

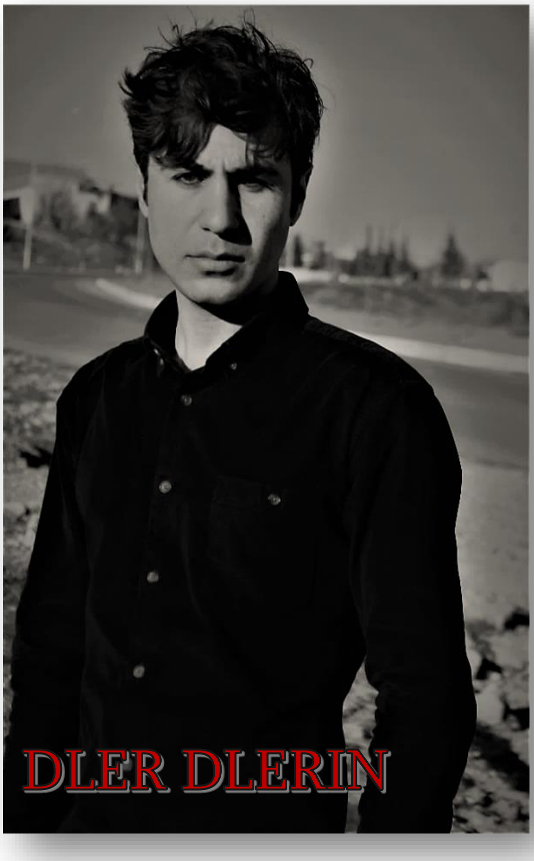

"روح و دەڕوونێ لەشی ".

....

"ژیان، مروڤان خراب دکت

و هەر تاکەکێ ژ ناچاری

دکتە کاڕێکتەرەك،

ئەم

چارەنووسی دکن قەدەر

و ڕوودانێ دکن فەلەك".

1+1=0

ئەڤە ماوەیەکێ دریژە ئەم مروڤ پتر ژلایەکیڤە ل سەر خوە دنڤێسن و خوە شرۆڤەدکن، تا دەروون ئارامکرن و هەبوونا مە یا نەناس ناسبکن، بەلێ بۆ ڤێ چەندێ یا دروستتر ئەوبوو مە ب هزرکرنەکا ڕوحی خوە شرۆڤەکربا ،تاکو مە بنگەهێ هزرگەهێ و بنەماییێ هەبوونا مە یا مرۆڤی زانیبا.

مرۆڤان نەشیان خوە پێناسە بکن، ب درێژاهییا بورینا دەمی چ ئول و پێناسەییان نەشییاینە ب تەمامی دەڕوونا ئارام بکن و ب تەمامی مرۆڤان لهەڤ بگەهینن، ژبەرکو بێ بەرسڤییا وانا یا ب مەرەم نەشیاینە ڕوحێ پێناسەبکن و نیزیکی ناسکرنا خوە و خودایەکێ ببن. ئەڤە بیرا مە ل چنەییێ دئینت، کو هەمی تشتە،ژبەرکو دەما ئەم ل چەوانییا گەوهەرێ خوە دنێرن دەروونێ مە هەر تشتەکێ چنە دکت هەمی تشت.

”هەمی ڕوحان نەڤییاینە ل ناڤ لەشێ مرۆڤاندابان ومروڤبان”..

چنکو نەئارامیا مە ل ژیانێ دا پترە ژ ئارامیا مە هەروەسا منژی نەڤییایە ئەز ئەز بامە، بەلێ ئەم چنەبوون و مە چ تشت پێچێنەبوو، ئەم هەر بوون ئەم، لەوڕا من یا ڤیای ئەز پێل خۆە بکم! ئەڤە ئالۆزییەك دەڕوونییا نووییە بۆ ژیانا نفشێن وەکو من دهزرن، ژبەرکو ڕاستییا مە د هزرکرنا ناڤ مەدا هەیە، هەر یەك ڕاستییا خوە ل گوڕ خوە دبینت، بەلێ ئەڤ دیتنە نە ب تنێ دەرونییە، بەلکی ئەم هەمی ڕاستییەکن ل دەمێ ئەم یەك دبینن هەر وەك خواندنا ئەڤێ ڕستێ ،گەلەك پەیوەندی د ناڤ جەستە و ڕوحاندا هەنە، کو لەش ب ئەوان پەیوەندی و کاران ڕادبت، چەمکێ ڤان پەیوەندێن نەدیار ب خۆەڕا دکێشت.

ئەڤ پەیوەندی هنەك ب خۆە چێدبن و هنەكژی ئەم چێدكن، بۆ نموونە: د ئەدریدا هەرتشتەكێ ب ڕوحێ هەبوون بۆ هەبت ژیان دێ بۆ ب زەحمەت و ئالۆزبت، ژبەركو ئەو دێ ب حەزێن بەرپرسیارێن وی تشتی بەرپرسیاربت یێ ئەو وەك جان تێدا دبتە تۆر و دچتە ل ناڤخوەدا "دبێژنە وێنێ خۆە یێ سروشتی و نەرەسەن مرۆڤ" و ئەو مروڤێ ژ بۆشاییا دروستبووی و تژی ژ حەزان ژبەركو ئەم یێن د ناڤ هەڤرا بووینە ئێك، ئەم وەكو گیان ل دویڤ هێلكاریا ڕوخسارێ هەر زیندەوەرەكێ ب سایا حەزێن وانڤە گرێداینە، "ئەم بێ لخوە گەهشتن" نكارن ئولەكێ ل سەر خوە بچەسپینن تاكو ژ حەزێن دەروونی ڕابوەستینن، یان ل دویڤ بەردن و رانەوەستن، نە ئەم دشێن لابدن و نە ئەم دشێن تێربكن، ئەڤە بەلگەیا وێ بەرسڤێیە، كو هەر بوونەوەرەك ژ وی تشتی یێ دروستبووی یێ هەر تشتی بخوازت ئەو هەمی تشتی ژ وی چێبووی، بەلێ ئەڤ لەشێ وەرگرێ سروشتی ژ هەمی زیندەوەرێن دی پتر بۆشایێن كویرێن دەروونی و سەیر لێ هەنە و هەردەم(ٍ)سالبە حەزان ئەڤە دەستپێكا بوونا ڤیانێ یە،دیسان مە ددەستپێكا خۆەدا ژ خرابییێ بزاڤا باشییێ و لەهڤكرنێ كرییە، هەرو هەر ئەڤە بیرا مە ل ژ دەستبەردان و هێلانا مە یا درندە دئینت ،كو ئەم خوە چاك بكن. حەزێن لەشی وەكی هەمی بۆشایێن ئاسمانینە، ئەگەر ئەم ل دویڤ حەزێن بۆشایێن دەروونێ خوە بچن و بشێین هەمی وان بۆشایێن د گەلدا پڕ بكن. ل داوییێ دێ ژ هەر یەك ژ مە هێتەخواستن كو ببتە خودێ، لەوڕان...

"ب تەنێ گوڕ بۆشاییێن دەروونی دسەلمینت و ڕادوەستینت ژ وێنەیێن حەز و خەیالێن هەر و هەر"...

دەروون هژمارەكە ئەگەر هەركەسەك نەگەهتە هژمارا خوە و نزانت چەندە ئەو دێ بتە (هژمارە هیچ) .بەرگرییا لەشێ مرۆڤی هاریكارە دگەل خوە و سروشتی، ژ هەمی بونەوەر و جاندارانژی پتر مرۆڤ شاگردێ سروشتی و جانداران بوویە بۆ چاڤلێكرن و وەرگرتنێ، هەروەك ئەوان قۆناغێن دەستپێكی ئەوێن مرۆڤ لێ پەروەردە بووی ب سایا بورینا سەدەهان سالێن خوە ب خوە فێركرن و پێشكەڤتنێ ژ جیهانا جاندارێن دی ئەوژی هەر ب هزركرنەكا (چاڤلێكرن، وەرگرتن، نویكرن)ێ بوو. بەلێ ژبۆ وەرگرتنەكا پەروەردەی و نویتر پێدڤییە ل دەمێ دەروونێ مرۆڤی لسەر هەمی ناڤەندێن تێگەهی و هۆشیێن مرۆڤی زالدبت .

دڤێت ئەم ل هەڤالێن خوە جانداران بنێرن و خوە ب ڕەوشا وان ئارامبکن، ئەگەر ئەم ئەڤێ چەندێ ب تاوان دەینن دڤێت ئەم دەست ژ ئەوان هەموو کار و رەفتاران بەردن ئەوێن بەری سەدەهان سالان، ژبەرکو وەرگرتنا ڕەوشتەکێ چاك بۆ ئارامییێ ژ خودان گیانەکێ خزمەتەکا هەرێ مەزنە ژبۆ مرۆڤایەتییێ، لەوران د ئەڤی کاودانیدا فەرە ڤەبگەرن بۆ چاڤلێکرنێن جانەوەری ل هەمبەر دەمێ ژیانێ (چڕ، شڕ)بن و ئەو ب مەڤە ماندی ببت و هەر ب ئەڤێ چەندێ بەهەشتەك د باوەرامەدا دروست نابت ،بەلکی ڕازیبوونا ئارامیا دەڕوونێ مەیە دگەل دەمی و ئەو باوەرا تو نوکە ل ئەردی ئەوە بەهەشت" هندێ لەش کەڤنتر و ب تەمەنتر لێ بهێت گیان هەر و هەر نوویە و ژ دوماهیکا تەمەنێ جەستەی،کو مرنە بەرەڤ دەستپێکا زارۆکبوونا جانداریڤە دچت،لەوڕان ئەو لەشێن پیرژی دبن هەر د جیهانا حەزێن خوەدا جحێلن" ئانکو بەهشتەك دەڕوونی د دوزەخێدا یە، ل دەمێ کەسەك ل دوزەخێدا بزانت یێ ل دوزخێ ل وی دەمی ئەو ل بەهشتێیە.

شیانێن مەزنێن گیانی د ناڤ لەشیدا زوڕ جار دڕوونی تێکددت ئەوژی ل دەمێ مرۆڤ د ژیانا خوە دا هەست ب لاوازیەکێ ل ناڤ خوەدا دکت و دزانت ئەو نەشایستەیێ ئەڤێ چەندێ یە،ژبەرکو ئەو گەلەك یێ ب شیانە هنەك جاران دڤێت ب ڕۆلێ خوە یێ ژێدەر ڕاببت ، لاساییا خوە بکت ،خوە د خوەدا ناچاردکت،کو هەر تشتی د ئەردیدا بگرت و ل سەر زاڵبت.بەلێ ئەگەر ل ڤێرێ هێلەکا دەروونیا لەشی بهێتە کێشان ئەوژی:

" ئەگەر ژبۆ ئارامییا دەروونی ئەرد هەمی ببتە یێ مرۆڤەکی، ل وی دەمیداژی دێ هەر ئەو کەسبتن ئەوێ نوکە هزردکت دەمێ هێشتا چنەیی "..

ژبەرکو ئەو هێلا د ناڤ مەدا هاتییە کێشان بێ سنوورە و د ناڤ هەمی جەستاندا وەکهەڤە ئەڤە ل دەڤ هەمی خودان ڕوحان یا هەی ب تایبەت ئەوێن دبێژنێ "مرۆڤ" ئەم وەك ڕوح و لەشێ مرۆڤی گەلەك بهێز و مەزنن ئەو تشتێن لەشی و گیانی دڤێن (ئەردی چ ژوان تشتان پێچێنابت بجهبینت)،لەوران مەچ هەبت مەتشتەك نینە ، ل دەمێ ئەز ژێدەرەك هەبوونا لەشێ مە دبینم ئە ز ژ ئارامییێ بێ هیڤی دبم ئەوژی هندی من دڤێت حەزێن ئاخێ ب ئاڤێ تێربکم ل وی دەمی ئەز ماندید بم ئاخ هەر ئاڤێ دخوەدا دبتە خوار و ڤەدخوت د خوەدا و هشك دبتڤە و چ جار ژ تێهنێ تێرنابت....

"ژیان هەبوونەك بخەم و کەیڤە و هەبوونەك نشکڤین و نەچاڤەڕێ کرییە،

هەتا هەرتشتێ وێ ژێ،

لەوڕان بوراندنا دەمی

بتەنێ بداوی هاتنا خەم و شادیێ یە"...

"مروڤ دهزرن

نه ئاراميا وان

ژ كێماسێت ماددەیینه،

لێ نزانن ژ ئەگەرێ

نه تێگەهشتن

ونه كاملبوونا وانه

بۆ ژین و ژیارێ"...

مەنەشیا ئەم خوه بگەشتا ژیانا نها یاكو تێدا ئەم هاتین و بووینه ئەڤ بوونەوەره بگەهینن چنكو فەرهەنگا ژیانی لبەردەستێ مه نەبوویه بەلكو دهوندڕ و بیردانگا مەدابوو، بتەنێ هزركرن دشێتن ڤێ فەرهەنگێ بخوینتن و مه بمەبگەهینتن كا ئەم ژبووی چ ژیانی دكن؟.

هەلبەت ژیان هەر و هەره لێ ئەم دەمكینه و هاتنه سەرەدانەكێ لهەر و هەریێ بكن بەلێ چەندا جوان و كاریگەره ژیان چەند ئەندازەك جوانه مه حەز ژێ كر و مه ڤیا بەلێ ئەفەژێ ڕاست دەرنەچوو چنكو وەرزێ پایزێ وانەیەكێ ددته مه و سروشتێ و لەشێ ئەوژێ هەر ژنافچونەك ڕامانا دووباره سەرهلدانەك نوویه بۆ گەشه و پەرەسەندنەك نوو لێ دیسا ژێ هەر گەشەیەك دەستپێكەك نوویه بۆ ژنافچونەك نووی كو تێدا پایزەك زەر و هشك هەموو زیندەبوونا دمرینت.

چەند خەمناكیه مروڤ دكوپیتكا گەشه وپەرەسەندنا خوەدا بهزرتن كو پایزا پیراتی و وەراندنێ یێ برێڤه، هەر وی چاخی هەم هیڤی دڤەمرن و ناخ ژبەرێ دەمی بەرەف وێ رووادنێ ڤه دچتن هەتا دكەفته لسەر ڕاستیا دەڤی.

روح مروڤی ددته ژین كرن لێ لەش لسەر زاڵە وناهێلتن خودانەك ئارام دگەل بژیتن، ئەڤ هەر دوو بەشه یەك ئەز پێ دژیم و یەك ئەز دناڤ دژیم ناهێلن ئەزەك من هەبتن كو تێدا ب بریارا خوه هەبم و بحەزا خوه بژیم، لەوران بهەمبێزكرنا ئەز و منێ خوه داكو چ جاردن نەبم ڕەبەنێ حەزێن ژیانێ و مەلیلێ هەبوونەك ژنشكڤین كو ئەز نزانم ئەز چمە؟ و ئەز كیمە؟.

ئانكو لدەما خودان پارچه پرچه بووی گەلەك بوونەوەر سازبوون ئانكو گیانییێت مه پارچەبێن ئەو خودایەنه لەوران تاكو ئەو جاردن بدروستی هەبتن دڤێت ئەم نەمینن، ئانكو نەبوونا مه نیشانێن هەبوونا یەكتایەك وندا دسەلمینت، كەواته پروسێس پێچەوانەیه ئەوژێ "ئەو هەبتن ئەم نینن و ئەم هەبن ئەو نینه"...

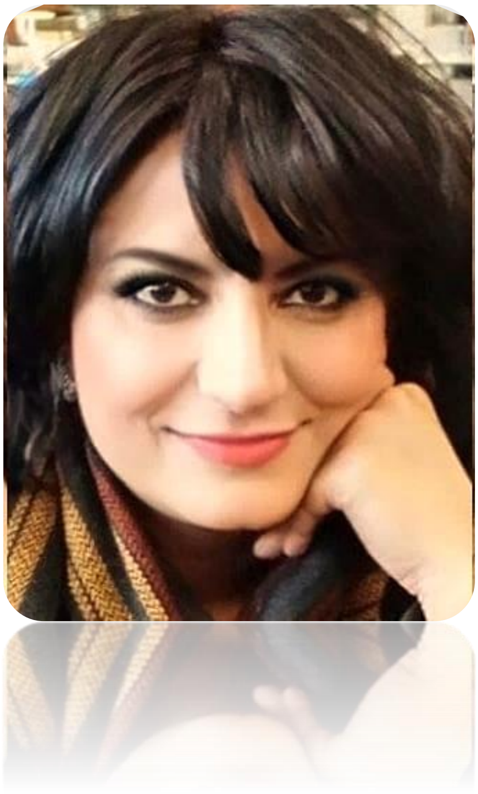

"پەیوەندی نێوان ڕۆشنبیر و دەسەڵات"

D.SHEWNM YEHYA

"پێوەندی نێوان ڕۆشنیر و دەسەڵات لە هەرێمی کوردستان لە دۆخێك بۆ دۆخێکەوە دەگۆردرێت."

لە سەردەمی رژێمی بەعس ڕۆشنبیران لەگەل حزبەکانی کوردستان بەیەکەوە خەباتیان دژی رژێمی بەعس دەکر لە پێناو ئازادکرنی خەڵکی کوردستان لە ژێردەستی رژێمی بەعس، بەلاّم دوای ئازاد کردن هەرێمی کوردستان ئەم پەیوەندییە بەشێوەیەکی ڕادیکال دەگۆردرێت، پەیوەندییەکان کاتیگۆر دەکرێت بە گوێرەی هەڵویستی رۆشنیری و ئەکتەری رۆشنبیری، ئەو رۆشنبیر و ئەکتەری رۆشنبیرییانەی ڕەخنە لە دەسەلاّت دەگرن پەیوەندییەکانی نێوانیان گرژ دەبێت. ئەوان پێیان وایە کە عەقڵیەتی سیاسی کۆن ناتوانێت حکومەتی ئەلکترۆنی بەرێوەببات، لە بەرئەوەی سەرکردە سیاسیەکانی هەرێمی کوردستان لە کاتێکدا کە ڕۆلی پلاندانان و جێبەجێکردن دەبینن و کەمتر بڕوایان بە شارەزایی و پسپۆری هەیە، بۆیە پاشماوەکانی عەقڵیەتی شۆرشگێری و مەیلی تاکرەوانە و گەندەلی و مۆدیلی بالاّ دەستی حزبی لەبواری بەرێوەبردن و دانانی کەسایەتی لەسەر بنەمای حزبایەتی و میزاجی شخصی و خزمایەتی بەربەستن دەبێت لەبەردەم گەشەسەندنی سیاسی لە هەرێمی کوردستاندا. لە روانگەی زوربەی ئەو رۆشنبیرانەی کە بەشێك بوون لە کێلگەی توێژینەوەکەمان، ئەو ڕەخنەنانەن کە ئەمرۆ لە دەسەلاّتیان دەگرت بریتی بوون لە :

- ئەو جورە دەسەڵاتە نیە گوێ بۆ هەموو رۆشنبیرێك یان ئەكتەری رۆشنبیر بە جیاوازی بیروڕای سیاسیان یان بێلانەییان ڕابگرێت، ئەگەر كوێش ڕابگرێت بۆ ئەوانەی دەگرێت كە لایەنگیری دەسەڵاتن، یان گوێ لە رۆشنبیرانیان ئەكتەری رۆشنبیری دەگرێت نەك لە پێناو پەیامی عەقلانی و كاركردن بە بیروراكانیان بەڵكو بۆ چاودێركردنیان نەوەك مەترسی بێت بۆ سەر هێزی دەسەڵات.
- مانەوەی عەقڵیەتی كۆنە لە بەڕێوەبردن و دامەزراوەكانی كۆمەڵگە لە هەموو بوارەكانی بە تایبەتی لە بەڕێوەبردنی سیستەمی سیاسی و نەبوونی پسپۆری لێهاتووی لە بوونیاد و دامەزراوەكانی كۆمەڵگە و دابەش نەكردنی دەسەڵاتەكانی لەسەر بنەمای دیموكراسی و شارەزای ئەمەشیان بۆ كەمی هوشیاری سیاسی گەراندەوە.
- دەسەڵات ئەو معریفەی دەوێت كە بتوانێ پروپاگەندەی بۆ بكات.
- پێویستی بوون بە "هێز" لە جیاتی عەقڵ.
- رۆشنبیران لەو بروایەن كە دەسەڵات لە هەرێمی كوردستان رێچكەی دامەزراوەی وەرنەگرتووە بۆیە پرۆژە و عەقڵی رۆشنبیر لە پشت حكومەت و كاری بەڕێوەبردن و دەسەڵاتەوە نیە، بەڵكو لەسەر میزاجی شخصیە و حزبی بەڕێوە دەچێت.
- دیدی حزب بۆ رۆشنبیر وەكو ئامرازێك بۆ پروپاگەندە و دابەشبوونی رۆشنبیران بەسەر دەسەڵات و ئۆپۆزیسیۆن و بكارهێنانی رۆشنبیران لە ململانێ سیاسیەكان.
- هەروەها نەبوونی سیستەمێكی یەكسانخوازە كە تێدا هەموو هاوڵاتیان لە ماف و ئەركدا یەكسانبن و نەهێشتنی گەندەڵی لە بواری بەڕێوەبردنی دامەزراوەكانی كۆمەڵگە و نەبوونی شەفافیەت لە بەڕێوەبردن.

هەر بۆیەش وەکو لە بۆچوونی بەشێك لەوانەی کە کێڵگەی توێژینەوەکەماندا بوون. بۆمان روونبووە کە کۆمەڵێك هۆکار لە پشت دروستبوونی ئەو بۆشاییانەن کە لە نێوان رۆشنبیران و دەسەڵات دایە، گەیشتین ئەو کە لە هەرێمی کوردستان...

"ئەو بۆشاییە لە نێوان رۆشنبیرانی سەربەخۆ و بێ لایەن زیاتر فراوانتر دەبێت وەك لەوەی رۆشنبیرانی لەگەل دەسەڵاتن".

پێمان وایە ئەگەر گفتوگۆی کراوە و دیموکراسیانە لە نێوان رۆشنبیران بەگشتی و دەسەڵاتی سیاسی بەتایبەتی هەبێ ئەوا چوارچێوەی ئەو بۆشاییانە کەمتر دەبێتەوە. پەیوەندیی نێوان رۆشنبیر و دەسەڵات لە هەرێمی کوردستان ئەو کات تەندروست دەبێت کە دیالۆکی راستگۆییانە لە نێوان رۆشنبیران بە جیاوازی بیروڕایان و هەڵویستیان لەگەل دەسەڵات و حزبە سیاسیەکان دا هەببێت.

بۆیە بۆ ئەوەی پەیوەندییەکانی تەندروست دروست بێت گرنگە رۆشنبیران بەشداری لە بریارە سیاسیەکاندا بکەت و دەسەڵاتیش بە جیاوازی بیروڕایان لە خۆیان نزیك بکاتەوە بە مەبەستی بە عقلانی کردنی سیاسەتی مەدەنیانە لە بەڕێوەبردنی دەسەڵات، لە هەمانکاتدا رۆشنبیرانیش دەتوانن رۆڵی خۆیان بگێرن. لە ئەنجامی توێژینەوەکەمان گەیشتینە ئەوەی سەرچاوەی بۆشایی نێوان رۆشنبیر و دەسەڵات لەوەوە هاتووە.

1. تێوەگلاندنی سیاسەت لە هەرێمی کوردستان لە حوکمی کلیبتۆکراتی واتا " چەتەسالاري " و گەندەڵی و نەبوونی شەفافیەت لە کاروباری ئیدارییدا.

2. مۆنۆپۆڵکردنی سیاسەت لەلایەن نوخبەیەکی سیاسی یەکجار بچوک کە هەموو سیفەتێکی دیموکراسیانەی لە سیاسەت سەندۆتەوە.

3. ڕۆشنبیران ئەرکی سەرەکی خۆیان ئەنجام نادەن و دەچنە شەڕی سیاسیەکانەوە و ڕەخنە بەجێدێلن و وەك ئۆپۆزیسیۆنێك ڕەفتار دەکەن، ئەمە وا دەکات ڕۆشنبیرانی سەربەخۆ بێلایەنی خویان لە دەست بدەن.

"ئەگەر ڕۆشنبیرێکی هەقیقی بێت
لە ئەرکی سەرەکی خۆی دوورناکەوێتەوە
و ناچیتە شەری سیاسیەکانەوە،
بۆیە ئەم کەسانە زیاتر
لە ئەکتەری ڕۆشنبیریەوە نێزیکن
نەك ڕۆشنبیر...."

4. ناڕەزایی بوونی ڕۆشنبیران لە مۆدیلی ئەو دەسەڵاتەی کە هەیە لەگەڵ دەرهاوێشتەکان و ڕەخنەی توندیان لە نوخبەی سیاسی و دەسەڵاتداران، بەشی لە ڕۆشنبیران بە تایبەتی بێ لایەنەکان لەگەڵ دەسەڵاتداتا ڕادەیەکی بەرچاو وەکو دوو ڕیانیان لێ هاتووە ئەوان ڕەخنەی توند لە دەسەڵاتدا دەگرن و دەسەڵاتیش لەڕێی هەوڵی ناو زەراندن و پەنابردنە بەر دادگا بەرپەرچی بەشێ لەو هێرشانە دەدنەوە.

5. لاوازی پێکەوە ژیانی دیموکراتیانە، واتا لاوازی کولتوری دیموکراتیانە و شێوازی گفتوگۆی بێوانیان لە روو بەرووبوونەوەی کێشەکان و چۆنیەتی چارەسەرکردنیان.

مریەم حسەینی:

"چالاکوان و توێژەری بواری ژنان و منداڵان."

-"کارناسی باڵای ماف"

"توندوتیژی کردارێکە کە لە کۆنەوە لە گیانی وناخی مرۆڤدا هەبووە و هەر واش دەمێنێتەوە. لە ڕاستیدا توندوتیژی کردارێکی سروشتیە و کاتێك خۆی ئاشکرا دەکات کە ڕوودا و بەسەر هاتەکان لەگەل تایبەتمەندییە دەروونی و ڕەفتاریەکانی مرۆڤدا نەگونجن."

بەلاّم کۆنترۆل کردنی توورەیی یەکێکە لە گرنگترین هەنگاوەکان بۆ بەربەرکانیٚ لەگەڵ هەڵسوکەوتی توندوتیژانەدا.

ئەگەر ب مانهەویٚ بەگشتی توندوتیژی پێناسە بکەین دەبیٚ بلێین هەرچەندە ڕەفتار یان دەست بەردان لە ڕەفتاری یەکێك لە ئەندامانی بنەماڵە دژی ئەندامێکی تر کە ببێتە هوی زیانی پێگەیاندن، وەك توندوتیژی سەیر دەکرێت. لە بنەرەتدا کۆمەڵە ئامانجمان سەبارەت بە توندوتیژی .

بە تایبەت توندوتیژیەکانی نێوماڵ لەسەر ژنان، منداڵان، بەساڵاچووان، کەم ئەندامان، پیاوان وLGBTQ ، کە توندوتیژی بۆ سەردوو گرووپ لەو گرووپە ناوبراوانە بە ڕەگەزیانەوە گرێدراوە. لە ڕاستیدا ژنان وLGBTQ -ەکان لەو گرووپەن کە بە هۆی ڕانینگەلی هەڵاواردەی ڕەگەزییەوە زیاتر دەکەونە بەر توندوتیژی هەروەها منداڵان و بەساڵاچووان لە گرووپانەن کە فاکتەری تەمەن، توندوتیژیان بۆ دیاری دەکات ، چونکو بەپێی یاسا و ڕێساکانی نێونەتەوەیی منداڵ کە سێکە کە تەمەنی ژێر 18 ساڵ بێت و کونە ساڵێش بە کەسێك دەلێن کە تەمەنی زیاتر لە 60 ساڵ بێت لە کاتێکدا ئەم کەسانە لە لایەن کەسانێکی دیکەوە لە نێو کۆمەڵگا یان ماڵ و بنەماڵە بکەونە بەر هەر جورە توندوتیژیەکەوە، ئازاردراون و ئەو کەسەش کە ئازاریانی داوە، توندوتیژی خواز بە حیساب دێت.

لەبەر ئەوەی کە دەمانهەویٚسەبارەت بە گەڵاڵەی پارێزگاری و کەرتامەت و پێکهێنانی ئاسایشی خاتوونەکان بەرامبەر بە توندوتیژی لە دژی ژناندا قسە بکەین، گرووپە ناوبراوەکانی تر ناخەینە بەرباس.

ڕێکخراوی تەندروستی جیهانی لە یەکەم توێژینەوەکانی سەبارەت توندوتیژی لە دژی ژناندا گەیشتۆتە ئەو ئاکامە کە لە هەر 18 چرکەیەکدا هێرش دەکرێتە سەر ژنێك یان بەدکرداری لە گەل دەکرێت، تەنانەت دووگیان بوونیشیان لە توندوتیژی پیاوان نایانپارێزێت.

دەتوانین بڵێین : توندوتیژی لە دژی ژنان بابەتێکی شاراوەیە ، چونکو لە نێو کۆمەڵگا جوراوجورەکاندا بە بونەی هوکارگەلێك وەکو پشتگری نەکردنی بنەماڵەیی و یاسایی و ترس لە ئابروو و تابۆ دانانی بابەتەکانی ژن .

ئازارەکانیان نادرکێنن. لە ڕاستیدا توندوتیژی لە دژی ژنان سنوورێکی بۆ نییە و تەنیا کۆمەڵگا دواکەتووەکان ناگرێتەوە؛ لە هەموو شوێنێکی جیهاندا ژنان کەم تا کورت دەکەنەوە بەر هەمەچەشنێکی توندوتیژییەوە و کاریگەرییەك کە توندوتیژی لە سەر ژنان دایدەنێت زیاتر لەوەی کە جەستەیان داڕووشنێتەوە، ڕوحیان زامدار دەکات و ئەو هەستەیان پێ دەدات کە بوونەوەرێکی بێ ئیرادە و بەرکار و بێ دەسەلاتن.

هۆکارەکان و چەشنەکانی توندوتیژی لە دژی ژنان:

دەتوانین هۆکارە سەرەکییەکانی توندوتیژی دژ بە ژنان لە دووچاوەکی و ڕوانینی هەڵاواردە ڕەگەزیەکان کە لە نێو یاسادا هەیە بدۆزینەوە کەلە هەموو ئاستێکی ژیاندا بەرگری یەکسانی ژن و پیاو ؛ یاسایەك کەلە بابەتە شەرعییەکانەوە سەرچاوە دەگرێت و بە هۆی ئەوەی کە شەرع زانان و خاوەن بۆچوونەکان قبوڵ ناکەن بابەتە شەرعییەکان بە ڕۆژ بکرێتەوە، بابەتی دووچاوەکی و هەولاواردنی ڕەگەزی زیاتر زیاتر گەش دەکەنەوە و ئەو بوونەوە دەبێتە هۆی ئەوەی کە ژنان هەمیشە وەکو ئەندامانی دووهەمی کۆمەڵگا سەیر بکرێت و ئەو ڕەگەز دووهەم بە حیساب هاتنەی ژن لە هۆکارەکانی بێدەنگ مانەوە و هەر بەو چوشنە خولی توندوتیژیەکان دوویات دەکاتەوە و پەردەی پێ دەدات.لە حەقیقەتدا سێ فاکتەری سەرەکی ئاکار و زیان و ڕەگەز لە هەموو چەشنەکانی توندوتیژیدا دەکەوێتە بەرچاو. زوربەی ژنان لە درێژەی ژیانیاندا چوار جور توندوتیژی فیزیکی(جەستەی) ، دەروونی _سوزیاری ، ئابووری و ڕەگەز ئەزموون دەکەن.لە ڕاستیدا ئەم توندوتیژیانە بۆ زوربەی ژنان ڕوودەدات بەبێ لەبەرچاوگرتی ڕادەی خوێندەواری،ڕەچەڵەك، تەمەن و دوخی بنەماڵەیی.

توندوتیژی سیکسی:

بریتیە لە گەستن، بەستنەوە، زیندان کردن، چرنووك پێداهێنان، قژکێشان، لە ماڵەوە دەرکرن، لێدانێکی زور توند ، بێوەری کردن لە خوراك، زللە ، مت و لەق لێدان ، ڕاکێش کردن و دەست پێوەنان، بەتوندی کوتانی دەرکە، شێواندنی سفرەوخوان ومێزی خوراك و شکاندنی شتومەکی ماڵ لەو جورە توندوتیژیەیە.

توندوتیژی ئاخاوتەیی دەروونی:

دەتوانین ئاماژە بکەینە ڕەوشتێکی ملهۆرانە بۆ سووك کردنی ژن، هەرەشەی ئازاردان یان کوشتنی خۆی یان ئەندامانی بنەماڵەی، گاڵتە پێ کردن ، قەدەغەکردنی چاوپێکەوتن لەگەڵ دیتران و زیندانی کردن لە ماڵدا بە شێوەك کە ئەو توندوتیژیە ببێتە هۆی ئاشکرابوونی ڕوحیەیەکی پووچەڵ یان بروا بە خونەکردن و لە ناوچوونی تایبەتمەندییە دەروونی و ڕەفتاریەکان و هەلاتن لە هاوکاری کومەلایەتی و دڵە خۆرپە لە نێو ژناندا، بەکارهێنانی قسەی ناحەز و سووك، جنێو، لالووت بوون و قسەنەکردن ، بیانوو گرتنگەلی لەسەر یەك و ...لە توندوتیژییە ئاخاوتەییەکانن.

هوکارگەلی دەروونی، تاکەکەسی، کەلتووری، کومەلایەتی لە سەر توندوتیژیەکاندا دەتوانن کاریگەر بن و توندوتیژی لو نێو بنەماڵانەی کە گێرۆدەی مادە هۆشبەرەکان و ئەلکولن، یان بێکاری و گرژیان تێدایە زیاتر دەبینرێت، دەتوانین بڵێن توندوتیژی ، توندوتیژی دێنێت و لە توندوتیژییەکانی بنەماڵەییدا منداڵان قوربانیانی سەرکین.

لە ڕاستیدا ئەو پیاوانەی کە هەر لە منداڵییەوە لێدانی ژنانی ماڵیان بە چاو بینیوە کە گەورە دەبن زیاتر دژ بە ژنەکەیان توندوتیژی دەکەن.

توندوتیژی ئابوری:

خەرجی پێ نەدان، کەڵك وەرگرتنی نابەجێ لە دارایی ژن ، زیان گەیاندن بە کەلوپەلە دڵخوازەکەی لە توندوتیژییە ئابوورییەکان لە دژی ژنانە؛ لە زوربەی وەلاتەکان، ژنان هێزی کارێکی بێ حەقدەست و بێ بەش لە دهات و دەرئامەتن، هەر ئەم هوکارە بەستێنێکە بۆ ئاشکرابوونی توندوتیژی ئابووری دەرهەڤ بە ژنان؛ بە جورێك کە ژنان لە برێك شوێندا تەنانەت مافی دابرکردنی دارایی و حەقدەستە مانگانەکانی خۆیانیان نییە.

توندوتیژی سێکسی :

پەنابردن بۆ زور بوبێ ڕەزامەندی ژن و ناچارکردنی بۆ سێکسی گونجاو و نەگونجاو، ئیزن پێ نەدان بۆ کەڵك وەرگرتن لە ئامرازەکانی پێشگیری لە دووگیانی وناچار کردنی ژن بۆ ڕاگرتنی ئاوسی و گرینگی پێ نەدان بە پێویستی سێکسی ژن ، وێنەگەلێ لە توندوتیژی سێکسین، بێ مەیلی سێکسی ، نارەزایەتی سێکسی و هەر چەشنە لادانێك ، بەرئەنجام ئەو جورە توندوتیژیانە لەگەل ژنە و جێ ئاماژەیە لو نێو زورێك لە ولاتاندا ئازاری سێکسی لە شوێنی کار کردندا ئامارێکی بانی هەیە.

به چاولێکردنێك له کومەڵگاکانی ئەم سەردەمە بەرواڵەت پێشکەوتوو دەبینین لە توندوتیژی کردن لەگەل ژنان گورانکاریگەلێ درووست بووەکە دەتوانین وەکو توندوتیژی مۆدێرن ناوی لێ بێنین و بڵێین:

مۆدێرنیزم نەك تەنیا پێگەی ژنی نەبووژاندوتەوە ، بەلکو هەولی داوە پێگەی بنەرەتی ژن بەرەو نزمی و گەندەڵی ببات و بێ رێزی پێ بکات، بازرگانی و سوود وەرگرتن لە ژن، فرۆشتنی کچانی لاو و تازەلاو بە ناوەندگەلی گەندەڵی لە لایەن باوەکانی دەسکورت و برەوی بازاری فیلمە پۆرنەکان نموونەگەلێ لە توندوتیژییە مۆدێرنەکانن.

توندوتیژی کردن دژی ژنان دیاردەیەکی شێوازییە و پێوەیستیشی بە دەرمانێکی چەند شێوازیە. چارەسەرکردنی کێشەکانی بنەماڵە، درووست کردنی خانووگەلێکی بێ ترس و ئاسوودە ، پێشگری یاسایی لە ژنانێك کە توندوتیژیان لەگەڵ کراوە، زورکردنەوەی زانیاری پیاوان و ژنان لە رێگای کورە فێرکارییەکان بۆ بەرگێری لە توندوتیژی کردن دژی بە ژنان دەتوانێت کاریگەری بێت، هەموو شێوەکانی توندوتیژی دەروونی ، ئابووری ، سوزیاری، جەستەیی لە دەسەلأت خوازی و خۆ سەپێنی تاکی توندوتیژ خوازەوە سەرچاوە دەگرێت.

لەو بابەتە زور گرینگانەی کە پێویستی بە زانیاریەکی تەواو سەبارەت بەو شتانەوە هەیە و کاریگەریەکی باشی لە کەم کردنەوەی توندوتیژییەکانی نێومالٚ و توندوتیژی کردن لە دژی ژناندا هەیە،هەبوونی یاساگەلێ رێك و پێك و دارێژراو کە بتوانی تاك لەگەڵ مافە رەواکانی خۆی و ئەو توندوتیژیانەی کە کراوەتە سەری ئاگادار و وریا بکاتەوە. سەبارەت بەو ئاکارانەی کە بە بروای کارناسان و خاوەن بۆچوونەکانی بەرباسی توندوتیژیەوە وەك توندوتیژی سەیر دەکرێت.

بەلاٚم ئەو کەسەی کە توندوتیژی لەگەڵ کراوە بە هوی ئەوەی کە هوە کاتی لەدایك بوونیەوە لەگەل ئەو توندوتیژیانە رووبەروو بۆتەوە وەکو ئاکارێکی ئاسایی و سروشتی سەیر دەکات و هەندێ جار زانیاریەکی لە سەر بابەتی توندوتیژیەوە نییە دەبێ ئاگادار بکرێتەوە تا بتوانی بە ناسینی ئەو لایەنانەی کە زیانی پێ گەیاندوو ، هەوڵ بدات رۆح و دەروونی خۆی چاك بکاتەوە.

دەتوانین بڵێن: وریاکردنەوەی کومەڵگای ژنان سەبارەت بە مافە ڕەواکانیخوچیان بە تایبەت بابەتە زور گرینگەکان، ڕێك و پێك و کارناسی کراوە کە دەتوانێت بۆ ڕاوەستانی خولی توندوتیژی ڕۆڵێکی باش بگێرێت. ئەو چەمکانەی کە دەبیٚ کومەڵگای ژنان بە تایبەت ژنانی ئازاردراو و هەوەها یاوان و خەڵکانی دیکەی کومەڵگا لیٚ ئاگادار بنەوە؛ بریتین لە: بەرپرسی چاودێری توندوتیژی نێومالٚ ، کە دەتوانێت بە دارشتنی پرسیارگەلیٚ وەکو " ئەرکی کومەڵایەتی ئێمە بەرامبەر بە توندوتیژی نێومالٚ چییە ؟" هەروەها ئاماژەیەك بکەین بەوەی کە روانینی گەلاڵەی پارێزگاری، کەرامەت و پێك هینانی ئاسایشی خاتوونەکان بۆ بەرپرسی چاودێری توندوتیژی نێو مالٚ چلۆنە؟!ـلە ڕاستیدا بیٚ دەنگی و گوی پێنەدان و کەمتر خەمی و پاساوکردنی جاربەجاری توندوتیژی کردنی پیاوان دژ بە ژنان لە لایەن بیرۆرای گشتییەوە، بەرەنگار بوونەوە لەگەل توندوتیژییەکانی نێومالٚ دژوارتر دەکاتەوە. دەتوانین بلێین ئەرکی کومەلایەتی ئێمە وەکو چاودێری توندوتیژی تێو مالٚ لە کومەڵگای پێشکەوتوودا دەبیٚ لە ڕێگای یاساوە دەنگ بداتەوە تا توندوتیژیەکانی نێومالٚ بە شێوەکی فەرمی بناسریت و یارمەتیدەر بێت.توندوتیژیەکانی نێومالٚ بابەتێکی تاکەکەسی نییە و پێویستێکی بە سکالاٚکەری تایبەتی نییە، چونکو تاوانی توندوتیژی نێومالٚ تاوانێکە گشتییە و دەتوانین هەموو نموونەکانی تاوانی گشتی پێوە پێوەندبدەین . کاتێك تاوانیچکی گشتی ڕوودەدات هەر کەسەك دەتوانی تاوانبارەکە بەرەو دادگا بەریٚ بکات. لە ڕاستیدا لە بابەتی توندوتیژی بنەماڵەوە کاتێك چاودێری بین بەرپرسایەتیمان ئەوەیە ڕاپۆرتی بدەین و پەیجوری بین هەتتا تاکی توندوتیژخواز ڕادەستی ناوەندەکانی پێوەندیدار دەکەین.

بەرپرسایەتی ئێمە وەکو چاودێرێکی توندوتیژی نێومالٚ، کاتیك واتایەکی ڕاستەڤینە دەبێت کە هەموو کۆمەڵگا سەبارەت بە ئەرکی کومەلایەتیان بەرامبەر بە توندوتیژی نێومالٚ بە توندوتیژی نێومالٚ بە تێگەیشتنێکی هاوبەش گەیشتبێتن ؛ و هەر کاتێك چاوێری هەر چەشنە توندوتیژیەکی نێومالٚ بۆ ئامادەی یارمەتی بن و ڕاپۆرتی بدن هەندیٚ جار مرۆڤەکان بۆ ئەوەی کە نەرونە نێو هەریمی تایبەتی کەسێکی ترەوە بێدەنگ دەمێننەوە و گویی پیٚ نادەن و لە بابەتەکە ڕەد دەبن لەبەر ئەوەیکە کومەڵگا وەهالا

لە شەریعەتی ئیسلامیدا نووستن لە گەلٚ مێرد یەکێك لە ئەرکەکانی ژنە و ژن ناتوانیٚ بە خواستی خۆی سەرپێچی لیٚ بکات، مێردیش دەبیٚ لە بەرامبەری ئەو ئەرکەوە خەرجیەکانی ئێستاکەی ژیانیان دەستەبەر بکات ئەوەش تا ڕادەیەك کە توانی ماڵی هەیە نە زیاتر لەوە، هەر بەم بۆنەوە بەپێی یاسا هەر ژنێك وەستایانە بە وتنەوەی هەرکەسەو لە کاڵی خۆی سەربەستە ڕێگای ڕابواردنیانی داناوە کە چیتر ئاورێك لە بابەتەکە نادەنەوە ،لە برێك بابەتیشدا کە هاولاٚتیان ئاگاداری ئەرکی کومەلاٚیەتیانن و کاتیچك توندوتیژی نێومالٚ بۆ ناوەندەکانی پێوەندیدارەوە ڕاپۆرت دەکەن لە گەل ئەم باسە ڕووبەروو دەبنەوە کە بابەتێکی بنەماڵەییە و ناتوانین برۆینە بەرەوە.

بەلاٚم پرسیاریك کە لێرەدا دێتە ئاراوە ئەوەیە کە ئایا توندوتیژییەکانی نێومالٚ بەتەواوی لایەنگەلێکی نەرینی بۆ بنەماڵە هەیە؟ کەواتە پێگەی کومەلاٚیەتی کە پر دەبێت لە گرژی و سەرکێشی چی لیٚ دێت؟ هەزاران پرسیاری تر کە بە هوی نەبوونی تاوان ناسی و نەبوونی یاسا و ڕێسایەکی دارێژراو لە لای ناوەندەکانی دادوەریەوە بیٚ وەلاٚم دەمێنێتەوە.

لەو لابەتانەی تر کە شیاوی گرنگی پێدانە و لە نێو یاسای مەدەنی و سزایی ئێمەدا باسێکیان لەسەری نەدردووە و زرجار نەبوونی و تووێژ و نەبوونی تاوان ناسیەکەی دەگەرێتەوە بۆ بابەتە شەرعییەکان .

ئەو بابەتانەی کە بە هوی ڕوانینی پیاوسالارانەی و وێنا ڕەگەز یەکانەوە کە دەلٚێت پیاو خاوەنی ژنە و ژن دەبیٚ ژێردەست و بەرفەرمان و ملکەچی قیاو بێت واتە هەرشتێکیی ویست بیٚ گیروبەند وەری بگرێت و ئەگەر سەرکێشی بکات بە نافەرمانی(ناشزە) دەزانرێت و لەو

ماف و هەقانەی ك لە سەر بنەمای پەیمانامەی (مارەنامە) ژن و مێردایەتیەکەیاندا پێیان داوە، لەبەر چاو گیراوە.ئینجا ژانەکە لێنەوە دەست پێدەکات کە بەپییٚ بۆچوونی شەرع زانان و ناوەند پایەبەرزەکانەوە تەنانەت لێدا و جینێودان بە ژن ، ڕیٚ پێدراوە. کاتێك کە ژن نافەرمانی بکات؛ لە ڕاستیدا زورەملیٚ بۆ سێکسی نێوان ژن و مێرد یەکێك لەو بابەتانەیە کەلە چەند ساڵی ڕابردوودا لە لایەن چالاکوانانی بواری توندوتیژی نێوماڵەوە لەبەرچاو گیرا،ئێمەی چالاکوانانی ئەم بوارە لەسەر ئەو باوەڕەین کە مێرد ناتوانیٚ بە هیچ شێوەیەك ژنەکەی ناچار بە هاوجێیی بکات چونکو زۆرلێکردن بۆ پێوەندی سێکسی تەنانەت لە لایەن مێردەوە دژ بە ئازادی جەستەیی ژنە و وەکوو دەستدرێژیەك سەیر دەکرێت؛ ئەم زۆرەملێیە لە برێك لە ولآتە پێشکەوتووەکانی ڕۆژئاوا وەکوو تاوان ناسراوە و وەئەستۆی جێبەجیٚ کردنەکانی مەدەنی و سزاییە، مافناسی ئێران لە بابەتگەلی ژن و مێردایەتیدا لە شەریعەتی ئیسلامیەوە سەرچاوە دەگرێت و ئیسلام ناوەڕۆکی ژن و مێردایەتی بە شێوەي مامڵەیەك دە بینێت کە بەپێی ئەو مامڵەیە ژن لە بەرامبەری ئەوەدا کە خوی دەخاتە ژێر دەستهەلآتی پیاو، داراییەك لە ژێر ناوی مارەیی و بژیوی (نەفەقە) وەردەگرێت.

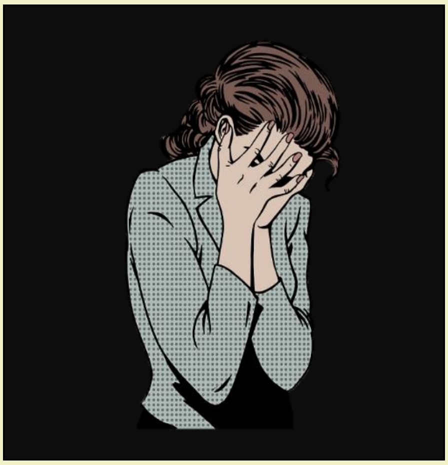

لە پێوەندی ژن و مێردایەتیدا چەمکی گوێڕایەلی (تەمکین) واتە ئەرکی ژنە کە نیازە سێکسیەکانی پیاو بە جیٚ بێنێت، بە پێی ڕێسا ئیسلامیەکان ژن دەبیٚ هەر کاتێك کە مێردەکەی بیهەوێت ئامادەی سێکسی بێت، لە لایەکی ترەوە ئەرکی سەر شانی پیاوەکەیە کە مارەیی و خەرجی ژنەکە بدات .

دەتوانین بڵێین پەیمانی ژن و مێردایەتی (نیکاح) بە بێ هەبوونی سێکس و بە بێ پێش بێنی کردنی مارەیی گونجاو نییە. بە بڕوای زۆربەیەك لە شەرع زانانی ئیسلامی هەبوونی پێوەندی سێکسی بۆ زاتی مارەکردن پێویستە. واتە ئامانجی سەرەکی لە گرێبەندی ژن و مێردایەتیدا پێوەندی سێکسی نێوان ژن و پیاوە تا ئەو ڕادەیە کە ئەگەر دوو کەسەکە مەرج بکەن لە نێوانیاندا پێوەندیەکی سێکسی نەبێت، هەم مەرجەکە بەتاڵە و هە م پەیمانی ژن و مێردایەتیەکەیان (نیکاح) بەتاڵ دەبێتەوە. کە لە گەڵ مێردەکەیدا هاوجێی نەکات نافەرمان بە حیساب دێت و بژێوی (نەفەقە) پێ نادرێت و پیاو دەتوانێت سەردانی دادگا بکات و داوای پێویست بوونی هاوجێیی (تەمکین) بکات و ئەگەر پێداویستییەکەی لە لایەن هاوسەرەکەیەوە جێبەجێ نەبوو لە دادگا ئیزنی خواستنی ژنی دووهەمی پێ دەدرێت، هەڵسەنگاندنی ئەم ڕێسایانە نیشان دەدات مافناسی ئێران بڕوایەکی بە بابەتێك بە ناوی سەپاندنی پێوەندی سێکسی یان دەستدرێژی سێکسی لە نێوان ژن و مێردا نییە و لە ژنێك کە بێ هەبوونی کێشەیەك نایهەوێت لە گەڵ مێردەکەیدا سێکسی هەبێت هیچ پاڵپشتیەکی مەدەنی و سزایی ناکات."ئەگەر چی هەندێك لە مافناسان بڕوایان وایە لە کاتێکدا کە سەپاندنی پێوەندی سێکسی لە لایەن پیاوەوە ببێتە هۆی زیان پێ گەیاندنی لەش یان شەرافەتی ژن، ئەوجا ژن دەتوانێت بە کەڵك وەرگرتن لە مادەی 1115 یاسای مەدەنی پیران ببات هەڵبەت ئەگەر پیاو خوازیاری پێوەندیەکی ناباو و توندوتیژانە بێت ژن دەتوانێ لە ئەنجام دانی سەرپێچی بکات بەڵام پێوەندیەکی ئاسایی و گونجاو ناکەوێتە بەر مادەی ناوبراو."لە ڕاستیدا ئەگەر سەیری بارودۆخی کولتووری کۆمەڵگای ئێران بکەین بە تایبەت ئەو ناوچانەی کە نەریت خوازترن دەبینین سەپاندن و قەبووڵ کردنی پێوەندیەکی سێکسی نەخوازراو بە سەر ژندا دەتوانێ ببێتە هوی کارتێکەلێکی قەرەبوونەکراو. بۆ وێنە: ژنێك کە بێ پشتیوانیەکی ئابووری دەکەوێتە نێو پێوەندی ژن و مێردایەتییەوە و ناتوانێ بەتەنیایی خۆی بژێنێت و لە کوتاتییدا ناچار دەبێت بەو پێوەندیە ڕازی بێت و ئەوەش ئاسەواری ڕۆحی و دەروونیەکی زۆر درووست دەکات، کەوابوو پێویستە لەسەر ئەو یاسایانەی کە هەن پێداچوونەوەیەك بکرێت ، یاسا و ڕێساکان دەبێ بۆ ئەو ژنانەی کە بوونەتە قوربانی توندوتیژییەکان و نایانهەوێت بە لای مێردەکەیانەوە ژیان بکەن سیاسەتگەلێکی پشتگیرانەیان بۆ دابین بکات و هەروەها ئەرکی ژن لەسەر بنەمای گوێ ڕایەڵی (تەمکین) سەر بە مێرد لەبەرانبەری بژێودا (نەفەقە) بسڕنەوە .هەڵبەت دەبێ لە باسی قەدەغەبوونی دەستدرێژی سێکسی سرنج بدرێت کە پارێزی هەمیشەیی لە سێکس لەگەڵ هاوسەردا کاریگەریگەلێکی نەرێنی بە دواوە هەیە. لە دۆخی یاسایی ئێستای ئێراندا بە بێ ئەوەی کە ڕێساکانی تر بگۆڕدرێت، ناکرێت ئەرکی ژن لەسەر بنەمای گوێڕایەڵی (تەمکین) سەر بە مێرد لە بەرانبەری بژێودا (نەفەقە) بە تەواوی بسڕدرێتەوە.

ئەگەر بمهانەوێ بابەتی قەدەغەبوونی دەستدرێژی سێکسی بخەینە نێو یاساوە دەبێت لە نێو بڕێك لە ڕێساکاندا گۆڕانکاریگەلێك درووست بێت. بە بڕوای من مادەی 32ی گەلاڵەی پارێزگاری و پێکهێنانی ئاسایشی ژنان بەرانبەر بە توندوتیژییەکانی نێوماڵ، گرتنی دەرگەیەکە بۆ قەبووڵ کردنی قەدەغەبوونی دەستدرێژی سێکسی لە نێو یاسادا چونکو یاساکان کاتێك دەتوانن بگۆڕێن و بنەماکانیان بشکێنن کە بە تێپەربوونی کات ببێتە هوی پێست خستنیان و ئەوە پێست خستنەکانن کە دەتوانن چەمکە تازەکان بە ڕوانینگەلی تازە و نوێ بچەقێننە نێو جەرگی یاساوە ،کاتێك یاساکان لە شەریعەت و ڕوانینە شەرعییەکانەوە سەرچاوە دەگرن چارەیەکی تریان نییە بێجگە لە پێست خستنێکی چین بە چین و بە هوی سەرچاوە شەرعیەکانەوە بە زەحمەت دەکرێت بنەماکان و زیانە کۆمەڵایەتییەکانیان بۆ وێنە بکرێت، لە سکاڵاکانی توندوتیژی نێوماڵدا ئەو کەسانەی کە توندوتیژیان لە گەڵ کراوە بە هۆی بێ ئاگایی لە

"سکسکردن دیاردەیەکی زکماکی و سروشتییە هەر دەبێت بە حەز و ئارەزوی ئەو کەسە سکس بکرێتن، کەبیەوێت حەزی زکماکی خوی بەشێوەیەکی سروشتی و ڕەوشتی تێپەرینیت"

یاسا و ئەو پرۆسە یاساییانەی کە هەن زۆرجار لە نێو دادگا و فەرمانگاکاندا بێدەنگ دەمێننەوە؛ لە ڕاستیدا دادگا چوون و گەلاڵەی شەڕ و وەدوای هەر پەڕگەیەکەوە کەوتن یان داکوکیەك، بە گشتی هەر جۆرە هەنگاوێکی دادپەروەرانە بابەتێکە کە نیازی بە زانیاریگەلی یاسایی هەیەپێچراوییە یاساییەکان و نەبوونی یەکەییێکی هاوشێوازی دادوەرانە لە نێو دادگا و شوێنی دادپرسیەکاندا، پێداویستی هەبوونی زانیاریگەلی یاسایی زیادتر دەکاتەوە. پەڕگەکانی تایبەت بە توندوتیژی نێوماڵیش لەو ڕێسایە بەدەر نین. لەبەر ئەوەی کە لە یاسای مافناسی ئێراندا بۆ هەڵسوکەوت لە گەڵ توندوتیژیەکانی نێوماڵدا چارەسەریەکی کارامەیان پێش بێنی نەکردووە و هەندێ جار توندوتیژخواز دەتوانێن بە پەنابردن بۆ یاساگەلی ناکارامە و سەقەت لە ژێر کردارە توندوتیژخوازانەکەی خۆی دەرچێت و هەر ئەو بابەتە دەبێتە هۆی ئەوەی کەسە ئازاردراوەکە بۆ داڕشتنی فۆڕمی سکالأ لەسەر توندوتیژییەکانی نێوماڵ زانیاریە یاساییە پێویستەکانی هەبێت .

" ئازادی کچ و ژنانان
ئازادییە لەژیان
ئەو ژیانەی کە کچ و ژنان
تیادا ئازاد نەبێت،
ئەو ژیانە
دیمەنێکێ بێ ڕەنگە
و وەرزێکی ڕووتە لەجوانی
وهیچ واتایەکی ژیانبوون
تیادانییە، واتە
ژیان لەژنەوە دەستپێکرد
و هەر لە بێ ژنیشەوە
کوتای پێ دێت..."

*نا بۆ توندو تیژی دژ
بە ژنان و ژیان...

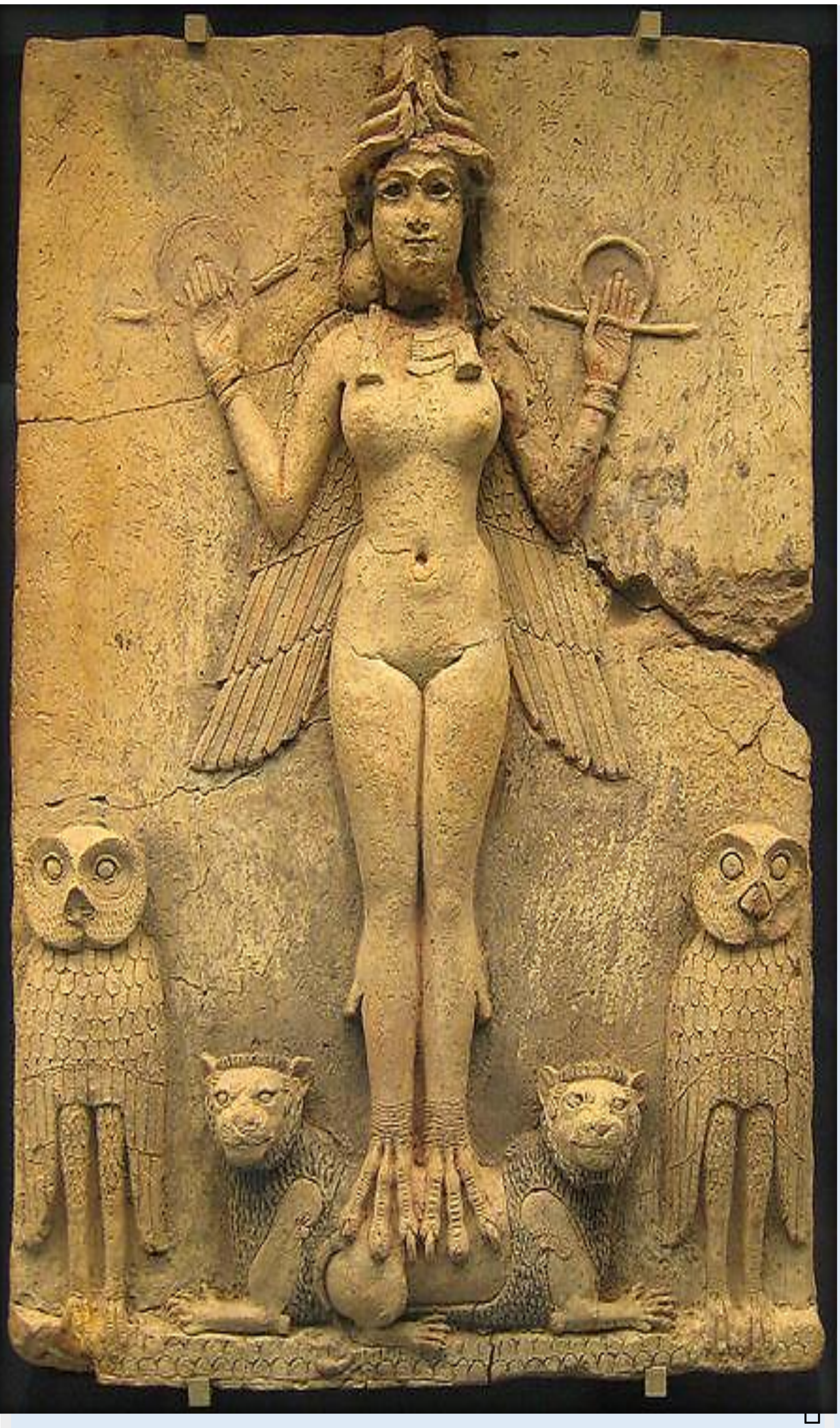

*خوداوەندا عشتار (خوداوەندا دەيك و جوانى ستارە) هەمى توخمان پەرستە ل جەم سومەرييا (ئينانا)، و بابليان(عەشتارە) و يونانيان (ئەفروديت)، رومانيا (فينوسە) و فينيقيان (عشاروت)ە(ئەڤ شينوارە ل موزەخانا بريتانيا).

"ژنۆلۆژی"

"مێژوويا ژنێ ژخوداوەنديێ بۆ بەنديێ"

-بزڤا كچ و ژنێن بادينان
بسايا خاتوون/
"هەيبەت خان وەلز زاخۆ"...

ژيان ب سروشتێ خوە د نيبوونەكا بەردەوام داييە، يا رەواييە كو هزرێن مەژی د نيبوونەكا بەردەوام دا بن. ئەو ديتنا مرۆڤی يا رەها و ئەز لێ و سروشتييا نەگورا بەرمبەر خوە، گەردوونی، ژيانێ،دياردا، و پرسگێرێكان گرێداييە ب ئاستێ هوشدارييا مرۆڤی ڤە، يان ژی دشێين ل هنەك قوناغاندا دانپێدانێ بكت كو بابەت ژ رادێ هوشدارييا وی مەزنتر، ئانكو هنەك هوشداری پتر بت بازارێ رهايێ ئەزەلێی و نەگۆريێ كێمتر دبت و ل جهێ جهێ وێ رێژەيێ و دەرفەتا گهۆرينێ و ئيرادا مرۆڤی دئێتە هولێ، شێلانا راستيێ و بنەماييێن سروشتيێ كو (گهۆرين تاكە رەهندێ جێگرە تێدا) پرن د ديرۆكا مرۆڤايەتيێ ، كو داگيركەر هزر و گەوهەرێ مرۆڤييە ب رێكا بير و باوەر دابونەريت، ياسا، هێزو هەولێن زانستی ژی هەنە بۆ دووپاتكرنا ڤان رەهاپەرستان.ئێك ژبابەتێن هەرە گرنگ كو ب مرۆڤاتييا مرۆڤيڤە گرێداييە ب درێژاهييا ديرۆكێ هاتيە تێكدان ، كو دەزەكا مەزن ل مرۆڤبوونا مرۆڤی هێلايی بابەت و پرسگرێكا ژنێ ييە ، كو ئێدی پێگەهێ وێ پيڤەرێ مرۆڤانييا جڤاكێ وێ ييە ب درێژاهييا ديرۆكێ بناڤێ ديڤەلانكا ئەزەلی بۆ زەلامی و ياسايا رەها يا كو هەر زەلامەك ژ هەمی ژنان بەرزترە و ئەڤ كرينە د قالبەكێ سروشتيێ نەگوردا...

لێ جەوهەرێ مرۆڤی و هێزا هزری هەمی سنوران دەربازدكت هەر چ نەبيت دانپێدانێ ناكت ب ئەڤێ گالتەجارييا ب ناڤێ ئەزەلی و رەها و سروشتێ نەگۆر دهێتە كرن ل درێژاهييا مێژوويا مرۆڤاتييێ ، ل پاشەوژێدا ژی دێ رەتكت.

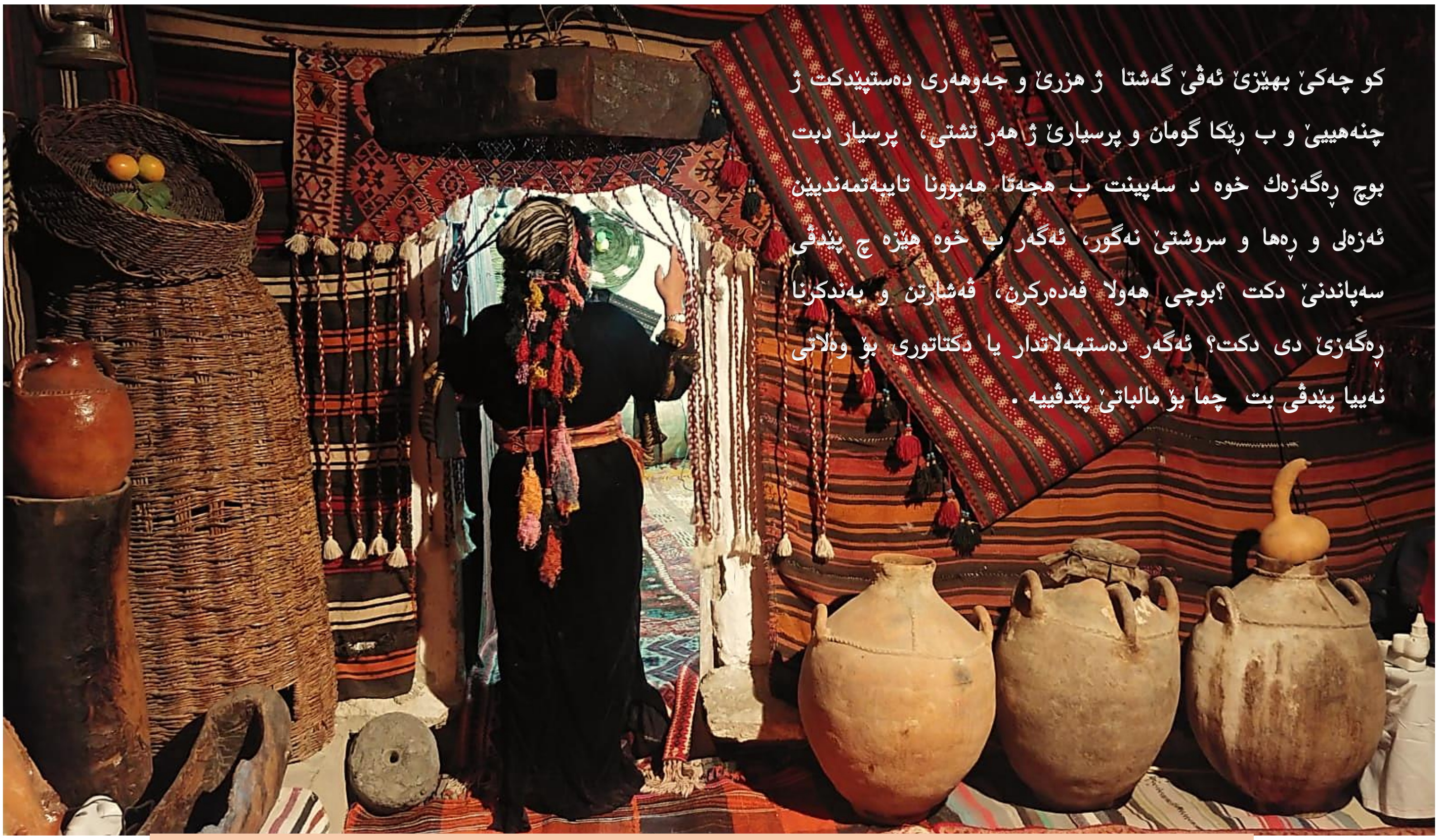

کو چەکێ بهێزێ ئەڤێ گەشتا ژ هزرێ و جەوهەری دەستپێدکت ژ چنەهییێ و ب رێکا گومان و پرسیارێ ژ هەر تشتی، پرسیار دبت بوچ رەگەزەك خوە د سەپینت ب هجەتا هەبوونا تایبەتمەندیێن ئەزەلی و رەها و سروشتێ نەگور، ئەگەر ب خوە هێزە چ پێدڤی سەپاندنێ دکت ؟بوچی هەولا فەدەرکرن، ڤەشارتن و بەندکرنا رەگەزێ دی دکت؟ ئەگەر دەستهەلاتدار یا دکتاتوری بۆ وەلاتی نەییا پێدڤی بت چما بۆ مالباتێ پێدڤییە .

ئەگەر بۆ مالباتێ پێدڤی بت چما بۆ وەلاتی نە پێدڤییە ؟ ئەگەر هەمی مرۆڤ ب ئازاد ژ دایك دبن چما هەمی ژن بکوێلە ژ دایك دبن. هەبوون و نەبوونا ئەوان ل گوریی کوێلایەتییێیە ؟؟[1] بوچی جڤاك ئەڤێ رەگەز پەرستنێ و خوەسەپاندنێ ئاڤابوویە ؟! بوچ ژن ب خوە ژی دئەڤێ پرۆسەییا پیاوسالاریێ ب چالاکی بەشدارە ؟ چاندنا هزرا و خاپاندنا نێ کو لاوازە کەنگی دەستپێکرییە؟ چ ئالاڤ بکارهاتینە؟ بەرسڤا هەر پرسیارەکێ دەیکا پرسیارەکا دییە و ...هتد.

ژ بەرهەمێ گومان و پرسیارێ و رێژەیی بزاڤێن(Feminism) سەرهلدان وەکی هزرەکا نوی خواز و رژد ل سەر نویکرنا گرێبەستا جڤاکی سەربنەماییێ وەکهەڤییێ دژی بەندکرنا ژنێ و زورداریيا زەلامی.

"چونکی (ژن) داهێنەرا ئەڤان زانستاییە ژ زمان و ئاین، هونەر، ئاڤاکرنا خانی، دستار، میتولۆژی، ئابوور، یاسا و ...هتد ، کو رەهەندێن شارستانیەتا نوکە هێش ل بن سیبەرا وێڤە دژیت".

ئەگەرێ نەبوونا ئەڤی زانستی (ژنۆلۆژی_ ژنناسی _ زانستێ ژنێ) بەرسڤا وێ هێڤێنێ بابەتی روندکت ، کو هەر دانپێدان ب گرفتێ ناهێتە کرن و هەولا فەردکرن وەکی سروشت وەرگرتییە، ب ئەڤێ چەندێ ژنۆلۆژی ل رپیشێ ئەڤێ پروسێ دگەریت ژ مێژوویا ژن دەستپێدکت. مێژوویا ژنێ خالەکا سەرەکی و گەوهەرییە د پروسەیا ئازادکرنا ژنێ، خواندەڤانێ دبوارێ مێژوویا ژنێ گهۆرین د ژیانا وان دا دیارە .ژبەر وان گهۆرینێن کویرێن هوشدارییا وان تێدا دبورت.[3] کو فەرە ژ بۆ زانینا چیرۆکا شارستانیەتێ و دەستپێکرنا وێ و چەوانییا گهۆرینا ئاراستەیێ وێ ژ دەیك سالاریێ بۆ بابسالاریێ و ئەگەرێن ئەڤێ ڤەگواستنێ، ئەگەرێن داکەتنا وێ ل دوماهیکێ مەرەم ژ مێژوویی بەرفرەهکرنا ، تێهزرینیە و زێدەبوون و رادێ هوشدارییێ ئەم خودان بریارن دژیانا خوەدا.

”مێژوویا ژنێ ژ خوداوەندیێ بۆ بەندیێ”

ئێکەم وەرچەرخانا شارستانیەتا مرۆڤی دەستپێدکت ل دوماهییا چەرخێ بەفرینی (بەستی) ل سالێن (100,000 10,000) پ.ز. دەمێ مرۆڤی هەست ب جوداهییا خوە کری ژ سروشتی بۆ دووپاتکرنا خوە سەرییا مایبە د هەڤرکێدا دگەل سروشتی و دیاردێن وی دگەل سیڤەتێن خوە یێن ژیاری ژ حەز و ترسێ بوویە خودان ئەزموون چیرۆکا شارستانیا مرۆڤی ئێدی دەستپێکر ب شورەشا نیولتیك(8,5000 _ 4,500) پ.ژ[4]، کو د بنەرەتدا شورەشەکا گشتوکالییە ژن پێشەنگا ڤەدیتنا وێ یە. کو وەرەچەرخانەیەکا شارستانیا بێ وێنەیە و کارروانێن مرۆڤایەتیێ ژ چیا بەرەڤ دەشتێ ژ هوڤاتیێ بەرەڤ ئێکەمین شارستانیەت ب رێکەڤتیە. د هەمان دەمدا شەنگەستەیێن شارستانییەتێ ڤەدیتینە و پێگەهاندینە ژ چاندن ، جهێ ڤەحەویانێ، کەهی کرنا گیانداران و ب ئەڤێ یەکێ ژیان د رەوشەکا نەتەمامدا تەمام کریە و بەرەڤ ئاستەکێ بەرز برییە و مورا خوە ل زمان و هزرێ هێلایە.

ئەڤ قوناغە دهێنە ناڤکرن ب قوناغا دەستهەلاتا ژنێ یان دەیکسالاری(Matriarchate):- کو ئێکەمین کومبوونا مرۆڤانە ل دۆر ژنێ و برێبەراتییا وێ بوویە،کو ب خوەزا و گیان بەرز و خودا تاکە هەست و سوزا راستەقینەییە ، بازنەییا هەستێن وێ بەرفرەه دبت بۆ ڤەگرتنا دەوروبەری(زەلام، زاروك، خێزان، ...هتد)[5]

ب ئەڤێ خوەزاییێ ژن بوویە بەرپرسیار ژ دابینکرنا پێدڤیێن ژیانێ بۆ زارۆك و دەوروبەری، لەورا پێشەنگبوون د پرانینا پیشەیان ژ درواریێ، چێکرنا ئامانان و هەروەسا ئێکەم پزیشك ،خانی ئاڤاکەر،بازرگان بوو ب پێکگوهارتنا بەرهەمێن خوە ب بەرهەمێن دی. ژ ئەگەرێ هەبوونا ئاگری پیروز ل پەرستگەهێن ڤان شارستانیەتێن کەڤن ، کو ژنێ پارێزڤانا ئەڤی ئاگری بوو. د شیاندایيە بێژین کو ئێکەم ئاگر وێ هلکرییە و ئێکەم پارێزڤانا ئاگری بوو دپەرستگەهاندا ، مەزنترین رۆلێ ئابوری وەرگرتییە ب ڤەدیتنا چاندنێ [6] ئەڤێ چەندێ وەکرییە کو ژن بالا دەست بت د چڤاکیدا ، ئازادبت، زارۆك ناسناڤێ وێ وەرگرن، ب دەیك بهیتە نیاسین ، میرات ب رێکا وێ بت و دپەیوەندییا هەڤژینیێ دا ئازادییا تەمام هەبوو و بریار بریارا وێ بوو[7]، ل ڤێرە دیار دبت کو ژن ژیار و ژیان و چاڤکانییا ژیانێیە ب وێ واتایا د زمانیدا هاتی[8].

لێ د ئەڤان جڤاکێن دەیکسالار دا زەلام نەهاتییە بەندکرن یان ڤەدەرکرن ، بەلکو زەلامێن ئەڤان قوناغان ب قەدر و بها و سوارچاکییا خوە بەرنیاسترن ژ زەلامێن قوناغێن بابسالاریێ ، ب تنێ ئەو ژ قوناغا نێچرێ چوویە بۆ قوناغا شەرفانیێ و پارستنێ ژ کومێ دکت[9].

خوەزایا ڤەگرتن،یەکسانی، دادپەروەری و ملکێ گشتی ژ رەفتارێن ژنێ نە ، کو سیمایێن ئەڤان قوناغان داپوشییە. بەروڤاژی رەفتارێن زەلامی کو ب خوەزا ژێکڤەکرن، ئاستەنگ، سنور، خو سەپاندن و جوداکرنە[10]، و مێژوویا نها شەر و جێوازییا چینێن جڤاکی ئەڤێ راستیێ دووپات دکت، د شیاندایيە ل دویڤ پێگەهێ ئایینیدا و داستانان قوناغێن بەردەواما دەیکسالاریێ دیاردکن، ب سەدەما هندێ کو ترس ژ دیاردێن سروشتی و هەستپێکرن ب ژیانا پشتی مرنێ ، ئەگەر هزرا ئاینی بوو. مرۆڤ سمبولا هێزی پەرستییە پاشان دەمێ داهێنانا نڤیسینێ ل قوناغا باژێری ل سالا (3,000) ب.ز [11] دا ئەڤ هزرە وەکی داستان نڤیسیە و ژبەر شیانێن زارۆکبوونێ و چاندنێ

" ژن ئێکەمین خوداوەندە ل سەر روییێ زەمینی و ب ئافرێنەرا هەمی تشتا هاتییە ب ناڤکرن "[12]

هەروەسا خوداوەندێن د نیولتیك دا هەمی ل سەر شێوازێ ژنێ بوون. سەر ب سیماییێن دەیکێ، کو د پەیکەرێن واندا ڕوپی هند ب گرنگی نەهاتییە وەرگرتن ب گرینگییا زك و ڕان و سینگی، کو ب شێوەکێ مەزن تا ئاستێ زێدەرەوییێ دیارە ل ئەڤان قوناغا [13] قوناغا باژێری(3،000) پ،ز . ل دەستپێکا شارستانییێن سومەری و مسری و هندی هەر ب ئەڤی شێوەی بوون [14] واتە تا ئەڤی دەمی ژن بالا دەستبوویە، (ل قوناغێن درەنگ قوناغا باژێری خوداوەندێن زەلام ژ نوی دەرکەفتینە وەکی کور یان خوشەویست ب ڕەخ ژنێ ڤە). ئێدی بورینا دەمی خوداوەندێن ژن و زەلام دبن ئێك ئاست و هەڤرکی پەیدا دبت، دگەل بورینا دەمی ئێدی خوداوەند دمینت زەلام ، لێ نموونێن جڤاکیێن دەیکسالا تا نها مانە ئەگەر زور کێم ژي بن.

خوداوەند (ئینانا_ عەشتار) یا سومەری و پەیکەرێ وێ ب تنێ ییە ، پاشان خوداوەند (تەموز) جاران ب شێوەی کور یان خوشەویست دگەل دیاردبت [15]، قوناغا هەڤرکییا خوداوەندا ژی د ئەفسانەیێن هەر ئێك ژ سومەر (کو عەشتا دگەل ئێکەم خوداوەندێ شارێ ئەنکی ئەریدو، ژبەر لادانا مافێن خوداوەندا دایك (99فەزیلەت...هتد)[16]. هەروەسا هەڤرکییا خوداوەندێن ئەسینا و بوسیدون ژ ئەگەرێ هەلبژارتنا ناڤێ ئەسینا بۆ باژێری کو خوداوەندەکا ژنە، بوسیدون خوداوەندێ زەلام تورەدبت و ئاڤەکا سویر دهنێرتە ئەسینا ب ئەڤێ چەندێ باژێرێ ئەسینا دمینتە د ناڤ خوێدا ، چاندن نامینت و د ئەنجامدا زەلام ژ بۆ ڕازیکرنا خوداوەن بوسیدونی ژنا سزا ددن کو ئێدی مافێ دەنگدانێ نامینت و زاروك ب ناسناڤێ بابی هاتە ناسکرن و ناسناڤێ ئەسینیا بۆ ژنێ نابیت[17]، ئەڤ داستانە بۆ مە دیاردکت کا چەوا ئێدی زەلام هەولا خوە سەپاندنێ دکت ل سەر حسێبا ماف و ئازادییا ژنێ.

بابسالار یێ دەستپێدکت دگەل ڤەدیتنا کانزا و ئاسن ...هتد ، ئانکو هندی ئێدی ملکدارییا تایبەت پەیدابت خوەسەپاندنا زەلامی (بابسالاری) زێدەتر دبت تا کوییتکا ئەڤێ سەپاندنێ د سیستەمێ سەرمایەدارییێ دا ڕەنگڤەدەت بوماوەیەکێ درێژ ژی بت ، کو ژنێ بەرهنگارییا ئەڤێ داگیرکاری کرییە و ب ئاسانی سیستەم ژ دایکسالاری نەبوویە بابسالاری ، لێ ئێدی قوناغا هاتن ژن د کومەلگەهێن باب سالاریدا بۆ ڕەگەزێ بێ بەرهەم و بێ کەرمەت، ب پێداگیریێ ل سەر سروشتی بایلوجیی ژنێ هاتە کرن وەکی لاوازیا ڕەگەزێ وێ بێ رومەتی کێم ئاقلی و بێ ناسناڤ و سیڤەتێن خوەزایێن وێ ، هاتە کرین فروتن هەفپشکرن ب کورتی ئێدی بەندە، تا سیفەتێن جوانیا وێ ژی زەلامان هەلبژارتن ، کو ڕۆخساری جوان، بێدەنگ ،شەرمین(خوە ڤەشارتن)، دلسوزی(قوربانی)، وێ ب خوە چ ژ ئەڤان سیڤەتا نەبوو. کاری و بەرهەمێ وێ بەس ب کریارا زارۆکبوونێ ڤە گرێدایە (کالایەکا سکسییە) کارێ وێ بۆ دووبارەکرنا ژیانەکێ کو ئەو تێدا نەژیت، زاروك ژی ئەگەر کچ بت وەکی وێ بێ کەرامەت بت ئەگەر کور بت ژنا بێ کەرامەت کت د مالدا زیندانکرییە، فەدەرکرن و وریێجان، ڤەشارتن، ژ داخوازیێن ئەڤان جڤاکانە، ژ ئەگەرێ ئەڤێ ڤەدەرکرنێ ژنێ ڕول کێمتر بوویە د جڤاکیدا ئەڤە بۆ کێم ژێری و شیانێت مێشکێ وێ زڤراندییە. نەپرسیارەکا سەیرە مە هەمیان بهیستیە ، بوچ زانایێن ژن نینن!!! ژن ب هەمی مەزناهییا خوەڤە بۆ دووپاتکرنا نەمرۆڤیا خوە تەرکرییە کالا کرین و فروتنێ پیدکی و کارێ تە بەس بەندکرنا وێ ییە ب درێژاهییا چەرخان ، د سەر هەمییدا ب هەمی خوەپەرستی و بێ مێشکێڤە پرسیارا زانایێن ژن و داهێنانێن وان دکی؟

. سەرەرایی هەمیێ ژن هەبوونە و هەبوونا خوە دووپاتکرییە کو....

ژیانه ، ل دویڤ باردوخان بەشدارییەکا باش هەبوویە د مەیدانا زانستیدا... هەمان بابەت ل سەر پێغەمبەراتییێ، د ئەڤان کومەلگەهێن بابسالاردا هەرچی دەستهەلات هەیە ژ فەلسەفە (روناکبیری ، هزرسازێن جڤاکی : سوقرات ، ئەفلاتون ، ئەرستو) بۆ مەرەمێن خوە بکارئینان ، باژێرێ ئەسینا و سپارتا دیارترین نموونەیە ل سەر تولڤەکرنا پیاوسالار رویێ دروستی کومەلگەهی دیاردکت، پاشان د قوناغا ئاینێن ئیبراهیمی دا ئەڤ رەگەزپەرستیا زەلامی (بابسالاری) بەردەوامە ب بکارئنانا ئاینی، ل دەڤ جوهی و مەسیحیان حەوا بەرپرسە ژ (شاشیا ئادەمی) ژ بهەشتێ دەرکرییە . زەلامێ جهی ژ نزایێن وی هەر رۆژ سوپاسیا خودێ دکت کو نە رەگەزێ ژنە، د مەسیحیەتێدا ژێد نابت ژن ل کەنیسێ باخڤت [18]، ئیسلام بەرپرساتیا ژنێ ژ شاشیا ئادەمی رەتدکت، لێ (خلقكم من نفس واحدة...) بەلێ ژن ژ پەراسییا زەلامییە؟!! بابەتێ شەهدەی و چار ژن و میراتی... ل ژێر سیبەرا رەگەز پەرستییێ زور بۆ بەرژەوەندیا زەلامی دهێتە بکارئینان دژی ژنێ ، ئەگەر د بنەرەتدا پەیاما هەمی ئاینان دلوڤانیە لێ (بابسالاری ل سەر ئایینان زالە).

چەرخێ تاریاتییێنە د مێژوویا مرۆڤایەتیێ دا ژیان و مرۆڤ شێلاینە ب بنەماییێن (ئەزەلە، رەها،نەگور) ژ لایێ مرۆڤ،هزر، کەرامەت، بها و زانستی و ...هتد. دشێیین ب تنێ بێژن تراجیدیە، کارڤەدانا ئەوان چەرخان د مودرنیزم هات گورین ب بنەماییێن تەمامی بەروڤاژی ،ب شەنگەستەییێن (خوەیاتییا مرۆڤی، رزگارکرنا مێشکی ژ بەنداتییا هزرێن هوڤ و پیروزییان ، کو مێشك دورپێچکرییە ب رێگا گومانێ، رێبازێن زانستی، ئازادی، شرۆڤەکرن، رێژەیی، کەرامەت).

ل شورەشا ئەمریکی سالا (1776) و شورەشا فرەنسی ل سالا (1789) ئەڤە بوونە ئەگەرێ دەرکەفتنا دیاردەکا نوی د مێژوویا مرۆڤایەتیێ ، کو مرۆڤ وەك بونەوەرەك ئازاد و خودان ماف و خوەیاتییە و یەکسانە دگەل کەسێن دی (کو مافێن بنەرەتن ژ هێزەکێ ماف نینە ئەڤان مافا ژێ بستینت)[19]، ئەڤ یەکسانیی بوونا مرۆڤان گرێداییە ب هەولاتیبوونێ و هزرا نەتەوەیی، کو دەرئەنجامێ شورەشا فرەنسی بوو، ئانکو ب دەولەتا نەتەوەییڤە. ئەگەر ئەڤ هزرە ژ ئازادیێ و یەکسانی شورەشێن مرۆڤینە ، لێ دەمەك ڤیایە تا ببنە راستەقینە ، تا سالا 1807 ئێکەم جار یاسایا نەهێلانا بازرگانییا بەندا هاتە رەتکرن ل وەلاتێ کەنەدا ، هەتا بوویە یاساییەکا گشتی ل سەرانسەری جیهانێ .ئەڤ پێشهاتێن نوی چینێن بن دەست ، بەند، کریکار و ژن برنە د قوناغەکا نویدا، کو چ جاران ب ئەڤی شێوەیی نەبوویە تایبەت پرسگرێکا ژنێ کو بزافا ژنێ و ئازادی یەکسانی کەرامەت ژ مافێن سیاسی دەستپێکر وەك هاولاتی ، کو هەمی هەول و بەرهەمێن ئەوان پێداگیریێ ل سەر ئازادی و یەکسانیا وێ دگەل زەلامی هەم وەك خوەزا و مافان (دەنگدان و هەولاتیبوون) ئەڤەژی ل دویڤ ئەوان پێشهاتنێن نوی .

سەرەرایی هەبوونا بزاڤان هەر ل دوماهیکا چەرخێ چاردێ و دەستپێکا چەرخێ پازدێ ، کو فەیلەسوفا ژن (کریستین دی بیسان Christin de pisan) سەرەدەرییا دژی ژنێ دیارکرییە ، پاشان (لورا سیرسیتا- loura cereta) د بەرهەمێ خوەیێ ب ناڤێ (نامێن تایبەت) ئاماژە ب بێ بارکرنا ژنێ ژ خواندنێ و ستەما هەڤژینیێ دکت ، دانوستاندن دەربارەی ژنێ ل چەرخێ شازدێ گەهشتە ئێنگلتەرا ، دەربارەی سروشتێ وێ یێ راست(جێنی ئینجر Jane Anger) هاتە پێش و (ماری ئەستیل _ Mary Astel) ددوو بەرگاندا پرسا ب شێوەیەکێ واقی دیارکرییە[20] و د پرست ، کو ئەگەر دەستهەلات یا دکتاتور بۆ جڤاکی پێدڤی نەبت بوچ بۆ خێزانێ پێدڤییە؟ ئەگەر بۆ خێزانێ پێدڤییە بوچ جڤاکی نە پێدڤییە؟ و هەروەسا دیارکر ئەگەر هەمی مرۆڤ ژ دایك دبن ئازاد بوچ ژن ژ دایك دبت بەند و دیلا زەلامی؟[21].

پشتی شورەشێ داخازا مافێن سیاسی دەستپێکر ب سەرکرداتیا (ئولامب دی جوج_ 1791) بەیاناما (مافێ ژنێ و هەولاتیبوونێ) دەرکر و ماری ولستونکرات پەرتووکەك ژ بۆ بەرگێریکرنێ ژ ژنێ دەرکر، ب هەولێن ئیلیزابێت کادی ستانتون و لوکربشا موت شیان د یازدە مافاندا ژنێ یەکسان کت دگەل زەلامی... ب هەولێن بەردەوام ژ دوماهیکا چەرخێ هەژدێ تا چەرخێ نوزدێ سالێن (1880) و پێدا مافی دەنگدانێ بۆ ژنێ ل هەمی چینان ب دەستڤەئینانێ دگەل ئەندامبوون د پەرلەمانییدا، ئەڤە ب قوناغا پلا ئێکییا (feminisim) دهێتە دانان.

پلا دووێ پێداگیریێ ل سەر هشیارکرنا ددت بەرامبەر رەگەز پەرستیا زەلامی و پەیوەندییا مێژوویا هەردووکان ددتە رویێ بەلاڤبوونا هزرێن مارکسی دەربارەی جورێ ئێکێ خێزانی دیاردکت چەوانیا پروسەییا بەندکرنا ژنێ و ب کال و فەدەرکرنا وێ، بزاف خورتر دبت . سیمون دی بوفورا ژی رێبەراتیا ئەڤێ رێرەوێ دهێتە نیاسین ب دەرکرنا پەرتووکا (رەگەزێ دی_ الجنس الأخر) تو تێدا دیاردبی، و نوال سعداوی (المرأة هی الاصل) ل ڤێرە داخوازی بوون (یەکسانی د کرێیا کاریدا و فێربوونێدا و هشیارکرنا ژنێ بەرامبەر کەساتی و ناسناما وێ) تا ل سالێن حەفتێیا پلا سیێ دەستپێدکت ب یەکسانیا تەمامی ، کو بەردەوامە [22].

و نها...دەولەتێن رۆژ هەلاتا ناڤین ب گشتی د پروسێسا دەولەت بوونێدا نەبوورییە، ئەم وەك کورد باردۆخ دووجارا خرابتر ژ نەبوونا یەکەیەکا سیاسی ئێکگرتی. واتا پروسەیا ژن و ئازادی و یەکسانی و کەرامەت ژێ سەخترە ،رێکارێن مە ژی وەکی کورد بۆ دەولەتبوونێ ژ چەکی دەستپێکرییە راگەهاندنا دەولەتێن دەڤەرێ ب تنێ وەك تەمامکرنا سنورێن دەڤەرێ رویدایییە ب بریارا دەولەتێن مەزن ، نەك دەرئەنجامێ تێکوشانا ئەوان یا هزری و رەوشەنبیریا ئازادیێ و یەکسانیێ ییە ، کو ئەڤە بناخێن دەولەتا هەڤچەرخ کەواتا هزرا کەڤنەپەرستا و رەها و ئەزەلی و پیروزییان و یاسایێن نەگور هێش ل دەڤەرێ جێگیرە هەروەکی ل چاخێن

تاریاتییا رۆژئاڤایی، کەواتا ژن بوون سەخترین پلەیا ئەڤان چڤاکانە ، چونکی هەمی بنەما و دابونەریت دژی بنەمایێ دەولەتا هەڤچەرخ پلا ئێکێ ئازادی و یەکسانی و دادپەروەری و علمانیەت (جوداکرنا ئاینی ژ دەستهەلاتێ) ... ب هجەتا هنەك شرۆڤەکرنێن توز گرتی بۆ چارەسەرکرنێ مە پێدڤی ب/

- مرۆڤ ب رادێ هوشدارییا خوە خودان بریارا د ژیانێدا تا دبتە داهێنەر، پرسیار و گومان و شرۆڤەکرن ژ ئامرازێن هوشدارییا تاکەکەسی ب گشتی ، ب تایبەتی دڤێت ژن ب پرست ژ پێگەهێ خوە ل دویڤ ژ بنەما و یاسا رەوشا وێ ب ئەڤی ئاوایی نها ییە کەنگی دێ ئەو خودان بریاربت؟!! د بەرمبەردا زەلامەکێ دویر ژخوەپەرستیێ ب پرست کێ ئەو مافە داییێ ، کو ژیانا تاکەکەسەکێ بکت زیندان و خوە لێبکت خودان ب تنێ چونکی رەگەز مێییە!! ، ئانکو مە تاکەکەسەك هوشیار دڤێت ، کو تێگەهـ و دابونەریت و بیروباوەر و هزر و فەلسەفایا جڤاکی بێختە ژێر پرسیارێ سەر ژ نوی ئەڤان تێگەهان دارێژیت ب ئازادانە ل دویڤ بنەماێێن زانستی و مرۆڤی و لوژیکی ، دەستپێکن ژ راستییا ژنێ دڤێت بزانت.

- چ بەلگەیێن زانستی د بیولوجی و فیسیولوجی و (تشریح) یێدا نینن، ب سەپێنن کو ژن کێمترە ژ زەلامی، چ ژ لایێ مێشکی ، جەستەی یان دەروونی ، بەلکو نزمکرنا پێگەهێ ژنێ ل سەر هاتییە سەپاندن ژ لایێ جڤاکیڤە ژ بەر ئەگەرێن جڤاکی و ئابووری د بەرژەوەندییا زەلامیدا ژبۆ مان و بەردەوامیا خێزانا بابسالار یاکو تێدا باب هەڤژین و زارۆکێن خوە ب ملکێ خوە دزانت ، کا چەوا پارچەکا ئەردی ب ملکێ وییە[23] ، لەورا پەروەردا مە دڤێت ل سەر بنەمایێ کەرامەتا مرۆڤی بت ب پلا ئێکێ و دویر ژ رەگەز و هزر و باوەرییێن کو هەڤرانا ژنێ کرییە شەرم و لاوازی. دگەل رێکێن ئاڤاکرنا تاکی ژ بریا و ئەزموون و هەولێن رەوشەنبیرکرنێ بۆ تاکەکەسەکێ ئاڤا ، کو شیانێت ئاڤاکرنا جڤاکێ خوە هەبت. دوو کەسێن ئاڤاکری ژێ د پێکئینانا خێزانەکا دویر ژ هەڤرکی و خوە سەپاندنا رەگەزی و بارگرانیا جڤاکی و هزرێن پاشڤەمایی و بێ ئارمانج، جڤاکەکێ ئاڤکری ئینت گور و ل سەر رێزگرتن و کەرامەتێ ئاڤاکربت.

(ئەڤەژی تەنها بنەمایێ بەردەوامیا خێزانا ساخلەمە) د ئەنجامدا رێژە و کێشێن ژێکڤەبوونێ دێ کێمر بن (ژێکڤەبوون ژی دێ پروسەیەکا مەدەنی بت ، بێکو هەڤ کێمکن)، دگەل پێداچوونێ د هژمارا زارۆکا[24].

- کارکرنا ئافرەتە هێزەکا گرنگا جڤاکییە ، دڤێت ب تشتەکێ کەمالی نەدانین ، بەلکو گرنگە بۆ ژنێ هەم ژ لایێ دەروونیڤە کو هەبوونا خوە ب سەلمینت ب ئازادنە و تاکەکا خودان بەرهەم و ساخلەمبت، کو دەرئەنجاما   (دەیکەکا ساخلەم = زارۆکەك ساخلەم = چڤاکەك ساخلەم) کارکرن ژ لایێ مادیڤە خالەکا جەوهەرییا ئازادبوونا ژنێیە[25]، زور هەولێن ڤەدەرکرنا وێ دێتە دان ژ ئەڤی لایەنیڤە ژ راستەوخو ، کو جڤاکێ پیاوسالار ب شەرم... و گەلەك رێگر هەنە بەرامبەر... چ نەراستەوخو ژ بەر گرانییا بۆ وی پەیدادبت ژ ئەرکێن ناڤ مالێ ، کو چ هاریکاری نینە د ئەڤی لایەنیدا (ئەڤە خالەکا زور گرنگە کو پەستانەکا زێدەییە ل سەر دەروونێ ژنێ، دناڤ جڤاکێ مەدا زور بەربەلاڤە).

- دڤێت بزانیین کێشا ژنێ کێشەکا جڤاکیە ، ئانکو سیاسیە ژی[26]، پاشڤە مانا وێ پاشڤە مانا پتر ژ نیڤا جڤاکییە ، لەورا هەردەمێ هەولێکا سیاسیا رژد هات مەیدانێ بۆ چارەسەرکرنا داکەتنا جڤاکی دڤێت خوە ل کێشا ژنێ بکت خودان.

راگەهاندن و رەوشەنبیریێ رولەکێ هەر گرنگ هەیە ل سەر رەوشا ژنێ، د ئازاراندنا پرسێن وێ و دیتنا چارەسەریا، راگەهاندنا کوردی جهێ داخییە د ئەڤی بابەتیدا وەکی پێدڤی رولێ خوە نا گریت، بەلکو بەروڤاژی وێنەیێ ژنێ خراب نیشان ددت و سنور و ئارمانجێت وێ د جوانکاری و خارن و بابەتێ کەمالی ڤە گرێداییە (ژنێ ژی دڤێت بزانت ئەڤە بەشەکێ هەر بچیکە ژ کەسایەتییا مرۆڤی دویر ژ رەگەزی، لێ نە هەمییە).

ئامادەکرن: ئادار نزیر، سهلا زکی، هلز محمد، هەیبەت.

1 – کەسایەتییا ژنێ د دیرۆکێدا ، هیڤی بەرواری، هەولێر، 2008، ل 102–103.
2 – ژنۆلۆژی.
3 – انشاء النظام الأبوی، غیردا لیرنر، (ترجمة: أسامة اسبر)، ص27
4 – لغز عشتار (الألوهة المؤنثة واصل الدین و الأسطورة) دمشق، 2012، ص14
5 – نفس المصدر ، ص32.
6 – نفس المصدر، ص 33.
7 – اصل العائیلة و الملکیة و الدولة ، فردریك انجلر (ترجمة: احمد عزالعرب)، ص 41.
8 – کەسایەتییا ژنێ د دیرۆکێدا ، ل16
9 – لغز عشتار، ص 3410نفس المصدر، ص 34.
10 – نفس المصدر ، ص32
11– نفس المصدر ، ص 26
12– کەسایەتییا ژنێ د دیرۆکێدا ، ل 13
13– لغز عشتار ، ص41
14 – ژنۆلۆژی ، ل3
15 – لغز عشتار، ص 51
16– ژنۆلۆژی ، ل 10
17 – لغز عشتار، ص 51
18– کەسایەتییا ژنێ د دیرۆکێدا، ل 75_76
19 – مرۆڤ و کەرامەت ، مەریوان وریا قانع ، 2006، ل 175
20 – https:// www. Ibelieveinsci.com
21– کەسایەتییا ژنێ د دیرۆکێدا ، ل 102
22 – https:// www. Ibelieveinsci.com
23– الانثی هی الاصل ، نوال السعداوی ، ص 24.
24 – ژنۆلۆژی ، ل 72.
25 – الجنس الاخر ، سیمون دی بوفوار، (ترجمة : ندی حدید)، ص234
26 – الانثی هی الاصل ، ص 234.

بوچونێت چەند کچێن گوڤارا "ڕۆژامە" دەربارەی بزاڤا کچان:

خاتوون (دلمان مامێزدینی) دەربارەی "جوانیێ" پەیڤی:

مروڤێ جوان ئەوە یێ لناخێ خوەدا جوان بتن ،ئەگەر ئاخ جوان بوو هەلبەت دێ رەفتارژی جوان بتن و هەر ئەڤە یە دەستپێکا خالا کەساتیێ و سەرنج ڕاکێشیێ .هەلبەت ئەگەر ئەڤ سالوخدانە لدەف کەسەکێ پەیدابوون دێ جوانییەك بێ هەمپا دتە روخساری ژی.

-خاتوون (هێژا خالد) دەربارەی "ژینگەهی" پەیڤی:

گرنگە ژبەری ئەم هزر دپاقژکرنا ژینگەهی دا بکن دڤێن ئەم هزرێن خوە پاقژ بکن، چنکو ئەگەرهزرا تاکی پاك و پاقژ بوو ل وی دەمی دێ ژینگەهی ژی پارێزتن و پاقژکتن،هەر ئەڤەیە خالا پێشکەتن و بەرزبوونا تاکی هوندرێ کومەڵگەهێ دا.

"پاقژیا ژینگەهی ژپاقژیا ناخی یە"

-خاتوون (جوان صبحی زاخوی)

دەربارەی"دەمی" هزر دارشت:

''دڤێت ئەم

گرنگیێ بدن دەمی،

ژبەرکو دەم مەدهێلت ونازڤرت ڤە..."

*ئەگەر هەر دەم بوری و ئەم وەکی خوە بمینن،

هینگێ ڕامانا وێ ئەوە مە یێ خوە ژدەست دای،

دڤێت ئەم لدویف دەمی بچن چنکو دەم لدیف مە ناهێت.

-دە می گە لە ك گرنكيا خوە يا هە يی د ژيانێ دا چونكو مروڤێ بە ری چە ندين سالان نە وە ك يێ نها بوويە نە بروخساری و نە بكاری و نە ب هزروبيرێن خوە، هە می تشت لدە ورويە رێن مە دهێنە گوهەرين ببورينا دە می لەوڕان ئەگەر دگەل بورينا دەمی ئەم خوە نە گوهوڕن و نوو نەکن ئەم دێ هەست بکێمکرنێ کن و دێ پاشڤە مینن، مروڤژی دبورينا تەمەنێ خوەدا ئەگەر هەر وەکی خوە بمينتن دێ بتنێ ژلایێ تەمەنی ڤە مەزن بتن و ژلایێ هزرکرن ، پێشکەفتن، نووکرن دێ هەر بچيك و نەزان مينتن.

هە ر تشتە ك ددە وروبە رێن مە دا گرێداينە بدە میڤە و دگە ل زڤرينا ڕۆژێ و هە يڤێ و ئە ردی ئە م دە می دزانن ،کە سێن سە رکە فتی ئەون گرنكيێ ددنە دە می و لهە ر دە مژمێرە کێ و چرکە يە کێ دڤێت مفای بخوە ژێ ببينن ،هە روە سا خشتێ دە می ژی زور گرنگيا خوە هەيە بۆمە.

-دەم مە دگەهینتە ئێك و دوو
ودیسان مە ژێك دوور دكتن ژی.

-دەم نە هەڤالەك بەردەوامە
بەلكو ئەم یێت ئیناتین
دا مە ژێک دووربکتن ژی.

-دەم هەر تشتی نیشا مە ددتن و ددتە مە،
بەس مە بۆ چ تشتی ناهێلتن.

-عەشق ب دەمی دەستپێدکتن،
و هەر بدەمی بێ دوماهیك بداوی دئینتن.

-دەم، کریتی و جوانیێ ددتە مە
لگەنجاتی و وپیراتیێ دا.

''دێ بلا دەم بام

چجاران نەدچووم

و نەد بوریم ونەدهێلای،

داخوەدگەلتە

ڕاوەستینم بۆ هەر وهەر..''

"ئەزا خوینە لۆ"

نوسراوا هزری.

"Xaton nermin"

د ناڤ ناخیٚ من یێ هەژار و بەلەنگازدا ئالوزییەك هەبوو، جاران بخەم دکەڤتم و جاران دگرنژم .و بهاراژی ڕیی و دێمیٚ خوە یێ جوان ب هزرا فڕینیٚ پایزکر، هەر پارچەکا لەشیٚ من ببوو وارەك بۆ ڤەحەوهاییێن دلیٚ من .ژ سەریٚ نینوکێن من یێن پێیا هەتا نیڤا سەریٚ من پێکڤە لبەر ئاوازا ژینیٚ سەما دکر و لبەر تیرۆژێن ڕۆژەکا نووی هێڤینیٚ خوە ب ئومێدەکا گەرم دمەهاند بجانیٚ خوە یێ بها گران پیاسەك لسەر لێڤا دەریاییٚ ئازادییٚ کر و ب هەمی پیروزییێن ئاسمانی من باوەرکر کو دیٚ مینم ساخ بۆ هەتا هەتاییٚ و بم ئەفسانەیەك و مل ب ملیٚ گلگامش دیٚ ژیم .چرکە چرکە ڕۆژ ب ڕۆژ و هێدی هێدی بورینا دەم و سال و دەما من ب دەستێن خوە پەرێن ئازادییٚ د چەنگێن خوەرا چکلاندن .

لیٚ هەر پەڕەك ژ ئەوان پەڕان بالندێن ئازادخواز ب خوین و گوشتیٚ خوەڤە پێشکێشی باوەرییا من کرن، بوونە هەڤپشکێن ئەفسان و بیروباوەرێن من .ل دوماهییٚ دەم هات ب ئەوان چەنگان فڕینیٚ بکم و سلاڤەکا گەرم ل ڕۆژا بەفرگرتی بکم .لیٚ من نەزانی ئەڤ جوانییا ئازاد یا یەزدانی بمن بەخشی دیٚ بت داخاسترین تابلو د کوشکێن سپیڤە .و لەشیٚ من دیٚ ب پێیێن خوە یێن پیس کرێت کن، ڤەحەوهاییێن دلیٚ منژی دیٚ ژ ڕهوڕیشالێن من ڤەکن و لسەر زمانێن بیانی شێلینن، سەمایا ژیانیٚ دیٚ لبەر دەنگیٚ گرییا ئێتیم و سێوییان ژ دەڤ و دفنا من ئیننە دەر، هێڤینیٚ هیڤییان دناڤ مندا برینن و باوەرییێن من بدەستیٚ من بنئاخ کن...ب سیماییٚ دۆست و هەڤالان داڤ و تەلهێن مشك و ماران ل ئەردی ب منرا ب گۆل و ریحانان نەخشکرن .و ل ئاسمانان ب توپ و تەیارا چەنگێن من بژکاندن، ژ بلنداهییا ئاسمانی ژووردا ل ئەردی دام و هەرشاندم .ب هەرشینا من ئاهەنگ گێران و ل هنداڤی من پەرداخێن مەییٚ لێك چەقاندن .ب کەنی و گرنژین پەرداخ ل دویڤ پەرداغی دفنین، بالندەێن گۆشت خوەر لسەر سەریٚ من دزڤرین، ل هیڤییا منن دوماهیك هەناسەیا خوە بهەلکێشم و ببم کەلەخەك مری و لسەر کەلەخیٚ من پارییێن مەزن ب داعویرن من چاڤێن خوە دەینان سەر ئێك و هەناسەیەکا ب ئازار هەلکێشا، ئەز ئەزا من هەول دان ئەزا من هشیار بکت، ل بیرا من بئینت .ئەز کی بووم؟ ئەز کیمە؟ ئەز دیٚ بمە کی؟.ئەز خوەدانیٚ وە بووم، لیٚ وە هەول دان ببنە خوەدانێن من، لیٚ هوین چ جاران لمن نابن خوەدان، ئەز خوەیا بهاگران ب تەیا بیٚ باوەر نادم.خوین و گۆشتیٚ بالندێن ئازادی خواز هێز و شیان بمن دان، هێدی جارەك دی چاڤێن من بۆ تیرۆژێن ڕۆژیٚ ڤەبوون و من باوەر ژ ئەفسانەیا خوە کر.

"هەمی گول،
نە یێن بەر دفنا هەر کەسیٚ نە
چنکو یێ بەهاییٚ گولا و نێرگزا نزانت
بێهنیٚ و جوانییٚ چ ڕامان لدەف نینە".

من باوەر کر کو ئەز بساناهی نامرم، ئەز نە بوویمە بۆ مرنێ، بەلکو بوویمە بۆ ژینێ، دێ ڕابم دووبارە و سێ بارە و هەتا هەتاییێ...بەفرەکا سپی ل من و وە باری، کەلەخێ من گەرم کر و هیڤیا وە سار کر، پیساتییا پێلاڤێن وە ژ سەر ڕوییێ من پاکژ کر .جارەك دی ناخێ من ییێ ئازاد هەولا ژین و فڕینێ پێکڤە کر و داخوازا خوین و گۆشتێ خوە، جوانییا ربی و دێمێ خوە، ئازادی و ناسناما خوە، هەبوونا خوە کر.لێ یا دیارە بچمێ وە ب هێز گوهێن خوە یێن گرتین و چاڤێن خوە یێن مچاندین، مێشکێ خوە باش دا کاری و پیلان ل دویڤ پیلانێ ل دور بەژنا من ئالاندن و بناڤێ ئەم ئێك هەبوونین و براینە دەستێن خوە ب سەر چاڤێن منرا ئینان، وەریسێ ڕزگاربوونێ ل حەفکا من شداند و دەست و پێ بهێز ل من و چەنگێن من قەید و زنجیر کرن .و بێ باوەرکی و دنیا نە دیتییەکی شیبیا جهێ خوە لسەر دلێ من بدەینت، لجهێ کانییێن ئاڤێ ڕوبارێن خوینێ ل زوزانێن دەشتا سینگێ من بهەلینت، لێ یا ژ هەر تشتەکی پتر ئەز بریندار کریم و ئێشاندیم و بێ هێز کریم دیتنا ئەزا من بوو، دەمێ هەول دای ژ من ڤەببت و هەر پیتەکێ بۆ خوە بتنێ فڕین کری، ل دەمێ ئەزا من ژ من جودا بووی بهەمی لایانڤە ژ باکوری بۆ باشوری و ژ ڕۆژهەلاتی بۆ روژ ئاڤایی وەریسێ ل دور بەژنا من ئالاندی بهێز هەر لایەنەکی ب خوە ڕاکێشای و ئەو وەریس دناڤ لەشێ مندا چووی خار هەتا ئەز پارچە پارچە کریم .دەنگێ هەوار و گازییا من ژ ئێشانا دویرکەفتنا پارچەیێن من ل جیهانێ دەنگڤەدا، لێ ئەڤێ جیهلنێ حەزا گوهـ لێبوونا دەنگێ هەواران نینە، موزیکا وان یا تایبەتە ئەگەر بۆ نە ژەنی ل تە نازڤرن و دیارە ئەز نە موزیکژەنەکا زیرەکم هەتا موزیکا وان بژەنم، لێ ئامیرەکم د دەستێن واندا ئەو موزیکا خوە پێ دژەننن، دگەل هەر پارچەیەکێ ژ پارچەیێن لەشێ من، من نڤشەك، مێژوویەك، دیروکەك، زمانەك، من خوەیەك ژدەست دا، هەر کوشکەکا سپی پارچەکا جوانییا من کرە تابلویەك ل سەر دیوارێن کەلهێن خوە نەخشاندن و ب سەروەت و سامانێ خوە دا نیاسین، ژ لەشێ من دلەك یێ بۆمن مایی .

لێ تو ئەی رەقیب تە ژبیرکر کو دل ژیانێ ب لەشیرا دبەخشت و دلێ من هێشتا ژ ژیانێ نەراوەستیایە و هەناسەیا من یا بەردەوامە و دلێ من دێ بەردەوامیێ دت رێبازا پارچەیێن لەشێ من، دێ هەروهەر کار و کریارێن وی بۆ ئازادیێ دبەردەوام بن، دناڤ خرابکرن و وێرانکرنێدا چول و بجە هێلانێ من نەمامەك بناڤێ وارێ من چاند و ب خوینا دلێ خوە یێ پر ژ کارەسات ئاڤدا و زانستێ ئازادبوونێ پەروەردە کر,دگەل ئەوێ نەمامێ جارەك دی بهێز رەهـ و ریشالین دلێ خوە دناڤ ئەردیدا برنە خوار و لسەر دلێ خوە من وارەك مەزن ئاڤاکر، جهەك و وارەك بۆ لاو و خورتێن وەك عەمێ گوزێ و هەڤالێن خوە ب ئازادی لسەر بژین، ب ناسناما خوە ئەزا من و وان تێدا بت و ئەو بەهەشتا من ل سەر ڕوییێ جیهانێ بۆ خوە ئافراندی دووبارە تێدا بژیمەڤە. پیاسەیا خوە لسەر لێڤێن کەنارێ دەریایێ تەمام بکەم و ئاوازەك تایبەت ب خوەرا بژەنم و ئەو دیروکا پڕ خوینەلو ل سەر پایتەختێ جیهانێ بەلاڤ بکم و ببم سەربو ڕەك بۆ خوە و نڤستیان پێ ژخەو ڕاکم، ڕابن نڤستن بەسە، ئەو چەکچەکیلێن خوین مژ ب شەڤ و روژ کاردکن دا هەوە بنڤینن و خوینا سەر هەستیێن وەژی بمێتن هەتا چ بۆ میشوموران ژی نەهێلا...لێ دترسم ژ ئەورێن رەش ژ ئاگرێ ب گوڕی و ژ زارویێن نڤستی، د ترسم ژ ئەزا خوە، دترسم دلێ من ڕادەستی ئاخێ بکت و من بساخی بنئاخ بکت، ئەزا من یا مایی دناڤبەرا ئاگر و گوڕێدا و هنداڤییا من ئەورێن ڕەش خوە کوم کرییە و ئەزا خوینەلو یا تەماشەیی تیرۆژێت ڕۆژێ دکم....

" بهەر دووکان ڕازیمە یان
مرنا دگەلتە یان ژیانا دگەلتە،
ئەگەر ڕێکا ئەڤێ دلداریێ
خوە بچتە دوزەخێ ژی
ئەز دێ لدیف هێم..."

<u>چیروکەك ژدەربرینا</u>

<u>روودانەك ڕآستەڤینە</u>

"خەونا شەڤامن"

نوسەری وندا..1+1

Govara “Roj A ME”

شەڤ درەنگە ئازارێن ژدەست دانا عەشقەکێ لسەر (هیڤیێ) کەتبوون، بیرهاتن وەکە بارانی بسەر سەرێ وێدا دبارین و هلما ئازارێن عەشقەك نەفرەت لێکری شەڤ ل وێ ڕەشتر لێکربوو. د هەمان شەڤا ڕەشا تاریدا (دلدار) ژی لسەر تەختێ مرنێ کەتبوو شلەژانا خەۆەك گران و کویرا ژدەست دانا ئەڤینا خوە، هەمی ئەو هزر و پێشبینیێن کۆ ل ڕۆژێ هزردکرن دەربارەی عەشقا خۆە و هیڤیێ. و دناڤا خۆەدا خۆدان کرین، خەونێن خەوا شەڤێ بەرسڤا ئەڤان دوو دلداران دا، کۆ بەرسڤەك بوو تێدا دەستپێك و دوماهیك بۆ وان دکر یەك و چارەنڤیس ژ وانرا ددا دیار کرن و وێنە دکر.

-لشەڤەکێ هەردووك نڤستن، هیڤیێ خەونەك ددیت:

دیت د مالێدا پشیکەك وەکو دیتنا وێ ژبۆ عەشقا وێ ڕەش دهاتە خەۆنا وێ، هیڤي زۆر ژێ دترسا و ژێ دڕەڤی...

لێ تشتێ کارتێکەر ئەو بوو کۆ ئەڤ پشیکا ڕەش هەلگرا پەیاما دلدارێ هیڤیێ ژێرا دگەهاند، وەکە هوشداریەکێ بوو، پشیکێ زۆر ب جوانی ئاخفتن ژهیڤیێرا دکر و ژ دویڤ هیڤیێ ڤەنەدبوو، ژبەرکو هیڤی ژێ دترسا و ژبیرکربوو ئەو ڕەشاتییا ئەڤێ پشیکێ بتنێ جوانیەکە، لێ پشیکێ د خەۆدا ب جوانترین شێوە پێرا دئاخفت و ڕاستییا دیتنا وێ بۆ ڕۆخسارێ نە دروست ددا دیارکرن کو یا شاشە د دیتنێدا، لەورا پشیکێ بەرسڤا وان شاشیێن هیڤیێ ددا دەربارەی شاش تێگەهەشتنا وێ بۆ عەشقا وێ.

دویڤدا گفتوگویێ دەستپێکر:

-هیڤی: دەربکەڤە ژ مالا مە، هەرە دەرگەه ڤەکرییە و ژمن ڤەبە.

-پشیك: ئەز نەشێم دەربکەڤم، ژبەرکو ئەڤ جە یێ منە، هەر دەما دەرکەڤتم ئەز نەشێم ل چ جهێن دی بژیم.

هیڤی: ئەز ژتە دترسم، هەرە تو ڕەشی تو دێ زیانێ لێ بکی.

پشیك: نەترسە ژ من، بتنێ تو من ڕەش دبینی و ڕەشاتییا من (نە من خوە ڕەشکرییە)، بەلکو من زارڤەکرنا دیتنا تە بۆ عەشقا تە یا کری، ئەز بۆتە ژیانم و گەلەك حەز ژتە دکم، ما تو نابینی ئەز ژتە ڤەنابم و ناچم؟.

* د هەمان شەڤدا دلدار ژی کەفتبوو د خەوەك گراندا و وی ددیت: ب پێخاسی ژ مال دەردکەفت، بەرەڤ بازارێ تاریڤە دچوو، د وی بازاریدا دچوو دکانا پێلاڤ فرۆشەکی، دا بۆ خوە پێلاڤەکێ بئینت و ژ پێخاسییا هەتکبەر و وێرانکەر ڕزگار ببت.

هەڤدەم دگەل گەهەشتنا وی بۆ بازار فروشییێ، ئەوی ددیت کۆ خوەشتڤییا وی پێلاڤان دفروشت...لێ دلداری د وی دەمیدا ئاگەه ژ پێخاسییا خوە نەما، ئاگەه ژ شەرم و هەتکا خوە نەما، ژبەرکو وی دیت ئەگەر چەند پێلاڤان بکتێ ژی، بێی هەبوونا عەشقا هیڤیێ هەر پێخاسە! و هەر دێ ب پێخاسی ل هیڤیێ گەرهت...

گفتوگویێ دەستپێکر:

هیڤی: تە پێلاڤەك دڤێت مانە تو پێخاسی؟

دلدار: نە...

ئەز نە پێخاسم!

بەلکو ئەز ئەو کەسم...!

یێ من هەمی ئەو پێلاڤێن بدوکانا تەڤە هەلاویستی

ب ڕێکا تەڤە وێ ژدەست داین...

ئەز نە پێخاسم!

بەلکو ئەو پێلاڤێن تو دفرۆشی!

هەمی هەستێن منن...

ئەوێن کۆ من د ڕێیا تەدا کرینە قوربان.

تو هەستێن من نە فرۆشە!

هەستێن مە نە هاڤێژە، بپارێزە!

ژبەرکو بازارێ تە پڕە ژ هەستێن من...

ئەگەر تو چەند هەستێن من،

بکی پێلاڤ و بفرۆشی،

بزانە، دلێن کۆگەها هەستانە،

هەر دێ کم پێلاڤ و

ب پێخاسی لدیف تە هێم!

نە شەرم ژ پێخاسبوونێ دکم،

نە ترس ژ فرۆتنا پێلاڤان دکم.

ژبەرکو ئەز ب هەمیڤە ئەو بازارم

یێ تو هاتی د مندا، و هەستێن من

دکی پێلاڤ و دفروشی بێ بها...

" هەردەما من ،

سەرێ خوەکر

ناڤ مەزبەلا گلێژێرا،

ڕامان نەئەوە ئەز گلێژی کوم دکم!

بەلکو ئەزێ لتە دگەڕهم...."

دلێر دلێرین..

"شكاندنا دابونەریتان د ناڤ جڤاكیدا"

''Jiyan Remezan''

ل جڤاكێن جودا جودا و جڤاكێن دەستپێك بۆ پێشڤە چوونیٚ، ژبەر هنەك ئەگەرێن نەزانین و نزمیا ئاستیٚ ڕەوشەنبیریێ ب شێوەیەكیٚ دیار و نەدیار گرنگییەكا زۆر ب ناوچەگەری (ڕەگەز پەرستی) ییٚ دهێتە دان, كو هێدی هێدي وەكی بچیكەكیٚ ساڤا د جڤاكیدا مەزن دبت و قۆناغێن شوفینی و دكتاتورییٚ دەرباز دكت و جڤاكی ڕاستی ئاریشێن مەزن دكت.

دناف جڤاكیٚ مەدا دیاردەیا هەرە بەربەلاڤ ژبۆ ریٚگرتنا ل حەز و هیفی و ئارمانجێت گەنجان دابونەریتن. هەروەسا ئەو ژینگەها ئەم نوكە تێدا دژین، یان ئەو جڤاكیٚ ئەم ژیانا خوە تێدا برێڤەدبن هەمی خودان دابونەریتن، دابونەریت د جڤاكیٚ مەدا یێن بووینە چەكەكیٚ گران بۆ شكاندنا كەسایەتییان، كارتێكرنا ئەڤی چەكی ل سەر ئافرەتیٚ گەلەك زۆرترە، ب تایبەت ژی ئافرەتێن بیژن، كو بەردەوام ل بن چاڤدێریا كەس و كار، جیران و خەلكیدانە، ئەگەر هات و كارەك ژی ئەنجام بدت ل كومپانیان یان جهەكیٚ دیتر دیٚ چت بن ئستێركا گومانان!! ئەگەر گەلەك دەربكەڤت یانژی دەرنەكەڤت دیسان دیٚ چت بن ئستێركا گومانان!!!.لەورا ل سەر مە پێدڤیە ئەم وەك گەنج ئەڤی چەكی، یان ئەڤان دابونەریتا بشكێنن و ژیانەكا خوەشتر ئازادتر بۆ گەنجێن مللەتیٚ خوە ئاڤا بكن.

گەلەك جارا ئەڤ یەك دبت ئەگەر، كو گەلەك كەس ببنە قوربانی و گەلەك زۆرداری ل هنەك كەسان بهێتەكرن. و دشێم ب ڕوونی ب بێژم،كو خزم خزمانییا ئەڤرۆ ل دام و دەزگەهێن حكومیدا بكاردهێت، ل جڤاكێن پاشكەفتی، كو ب چاڤەكیٚ مەزن بەریٚ خوەدنیٚ. لەوانەیە مفایەكی بگەهینتە خزمی, لیٚ ل هەڤدەم دیٚ بت ئەگەریٚ گەهاندنا زیانیٚ بۆ گەلەك كەسێن دیتر، كو ئەڤ یەك ب دەربازبوونا دەمی دیار دبت, ئیك ژ ڤان دیاردان:

١-لسەر نەریتیٚ بچیك دەست پیٚ بكە تا رادیٚ تو باوەرنەكی: كاری گەلەك بساناهی بئێخە كو تو نەشێی رەت بكی ،لدەمیٚ پتریا خەلكی تێكوشینیٚ دكن داكو بەردەوامییٚ بدنە سەر نەریتیٚ نووی هندەك تشتان دبێژت :

(ئەز پێدڤی بپالدەرەكیٚ بهێزترم).

2نەریتیٚ خوە پچ پچە زێدە بكە:

سەركەفتن هندەك جێبەجێكرنێن رێكخستی نە تو روژانە كار پیٚ بكی ل, دەمیٚ كو شكەستن هندەك خەلەتی نە درێژكرتنیٚ دا ئەم روژانە دووبارە دكن .

(خوەزی من ئەو هێزا ئیرادە هەبا یا تە هەی).

ل جهیٚ بزاڤا كرنا كارەكیٚ گەلەك باش ل دەسپێكیٚ , دەست پیٚ بكە بدەست پێكەكا بچیك دیٚ باشتر لیٚ هێی بشێوەكیٚ پلە پلە , دماویٚ ڤیٚ گەشتیٚ دا هێزا ئیرادا تە دیٚ زێدە بتن و نەریتیٚ تە دیٚ وی كاری بهێز ئێختن ئەویٚ كو دیٚ بەردەوام بوونیٚ لسە ر نەریتی ب ساناهی ئێختن بێی دبینن دل ساری و نا ئێكسانیەكا زۆر ل دام و دەزگەهاندا دروست دبتن و زۆر گەنج دبێژن ژیان هەمی واستەكارییە، ژبەركو من چ پسشتەڤانی نینە ڤێرە وەلاتیٚ من نینە.

٣-دەمێ تو نەریتێ خوە ئاڤا دکی بسەر چەند پشکاندا دابەشبکە:

ئەگەر ڕۆژانە تو بەردەوام بووی ب زێدەکرنا ڕێژا 1٪، ل وی دەمی تو دێ خوە بینی تو یێ ب لەزاتیەکا مەزن پێش دکەڤی د ماوێ دوو تا سێ مەهاندا, یا گرنگە هەمی نەریتێن تە د ژیواری بن دا تو بشێی پاراستنێ ل سەر تەوژمی بکی هەڤدەم پێگیریکرنا تە ب رەوشتی ژی ب ساناهیتر دئێخت.

٤ دەمێ تو ژ ئاراستێ خوە دەردکەڤی, بلەز بزڤڕە ئاراستێ دروست ڤە:

باشترین رێ بۆ باشکرنا زالگەهییا تە ل سەر خوەیەتییا تە زانینا تە یە، تو بزانی کا چەوا ؟ و بوچی؟ تە زالگەهی ژ دەست دا، هەتا ئەو کەسێن گەلەك سەرکەفتی ژی خەلەت دبن و ژ ڕێیا دروست دەردکەڤن ،وەکی هەر کەسەکێ دی, لێ جوداهییا وان ئەوە ئەو ب زویترین دەم ڤەدگەرن سەر ئاراستێ دروست ڤە.

نابت تو پێشبینییا شکەستنێ بکی، بەلێ دڤێت تو پیلانێ بدەینی بۆ شکەستنێ. ژبەرهندێ هنەك دەمی بۆ خوە ببە بۆ هزرکرنێ کا چ تشت دێ ڕێگرییێ ل تە کت بۆ بجهئینانا نەریتێ تە. ئەو چ هوکارن ،کو دبت ب کەڤنە درێیا تەدا؟ ئەو چ باردوخێن تەنگاڤن ،کو دبت رێ بدن و تە ژ ئاراستێ تە دەربئێخن؟.

چەوا دێ شێی پیلانا دەینی بۆ سەرکەفتنێ ل سەر ڤان ئاریشان؟ یانژی ب کێمی چەوا دێ شێی ژ سەرنەکەفتنێ دەرباز بی و بلەز زڤڕی ئاراستێ دروست؟.

تو ب تنێ پێدڤی خوە ڕاگرییێ ل سەر نەریتێ خوە نە نموونەییێ, ئەڤجا یێ هویربین بە ل سەر ئاڤاکرنا ناسناما مرۆڤەکی، کو دووجاران پێگری کرن ب نەریتەکی ژبەر دەستێ وی دەرناکەڤت.

و لدوماهییێ دووپات دکن، کو یا پێدڤییە ل سەر تە تو هەست بکی کو نەریتێ نوی یێ ب ساناهییە و ب تایبەت ل دەستپێکێ, ئەگەر تە پاراستن ل سەر خوەراگرییا خوە ل سەر نەریتێ خوە کر و تە بەردەوامی دا گەلەکییا وێ ئەو دێ گەلەك ب هێز کەڤتن و دێ باش هێتە ئاڤاکرن و ئەڤە ئەو کاودانە یێ هەمی دەمان دگەل نەریتان..

"Hataw Ahmed Sharif: Master degree in psychotherapy & psychotraumatology"

باسی دوو جۆری تری خاوبوەنەوە دەکەین کە بەشیوەیەکی سادە هەنگاوەکان باس دەکەین دەتوانین لە ژیانی رۆژانەمان بەکاریان بهینین. یەکی لەو ریگایان لیرە باسی دەکەین پی دەوتری مایندفولنیس بە واتای لە ئیستا بژی چیژ لە هەموو ئەو دەقانە وەربگرە کە تیدا دەژی، زور جار ئیمە خواردن دەخۆین بەلام میشکمان لای شتیکی ترە بۆیە بە پی پیویست ئیمە چیژ لە خواردنەکە نابینین یان لەبەر سەرقالیمان زۆر چیژ لە ساتە خۆشەکانمان نابینین ئەگەر ئیمە فیربین لە ئیستا بژین بیر نەلە رابردوو نە لە داهاتو نەکەینەوە ئەوکاتە تۆ ژیانیکی ئاسودە دەژی، هەر لەبەر ئەوەیە کە پیویستە ئیمە رۆژانە ئەو مەشقە بەکاربهینین بۆ ژیانیکی ئاسودە و تەندروست.

ژیریەتی (مایندفولنیس)بۆ خاو بونەوە و کۆنترۆلکردنی دوودلی

راهینانی ژیری

1-زۆر بە هیمنی دانیشە با قەچەکانت لەسەر زەوی بن، یان لەسەر لا پالبکەوە و لەشت خاو بکەوە. دەست بی بکە بە هەناسدانیکی هیواش لە ریکەی سکەوە. با سەرنجت لەسەر هەناسەت بیت کاتیك لە ریگەی کونی لوتت وەری دەگری و هەناسە دەدەیەوە. بەردەوام بە لە هەناسەدان تاکو دەتوانی.

2-لە کاتی هەناسەدان تیبینی ئامادەی میشکت بکە تاچەند دەتوانی بەردەوام سەرەنجی هەموو ئەو بەشانەی لەش کە راهینانی لەسەر دەکەی. لە جیاتی ئەوەی هەولبدەی سەرەنحت تەنها لەسەر هەناسەت بیت، تەنها تیبینی ئەوەبکە کە ژیری چی دەکات. ئەو بارو دۆخە لەوانیە ببیتە هۆی نیگەرانی یان بیرهاتنەوەی شتیك، یان پلان دابنیت کە دواتر چی بکەی. رەنگە تۆ تیبینی هەندیك هەستەکانت بکەیت لە جەستەتدا وەك و ئازار و خوران. رەنگە تۆ گویت لە شتیك بیت یا بۆنی هەندیك شت بکەی. هەرشتیك روو دەدات تیبینی بکە و دواتر سەرەنجی خۆت بینەوە سەر هەناسەدانت.

3- تادەکری ریکە بەمیشکت بدە با بروات، جار لە دوای جار. دوور بکەوە لەوەی کە بەقورسی سەرەنج لەسەر شتەکان بدەی. بە ئاسای ریکە بە میشکت بدە با بروات و دوای سەرەنجت بینەوە سەر هەناسەدانت. تیبینی ئەو گۆرانکاریە بکە کە روو دەدات. وینابکە کە هەربیرکردنەوەیەك ،و هەستیك و، سۆز هەر شتیکی تر وەك و تیپەرینی هەورە بە ئاسماندا، کە زوو جیگای بگیریتەوە بە دانەیەکی تر.

4-بەردەوامی بەو مەشقە بدە بۆماوەی دە دەقە. بە پشت بەستن بەو خشتەی کە داتناوە دەتوانی کات زیاد بکەی بۆ مەشقەکە ئەگەر بتەوی. جاریك یا دووجار لە رۆزیك مەشقەکە ئەنجام بدە.

3- تادەکری ریکە بەمیشکت بدە با بروات، جار لە دوای جار. دوور بکەوە لەوەی کە بەقورسی سەرەنج لەسەر شتەکان بدەی. بە ئاسای ریکە بە میشکت بدە با بروات و دوای سەرەنجت بینەوە سەر هەناسەدانت. تیبینی ئەو گۆرانکاریە بکە کە روو دەدات. وینابکە کە هەربیرکردنەوەیەك ،و هەستیك و، سۆز هەر شتیکی تر وەك و تیپەرینی هەورە بە ئاسماندا، کە زوو جیگای بگیریتەوە بە دانەیەکی تر.

4-بەردەوامی بەو مەشقە بدە بۆماوەی دە دەقە. بە پشت بەستن بەو خشتەی کە داتناوە دەتوانی کات زیاد بکەی بۆ مەشقەکە ئەگەر بتەوی. جاریك یا دووجار لە رۆزیك مەشقەکە ئەنجام بدە.

5-لە بیرتبیت کە هیچ ریگەیەکی راست نیە بۆ ئەنجام دانی ئەو مەشقە جگە لەوەی سەرەنج بدەیە ئەو شتەی کە بەبیری خۆت دادیت.

ناتوانم میشکم کونترۆل بکەم.

لە پەرەی پیشتر ئیمە پیشنیارمان کرد کە لە تویزینەوەکان بۆمان دەرکەوت کە ئیمە ناتوانین بە تەواوی کونترۆلی میشکمان بکەین، هیچ کیشەنیە ئیمە چەند بە قورسی هەولبدەین بۆ ئەوە ، بە تایبەتی لەو کاتانادا کە دوودلین(قەلەقین).بۆچی وابیردەکەیەوە ئەوە راستە؟.

بگەریوە دواوە بیر لە دوودلی بکەوە لەو بەشەی کە باسمان کردوە چۆن دوودلی یارمەتیمان دەدات بمان پاریزی، کاتیك کە ئیمە دوودلین، سەنتەری یا ناوەندی دوودلی کە دەکەویتە ئەمیکدالە هەولدەدەت ئاکادارکردنەوە بنیری بۆ ئەوەی دوودلی بوەستینی. یەکیك لە شوازەکانی ئەنجانمدانی ئەو مەشقە لە ریگای هەولدان بۆ ئاکادار کردنەوەی ئیمە لە ئەگەری روودانی شتیکی مەترسی دارکە لە ناوەی جەستە یا دەرەوەی جەستەمان بیت. سەرەرای هەموو ئەمانە ئەگەر سەرەنجمان زۆر خستە سەر شتیك لەوانەیە بەهۆی شتیکی تر ئازارمان پیبگات. لەبەر ئەوە میشکمان هەولدەدات سەرقالمان بکات بەشتیکی ترەوە، وامان لیدەکات بە قورسی کۆنترۆلی میشکمان بکەین. لەراستی دا هەرچەند زیاتر هەولبدەین کۆنترۆلی میئشکمان بکەین ئەو زیاتر سەرقالمان دەکات!.

خاو بونەوەی ماسولکەکان:

یەك ریگا بۆ بیرکردنەوە لە بارەی خاو بونەوە نەمانی گرژیە لە ماسولکەکانی لەش. وە بتوانی گرژی جەستەت نەهیلی بەخیرای بەبی بەکارهینانی دەرمان یا خواردنەوەی تر. ئامانجی خاوبونەوەی ماسولکەکان ئەوەیە وردە وردە گرژی لە ماسولکەکانماندا نەهیلین لەریگای مەشقی رۆژانەوە. ئەوەش لەشمان ئارام دەکاتەوە وادەکات هەست بە ئارامی و پاریزراوی بکەی، پیویستی جەستە کەم دەکاتەوەو بۆهەر دوو کاردانەوەی راکردن و شەرکردن.

به كورتى:

ستراتيجيەكانى خاوبونەوە رووبەرووى دوودلى دەبيتەوە لە هەموو بەشەكانى جەستەدا. تەنها كۆمەڵە مەشقيكن كە لە چارەسەرى رەفتارى و مەعريفى دا بەكارديت. ئيمە باسمان لەوە كرد كە ستراتيجەكانى خاوبونەوە چين وە چۆن دەكريت بەكاريان بهينين بۆ ئەوەى يارمەتيمان بدەن لە روو بەروو بونەوەى نيشانەكانى دوودليدا. ئيمە فيرى ئەوە بوين كەوا ستراتيجيەكانى خاوبونەوە كاريگەرى باشتريان دەبيت ئەگەر بۆ ماوەيەكى دريژخايەن ئەنجام بدرين وەك مەشق بۆ كەمكردنەوەى گرژى ماسولكەكان، ئارامكردنەوەى توندى هەناسەدا، ئارام كردنەوەى ميشك.

ستراتيجيەكانى خاو بونەوە تەنها ريگەى يارمەتى دەر نين بۆ كەمكردنەوەى نيشانە توندەكانى دوودلى، وەك تۆقين، كاتيك ئەو نيشانانە سەرهەلدەدەن. كارامەيەكانى خاو بونەوە بە هاوبەشى بەكاردەهينرين لەگەل كارامييە رەفتارى و مەعريفيەكان.

*كاراميەكانى هەناسەدان: گرينگترين پايەى هەناسەدان بريتيە لە ئارامكردنەوەى توندى هەناسەدان، ئەوەش پيويستى بە مەشقكردنە.

*كاراميەكانى ژيريەتى (مايندفۆلنيس): كۆمەليك تەكنيكن ئامانجيان ئارام كردنەوەى ميشكە.

*خاوبونەوەى ماسولكەكان : پيك ديت لە گرژكردن و خاوكردنوەى كۆمەليك ماسولكە، بۆ ئەوەى باشتر لە جياوازى نيوان خاوبونەوە و گرژبوون تيبگەين.

ژمارەيەكى زۆر ستراتيجيەتى خاوبونەوە بونى هەيە، وە هەر كەسيك ريگايەكى جياواز دەدۆزيتەوە كە كاريگەرى لەسەر هەيەو جياوازە لە وانى تر. گرينگ ترين شت ئەوەيە ئەو ستراتيجە بدۆزيەوە كە وا كاريگەرى لەسەرت هەيە و بە بەردەوامى مەشقى لەسەر بكەى.

مەشقكردن

بۆ چيژبينين لەو مەشقە هەولبدە ماسولكەكانى قۆل و رانت توندبكە. قۆلو رانت بە تەواوەتى توند بكە بۆ ئەوەى هەست بەگژبونيكى تەواوبكەى بۆ ماوەى پينج بۆ حەوت چركە.ئيستا قولەكانت بۆ هەردوولاى جەستتەت بەردەوە، ئيستا هەست بە جياوازى ئەو خاوبونەوەو گرژبونە بكە كە لە دەستت دا هەستى پيدەكەى. هەست بە هاتوجونى خوين دەكەى بە دەستەكانتدا، هەست بە گەرم بوون و خرۆشان دەكەى. خاوبونەوەى ماسولكەكان ئەو مەشقەى سەرەوە دەكريتەوە بۆ هەر كروپيك لە ماسولكەكانى لەش، ئەگەر بە ريكى ئەنجام بدر يت ئەو مەشقە بە تيپەربونى كات كاريگەريدەبيت.

-Goodwin, J., & Harri, S. J. (2012, June 12). Relaxation. Philosiblog.

ژ وەرگێرانا / هدى محمد عبدالله

”ئەڤسانەیا پەلاتینکێن ئەڤیندار“

''Legenda sampek engtay''

ئەڤسانەیەکا چینی یا دیرۆکی یە د کەڤندا گەلەك بەربەلاڤ ب بوو. ل هندك وەلاتێن ئاسیا وەکی ئەندونیسیا و کوریا و گەلەك ڕومان ییێ لسەر ئەڤێ ئەڤسانێ هەین و د کەلتورێ چینیێ دا دهاتە نیاسین ب ئەڤسانەیا لیانغ زو zhu liang چیرۆك ڤەدگەڕیت بۆ بنەمالا جین ئەوا بەری 1600 سالا ژیای و دەستپێدکت دەمێ بابێ زوییێ هەر ژ زارۆکینیا وێ خاندن و نڤێسینێ نیشاددت و زوی گەلەك ب خاندنێ ڤە هاتە گرێدان و بریاردا بچیتە قوتابخانا (هانگزو). بەلێ ل وی سەردەمی ل دەڤ چینیان چێنەدبوو کچ بخوینت ، پشتی کو زوییێ گەلەك هیڤی ژ بابێ خوە کرین داکو بخوینت ل دوماهییێ باب ڕازی دبت و زوی کارێ خوە وەکی کوڕان دکت و دچت دخوینت بییێ کەس بزانت کو کچە ، بۆ ماوێ سێ سالان بەردەوام دبت دخاندنا خوە دا و دگەل گەنجەکێ کور ناڤێ وی (لیانغ شانبو) بوو ئەو

هەردوو هند هەڤال بوون دهاتنە نیاسین ب برایێن خوینێ، ببورینا وان سالان زوی دکەڤیتە د ئەڤینا هەڤالێ خوە شانبوی دا و گەلەك جاران زوی دڤیا بێژتێ کو ئەو کچە و هندەك نیشان ددانە هەڤالێ خوە ، بەلێ شانبو تێنەدگەهشت.

پشتی هینگێ نامەك بۆ ژدەڤ خێزانا وێ دهێت، کو بابێوێ ییێ نەخوەشە و ئەو پێدڤی وێ نە دمالد. زوی نەچار دبت بچتە دەڤخێزانا خوە،پشتی چەند هەیڤان داخاز ژ هەڤالێ خوە دکت کو بهێتە سەرەدانا وان بۆ هندێ دا خویشکا خوە بۆ وی بدتە ناساندن، دەمێ هەڤالێ وێ گەهشتییە مالا وان زوی وەکی کچکەکێ کارێ خوە دکت نە وەکی کو ل قوتابخانێ. شانبو مەندەهۆش مابوو و باوەرنەدکر کو زوی کچ بوو نەك کور، پشتی کو ڕازی بووی لسەر وێ ڕاستییێ شانبو بریار ددت هەڤژینییێ دگەل پێك بینت و دگەل بابێ (زوی) باخڤت ، بەلێ بابێ زوییێ بۆ شانبوی دیارکر کو دڤێت ئەو هەڤژینییێ دگەل کورەکێ مەزنەکێ بکت، کو بەری هینگێ بریار لسەر هاتبوو دان و بابێ وێ نەشێت ژ ئاخڤتنا خوە بزڤرت. هوسا شانبو کەڤتە د خەمگینیەکا کوردا و نەساخ دبت بۆ چەند هەیڤان پاشی نەخوەشی لێ گران دبت و گیانێ خوە ژ دەست ددت، ژبەر ژبەر خەمگینیا هەڤالێ خوە و ئەڤینا خوە زوی ل ڕۆژا شەهیانا خوە دچتە سەر گوڕێ ئەڤینداریێ خوە شانبوی و لوێرێ لاڤا دکت بگەهتە شانبوی ل وی دەمی لاڤایان بایەکێ بهێز و بابەلیسك و بارانەکا بوش دهێت و بریسیسەك ل گوڕێ شانبوی ددت و ڤەدبت، زوی بریارددت خوە بهاڤێتە دناڤ گوڕیدا، زوی خوە دهاڤێژت و ئەو باڕۆڤە دڕاوەستت و دوو پەلاتینك ژ گوڕی دەرکەڤن مینا دوو ئەڤیندارا و هەمی خەلکی ئەو دیمەنە دیت و گوت زوی ب ئەڤینداریێ خوە شانبوی شادبوو.

ئەڤ پەیکەرە یێ ل پارکا لیتل ئەندونیسیا ، چیرۆکا ڤێ ئەفسانەیێ ڤەدگێرت

”ئیمان مێرخاس”

ڕاڤەکرن و وەرگێران..

(خەون ژیانێ ددت مە خوە ئەگەر ژیان رێکێ نەدت مە ئەم بگەهنە ئەوان خەونا).

‘’Dreams gives us the life even if the life never allow us to achieve our dreams’’

هەر تاکەکێ هندەك خەون و ئارمانج یێت هەین د ژیانا خوەدا گەلەك هەولان ژ بۆ ئەنجامدان و بدەستڤەئینانا ئەوان هیڤیان ددتن و د گەلەك کاوداناندا د بوریتن و دیسان ژی گەلەك ڕوودان دهێنە درێکێ دا و گەلەك کەس ڕێگرییێ لێدکن تا بگەهت وێ ئارمانجێ ئانکو هەر کەسەکێ ئارمانجەکێ هەی و د ڕێکەکێدا دبورت.

لێ دیسان ژی هندەك ژ مە ناگەهن هیڤی و حەزێن وان دڤێن، ئانکو خەونێت وان بجهناهێن، ل ڤێرە ئەو یەکەیە کو ژیان ڕێکێ نەدت هیڤی و حەزێن مە بجهبهێن، لێ ئەو خەون ژیانێ ددن مە ئەوێن مە کرین هیڤی و ئارمانجێت خوە کو ئەم نە گەهشتینێ چونکی د ڕێکا ئەوان ئارمانجێت بجە نەهاتین ئەم ڕوو بە ڕووی گەلەك تشتان دبن کو مفای دگەهینە مە.

هندەك ژ مە گەلەك کەسێن هێژا و ماقیل د ئەوەێ ڕێکێ دا دناسن و هندەك ژ مەژی د ئەوێ ڕێکێ دا هزر و بیرێن مە بەرفرەهدبن و هندەك ژ مە هایداری ڕەوشا گەلەك کەسێن بەرنیاس و کاریگەردبن و زۆر جاران ئەم بەرەڤ ڕێکانڤەژی دچن یێن کو چجاران چوونا مە بۆ ئەوان جهان د هزر و پلانا مەدا نەبوو، و هەروەسا د ڕێکا ئەڤێ ئارمانجا بجهنەهاتی ئاشنابووینە گەلەك کەس، ڕوودان، سەربور و هندەك تشتێن نەخوازراو ل ژیانێ دبن.

دیسان هندەك کەس ژی ئارمانجا خوە نە ل دویڤ وێ حەزا خوە یا زکماکی ددن کو ئەوا تێدا بژیر لەوڕان ئەڤ کەسە تو ژی دوراڼی دبت د هەلبژارتنا ئەڤێ ئارمانجا کو نەشایەنی کەس و هزر و بیرا وی ، ئانکو ئەوە هەلبژارتنا ئارمانجان ل دویڤ حەزا مرۆڤی بت. ئانکو ل دەما هەلبژارتنا تە بۆ ئارمانجەکێ ژ بگەهییێ یان نەگەهییێ بزانە دێ د ئەڤێ گەشتێدا گەهی گەلەك ڕێکێن بەختەوەرییێ، کەواتە باشترە ژ هندێ کو تە چ ئارمانج نەبن. لەوڕان یا پێدڤی یە هەر کەسەکێ هیڤی و ئارمانجێت خوە هەبن.

ژنڤێسینا: ژیمان رەجەب.

“نە گرنگیدان ب بەهرەیێن ژنێ”

من پێخوەشە ل جهێ نە گرنگیدانا ب بەهرەیێن ژنێ ئەز ناڤونیشانا نڤیسارا خوە بکم کوشتنا بەهرەیێن ژنێ، ژبەرکو ڕۆژانە نەریتێن هندەك کەسێن دجڤاکەك مێرسالاردا پێگەهێ ژنێ دهێنە سەپاندن.

یا سەختە دئەڤرۆکە دا ئەم بکارن وەکە ژن ببنە مرۆڤێن ئاسایی و شایستەی هەموو مافێن خوە یێن خوەدای و مرۆڤی ببن یێن نها بووینە دابێشێن ڕۆژەڤێ.

ئەو جڤاکا ژن تێدا ئازاد نەبت لئەوی جڤاکی دە ژیان زیندانە، دکارن ببێژن ژیان نینە، ئازادبوونا ژنێ ئازادبوونا ژیانێ یە، هەر ب ئەڤی ڕەنگی کومەلگا ب گشتی گەشەیێ دکت و وەکە پێسترکێ پێنگاڤ و ب پێنگاڤ هزر و هشمەندی ژی وەکە تیرێژێن ڕۆژێ ڕوناهییێ ددن.

دیسان ل ئەوان جڤاکێن ژنێ چ بەهایێ خوە نەبت و پیتە ب بەهرەیێن وێ نەهێتە دان ئەو جڤاکە ب بورینا دەمی بەرەڤ ڕوخانێ دچت و تاکێ وێ ژی هەست ب ژدەست چوونا ئەڤی شەنگستێ گرنگ دکن.

ئەم پێدڤی ب جڤاکەکێ نە ژن تێدا وەکە دایك بهێت ناساندن و هەر ب ڕێزا دایکێ بها و نرخا خوە هەبت بۆ هندێ ئەم کەچ و ژن ژی هەست ب هەبوونا خوە بکن و وێ ڕێزێ ببینن ئەوا ب دروستی ژی ئەم هەژی وی بن.

هەر جڤاکەکا شکەستی و پاشڤەمای بت، ئەگەر ئەم ل هوکارێن پاشڤەمانا وی بنێرن دێ ببینن کو ژن تێدا کەتییە و دیسان داکەتنا ژنێ و لاوازییا ئاستێ تاکە کەسیا کچێ، هەلبەت ئەڤ چەندە ژی بۆ لاوازی و پاشڤەمانا زەلامی دزڤرت، ژبەرکو ژن هەر ئەم خودیك و بەرهەمە یێ زەلام دبتە ئەگەرێ بەرهەم ئینانا وێ ، واتە هەر وەکو شانویەکێ کو ئەم ژن زارڤەکرنا ناخ و خوەییا ئەوا زەلامان دکن یێن ئەم ب چەوانییا هزر و ڕەفتارێن وانڤە د گرێدای.

ئەڤجا کو ڕێك ب هزر و شیانێن ژنێ بهێتە دان و وەکە مرۆڤەك هزرمەند و دویر ژ وان هزرێن نەریتان لسەر ژنێ سەپاندین بهێتە دیتن ژ سیمایێن شارستانییەت و پێشکەفتنا کومەلگەهێ دهێنە هەژمارتن، ژ ئەنجاما ڤێ چەندێ ژی شارستانییەت و پێشکەفتن و جڤاکەکا سەردەم دهێتە ڕایێ.

ئامادەكرن و نڤیسین: ئادار ئەكرەم

تەندروستییا گیانی:

تەندروستیا دەروونی باشبوونا مە یا هەستیاری، دەروونی و جڤاكی ب خوەڤە دگرت. ئەو باندورێ دكت سەر چەوانییا هزركرن، هەستكرن و سەرەدەریكرنێ. د هەمان دەم دا ئەو دیار دكت كا چەوا ئەم سترێس دبن، چەوا تێكەلیێ دگەل كەسێن دەوروبەر دكین، چەوان ب هەلبژارتنێ رادبین. تەندروستییا گیانی د زارۆكینیێ و گەنجاتی و هەتا مەزن بوونێ و دهەر قوناغەكا ژیانێ دا گرنگییا خوە هەیە. د پێڤاژویا ژیانا وە دا، ئەگەر هوین پرسگرێكێن تەندروستییا گیانی ببینن، رامان، گیان و رەفتارا وە دشێت باندور ببت. گەلەك راستی هەنە دبن ئەگەرێ پرسگرێكێن تەندروستیا دەروونی، ژ وان ژی:

سەربورێن ژیانێ، وەكی تراوما ئانكو بریندداربوونا هەستێن كەسایەتی و برینێن گیانی، دیرۆكا مالباتێ یا پرسگرێكێن تەندروستییا دەروونی. پرسگرێكێن تەندروستییا دەروونی هەڤپارن لێ هەڤكاری هەیە. كەسێن ب پرسگرێكێن تەندروستیا دەروونی دشێن باشتر ببن و گەلەك ب ئێكجاری باش دبن، نیشانێن هشیارییا زوو، هووین ژ خوە پشت راست نینن یان ژی ژ وان كەسێن دەوروبەرێن خوە پشت راست نینن كو تەندروستیا گیانی یا باش نینە؟ ئێك یانژی چەند رەفتارێن ژێرین هەنە كو دشێن ببن نیشانا هشیارییا زوو یا پرسگرێكێن دەروونی:

1. گەلەك یانژی پیچەك خوارنێ دخون، دیسان گەلەك نڤستن یان بێ خەوی.
2. ژ مرۆڤان و چالاكییێن ئاسایی دویرن و بتنێ دمینن.
3. بێ هێزی یانژی ب ئێكجاری هێز نینە.
4. هەستكرن ب خەمۆكییێ و خەمبار دبن بێی ئەگەر.
5. خەم و ئێشێن ناڤەكی هەنە و دگەل كەسێ بەحس ناكن.
6. هەستكرن ب بێ چارەیی و بێ هیڤیبوونێ.
7. جگارە كێشان و ڤەخوارنێن كهولی و بكارئینانا دەرمانان ژ رێژەیا ئاسایی زێدەتر.
8. هەستكرن ب خاڤبوونا لەشی ب ئاوایەكێ ئاسایی و تێكهەل، گەلەك ژبیر كرن، تورەبوون، هزركرن یانژی ترسیان.
9. دگەل مالبات و هەڤالێن خوە ب بەردەوامی شەران دكن و دكن هەوار.
10. تێكهەلییا چ كەسان بكن پرسگرێكان دەردئێخن.
11. ب رامان و بیرئینانێن هندەك تشتان كو نەشێن ژ سەرێ خوە دەربئێخن.
12. گوهداریكرنا دەنگان، یان تشتێن كو نە د راستن باوەر دكن.
13. هزر دكن كو زەرارێ بگەهینن خوە و كەسێن بەرامبەر.
14. بێ شیان بوون بەرامبەر كرنا كارێن خوە یێن رۆژانە، وەك بێ شیان بوون بەرامبەر خودان كرنا زارۆكێن خوە یان چوونا خواندنگەهێ.

نڤیسەر: عاصمە فەخری

"خەمۆکی"

خەمۆکی نەخوەشییەکا دەروونییە، ئەڤێ نەخوەشییێ کارتێکرنەکا ئیکجار زۆر هەیە لسەر هەست و سوز و لڤین و ڕەفتارێن مرۆڤی، وەل مرۆڤی دکت مرۆڤ توشی گەلەك ئاریشە و گرفتێن سەخت ببت.

ژ ئەگەرێن خەمۆکییێ ئەو کارەسات و پرسگرێکن یێن دبن ئەگەرێ ڕەشبینییێ د ژیانێ دا و وەل مرۆڤی دکن توشی خەمگینی و نەخوەشییێ ببت د ژیانا خوە دا، وەك ژدەست دانا خوەشتڤییان یان نە گەهەشتن ب ئارمانجەکا دیارکری یان ژدەست دانا پلە و پایەکا بلند و گەلەك پرسگرێکێن دی. لێ ژبەرکو بنیاتێ مرۆڤان لسەر ژبیرکرنێ دروست بوویە ب بورینا دەمی کارتێکرنا ئەوان ئازاران کێم دبت و گرانییا ئەوان نەخوەشییان سڤك دبت.

هەرکەسەکێ هەلگرێ ئەڤێ نەخوەشییێ بت، بارێ وی یێ دەروونی گەلەك تێك دچت، نەخوەشی ئارەزوویا وان تشتان نامینت یێن بەریا هینگێ وی حەز و ئارەزوو لسەر هەی، ژبەرکو هیچ تام و چێژێ ژ خوەشییێن ژیانێ وەرناگرت دیسان کەسێ نەخوەش بەردەوام هەست ب بتنێ بوونێ دکت و هاریکارییا هەمی کەسێن ل دەوروبەرێن خوە ڕەت دکت. دێ بینین هەردەم چاڤێن وان ب گریانن لێ هەڤدەم گریان چ ژ نەخوەشی و خەمۆکییا وان کێم ناکت. بەردەوام هزر د روودانێن بوری دا دکن، ئەڤ چەندە ژی دبتە ئەگەرێ کێمبوونا چالاکییا لەشێ وان و ڕۆژ ب ڕۆژ ئاستێ چالاکییێ بەرەڤ نزمبوونێ دچت.

خەمۆکی ژ نەخوەشییێن هەرە بەربەلاڤە د جیهانێ دا، هەلگرێ ڤێ نەخوەشيێ ئێك جور ب خوەڤە دگرت د ژیانێ دا. ئەگەر هیچ چارەیەك بۆ ڤێ نەخوەشییێ پەیدا نەکر سیفەتێن نەخوەشییێ ب بەردەوامی دێ ل دەڤ وی دووبارە بن هەتا ژیانا وی بداوی بهێت.

بۆ چارەسەرکرنا ئەڤێ نەخوەشيێ د شیاندا یە ب ڕێیا ڕێنماییێن نۆژدارێن دەروونی و دانوستاندنا دگەل کەسانێن بسپور د ئەڤی بواری دا، دیسان ب بکارئینانا دەرمانێن کیمیای بشێوەیەکێ بەرچاڤ ڕێژا کارتێکرنا ئەڤێ نەخوەشییێ بهێتە کێمکرن، دیسان ئەو ئازار و هەستێن نەخوەش کو ژ خالا نەخوەشییێ دەردکەڤن گەلەك کێم ببن خو ئەگەر ڕێژا نەخوەشییا نەخوەشی چەند یا مەزن بتن.

گەشە پێدانا مرۆڤی:

زاراڤێ گەشەپێدانا مرۆڤی: زانستەکە چەوانییا گەشەپێدانا مرۆڤان دیار دکت. کو پێك دهێت ژ نیشاندانا دەیناندنا ئارمانجەکێ، دیسان مرۆڤان فێر دکت کا دێ چەوا خوە فێری زیرەکییا سەرەدەرییێ بی دگەل خوە، دیسان دگەل خەلکی و دگەل ژیانێ.

- گەشە پێدانا مرۆڤی دهێتە دابەشکرن لسەر شیانێن مرۆڤی، ژ وان ژی:

شیانێن دەروونی وەك شیانێن خوە گونجاندن و سەرەدەریکرنێ دگەل خەلکی. شیانێن کونترولکرنا تورەبوونێ، شیانێن چارەکرنا ئاریشان. جورێ دووێ ژی پێك دهێت ژ شیانێن مێشکی: وەك چەوانییا هزرکرنێ و چەوانییا هەلبژارتنا باشترین رێك، دیسان دێ چەوا پلانەکێ بۆ خوە دەینی. جورێ سێیێ ژی شیانێن لەشی نە: ئەرێ شیانێن تە یێن لەشی د دروست و تەمامن بۆ ئەنجامدانا هەر کارەکێ تە ڤیای یان نە. ئەڤ شیانە هەموو پێکڤە د هاریکارن ژبۆ گەهاندنا مرۆڤان بۆ ئارمانجێن وان یێن سەرەکی.

- ئارمانجێن گەشەپێدانا مرۆڤی:

1. چاڤدێریکرنا خواندن و رۆشنبیرییێ بۆ بەرهەمئینانا مرۆڤەکێ خودان شیان لسەر هزرکرنا دروست و بەرگیریکرنا ئاریشەیێن ژیانێ بشێوەیەکێ ئەرێنی و کاریگەر.
2. باشترکرنا بارێ نیشتیمانی.
3. باشترکرنا ئاستێ ساخلەمیی و بەلاڤکرنا رۆشنبیرییا ساخلەمی دناڤ تاکێن کومەلگەهێدا.
4. باشترکرنا سەرەدەرییێ و بلندکرنا ئاستێ رۆشنبیرییێ.
5. پێشئێخستنا هزران ل دەڤ مرۆڤی ژ لایێ دەم و کارێ ڤە، ئەڤ چەندەیە تاکان ئامادە دکت کو ب باشترین شێوە خوە بریڤە ببن.

"مرۆڤێن زیندی د مرینە و یێن مری د زیندینە"

ئەگەر ئەو رەفتار و گرنگییا مە مرۆڤان ب مرییان دای ب زیندیان دابا ژیان دا ب رەنگەکێ زۆر جوداتر و جوانتر بت، سروشتێ پترییا مرۆڤان وەسایە بهایێ وان کەسێن ل دەوروبەرێن خوە نزانن هەتا ژدەست نەدن و پاشی ژی هیڤییا دخوازن بڤەگەرن ڤە دا هندەك دەمێ دی دگەل وان ببورینن، پەشیمانییا پشتی ژدەست دانێ ژی تشتەکێ بێ مفایە.

د نها دا مرۆڤ پتر توشی ئەشکەنجەیا دەروونی دبن ژ ئەشکەنجەیا لەشی، ئەڤ چەندە ژی جهێ شەرمەزارییێ یە بۆ مرۆڤان کو لسەر دەستێ ئێکودوو دهێنە ئەشکەنجەدان ب خرابترین جورێ ئەشکەنجێ. نها دەم هاتییە ئێدی ئەڤ هزرکرنا کەڤن دناڤ خوە دا نەهێلین دیسان دوور ژ رەگەزپەرێسیێ دوور ژ جوداهیا (ئایین، رەگەز، نەتەوە، کار، دەولەمەندی...هتد) رەفتارێ دگەل هەڤدوو بکین، بۆ هندێ هەر تاکەك د ناڤا جڤاکا مەدا هەست ب هەبوونا خوە یا راستەقینە بکت و هەولان بدت ژبۆ ئاڤاکرنا کەسایەتی و پاشەرۆژا خوە.

وەرگێران و نڤێسین: ئیمان تاهر

گەشبین بە...

کەسەکێ گەنج پرسیار ژ ماموستاییێ خوە کر و گۆت: "ئەرێ ئەز دێ چەوان ب بەردەوامی کەسەکێ ئەرێنی بم ؟" مامۆستای بەرسڤا وی دا و گۆت: "نەبە مرۆڤ! ژبەرکو مرۆڤ هەردەم د ئەرێنی نینن، ئەڤ چەندا تو دبێژن کو هەردەم یێ ئەرێنی بی تشتەکێ مەحالە، یا مەحالە مرۆڤ هەردەم ب رێژەیا 100٪ یێ ئەرێنی بت، ژبەرکو هەبوون ژبۆ هزرێن ئەرێنی یا بەردەوام نینە. نابت ئارمانجا مرۆڤی ئەو بت کو ببت کەسەکێ نموونە ژبەرکو چ کەس د نموونە نینن، بەلکو ل شوینا هندێ دڤێت ئارمانجا مرۆڤی یا مەزن سەرکەڤتن بت دا بشێت بسەر بکەڤت".

ئەگەر تە بڤێت تە کەسایەتییەکا ئەرێنی و بهێز هەبت یا لسەر تە پێدڤییە تو کار لسەر خوەییا خوە بکی. کارکرنا تە یا ڕۆژانە لسەر خوەییا تە، دێ بتە ئەگەرێ بەرفرەهبوونا هزروبیرێن تە و دێ بتە پاڵدەرەك کو پتر یێ ئەرێنی بی د ژیانێ دا، ئەڤ چەندە د شەڤەك و ڕۆژەکێ دا ناهێتە ڕوویدان، ژبەرکو د رێیا خوە دا دێ توشی گەلەك ئاریشان بی و دێ گەلەك جاران هێیە پاشڤە برن و پاشڤە زڤڕی. لێ دڤێت سەرباری هەموو تشتان یێ بەردەوام بی و لبیرا خوە بئینی کو چ ژێهەلی د بێی ژوردانی نینن، واتە هەر سەختییەکا تو روبرو دبییێ بەرفرەهییەك ل دویڤدا هەیە.

پێکولان بکە خوەییا خوە لسەر هزروبیرێن ئەرێنی ئاڤا بکە، کا چەوان گرنگییێ ب خوارنا گەدەیێ خوە ددی گرنگییێ ب خوارنا مێشکێ خوەژی بدە. ژبۆ بەردەوام بوونا خوە لسەر ڤێ رێیێ کو ڕێیا ژیانێ یە گرنگییێ ب لەش و گیانێ خوە بدە.

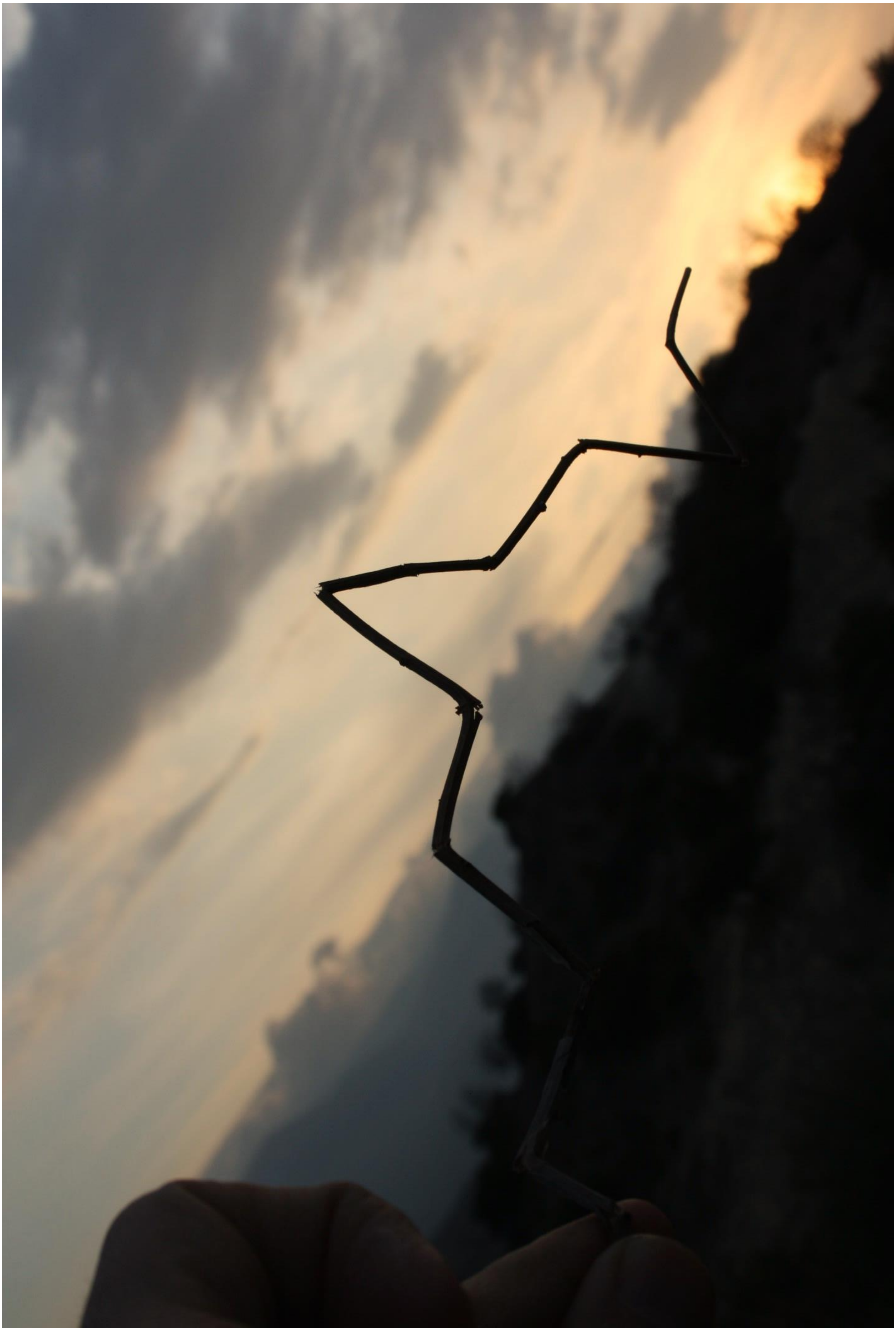

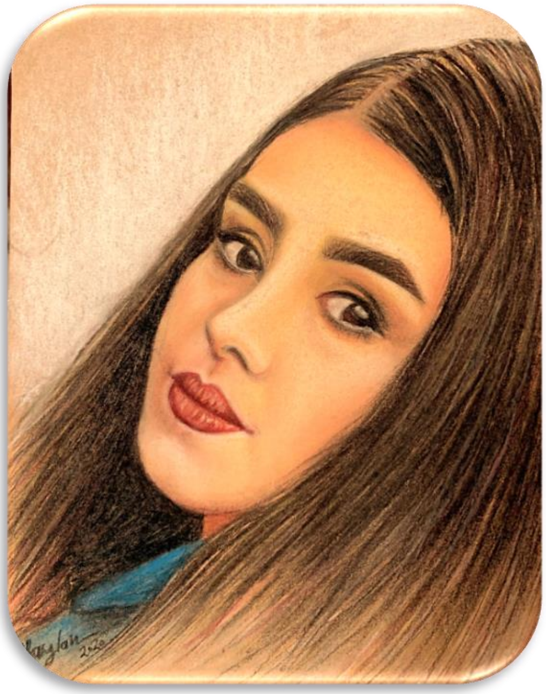

" ژ نڤێسینا: کیلان صدیق عومەر

زانکوی دهوك–بەشی هۆنەرێن جوان

"هۆنەر و هۆنەرێ داهێنانێ ب بەرهەمێ داهێنەراتییا مرۆڤایەتییێ دهێتە دەینان"

هۆنەر ڕامانا جوانی و جوانکارییێ یە، هۆنەر زمانە و هیوایەتەکا پیروزە کو هەر کەسەك بشێوەیەکی دەربرینێ ژێ دکت. و ب ڕێیا دەربرینا خوە وان هەست و سوزێن خوە یێن ڤەشارتی بۆ بینەران بەرچاڤ دکت و پەیاما خوە دگەهینت. هندەك ژ زانایان گرنگییا هۆنەرێ ل ڕێزا گرنگییا ئاڤ و خوارنێ د دینن بۆ مرۆڤی. هەر ژ دەستپێکا پەیدابوونا ژیانێ و چەرخێ بەرین هۆنەر هەبوویە، کو ل دەستپێکێ وێنە لسەر دیوار و کەڤران دهاتنە کێشان و ڕۆژ بۆ ڕۆژێ پێشکەفتن ب خوەڤە دیتییە هەتا گەهەشتییە ئاستێ نها. بەهرەیا هۆنەرێ ل دەڤ هەموو مرۆڤان هەیە لێ ژ هەر مرۆڤەکی بۆ ئێکێ دی جوداهی هەیە و هەمی کەس نزانن دەربرینێ ژ ئەوێ بکن یا دناخێ ئەوان دا هەی بتنێ هۆنەرمەند نەبن کو کەسێن جودا نە ژ کەسێن دیتر.

گەلەك جورێن هۆنەری هەنە، هندەك ژ وان ب درێژاهییا دیروکێ هاتینە نیاسین هندەکێن دي ژێ ل ڤێ داوییێ دەرکەفتینە، ژ وان ژێ: فوتوگرافی، پەیکەرسازی، تەلارسازی، بیناکاری، دیزاینێن ناڤخوە و وێنەکێشی. دیسان هۆنەرێن وەك: موسیقا، وێژە، هەلبەست، سەما، شانو...هتد. ئەڤ هۆنەرە دشیاندایە ب وێژەیێ ڤە بهێنە گرێدان، وەك: وێژە، شانو، پێشکەفتنا شانوێ، سینەما، ئەنیمەیشن، هونەرێ وێنەی و هونەر. ژبەر هندێ بۆ ئاخفتنێ وەك تشتەکێ گوهۆری هاتیە، هندەك جاران ژێ ژبۆ بەرێخوەدانێ، هندەك جاران ژبۆ کەلتوری، هندەك جاران ژێ ژبۆ تەمەنی.

تێگەهەشتنا هۆنەری: هۆنەر ڕەنگەکە ژ ڕەنگێن ڕۆشنبیرییا مرۆڤی هەر وەکی (هۆنەر داهێنانە و ژێدەرێ وێ مرۆڤە). هەروەك چەوا هۆنەر ئالاڤەکێ ڤەگوهاستنێ یە بۆ کەسەکی کو خودانێ بابەتەکێ تایبەت ب خوەڤە یە و دەربرینە ژ هندەك پێدڤییێن مرۆڤی د ژیانا وی یا ئاسایی دا، هۆنەر مینا تاقیکرنەکێ یە د ژیانا مرۆڤیدا.

’’ئێمە کوردین و کورت نین‘‘

نووسینی// کەمال کوردی

دەمێکە بەزۆر خۆم کۆنترۆڵ کردووە، زمانم گەستووە و نەمویستووە دیسان دەست بە نووسین بکەمەوە، نووسینێك کە ڕەنگە بە دڵی زۆر کەس نەبێت، هەرگیز نەمویستووە و نامەوێت کەس بە قەڵەمم بریندار بکەم، بەڵام هەر شتێك ئاست و قەبارەی خۆی هەیە، سنوورێك و هەندێ هێڵی سوور هەیە کە بەزاندنیان باش نییە و ئێمە پێی دەڵێین بڤە، پەرداخە ئاوێك کە لە قەبارەی خۆی زیاتر ئاوی تێکرا لە سەری دەڕژێت و دەوروبەر تەڕ دەکات و جاریش هەیە زیان دەگەیەنێت، مرۆڤیش وایە، سەبر و دان بەخۆداگرتنی مرۆڤیش سنووری هەیە کە لێواولێو پڕ بوو ئیتر دەبێ بڕژێت و دەورووبەر ئازار بدات و هەندێ کەسیش بەهۆش خۆ بێنێتەوە بۆ ئەوەی ئاگادار بن لە کوێن و دەبێ لە کوێ بن.

میللەتی کورد بە درێژایی مێژوو لەپێناو ژیانێکی ئاسوودە و هێمنانە و برایانە خەباتی کردووە و قوربانیداوە، بۆ ئەوەی ئەو جیهانەی تێیدا دەژین و ئەمانەتی خوایە لایان جوانتر بێت و بە سەربەرزی و بە خۆشی بیپارێزن، هەمووتان دەزانن کە ئەمە هیچ گومانێکی تێدا نییە.

هەموومان خەبات و شۆڕشی کەلە پیاو و ڕێبەرەکانی خۆمانمان لە بیرە و پێویست ناکات نە دووبارە باسیان بکەین و نە ئەوەش خۆمانی لێ گەمژە و نەزان بکەین، هەموومان باش دەزانین لەپێناو ئەم خاك و میللەتە، پیاوە لیدەر و ناوازەکانی وەك شێخ سەعیدی پیران و شێخ مەحموودی نەمر و مەلا مستەفای بارزانی و کەسانی وەك ئەوان چۆن خەباتیان کردووە و لە دڵی گەل و میللەتدا ژیاون.

بەدرێژایی سەدان ساڵ دوژمنە داگیرکەرە شۆڤێنییەکانی تورك و عەرب و فارس بە هەموو هێز و توانای خۆیان هەوڵی لەناوبردنی گەل و نەتەوەی ئێمەیان داوە و لەپێناو ئەم ئامانجەش دەستیان لە هیچ نەپاراستووە و ئەوەی کەوتبێتە بەردەستیان بۆ نەهێلانی کورد، لە کوردیان وەشاندووە و هەمدیسان نەیانتوانیوە ئەم گەلە خێر نەدیوە ببەزێنن، ئینجا لەم سەردەمەی سەدەی بیستەمی هەزارەی سێیەم دەیانەوێت مەترسیدارترین گورزی خۆیان بوەشێنن، ئەویش دروستکردنی دووبەرەکییە لەنێوان گەلەکەمان، بۆ ئەمەش بە هەموو شێوەیەك لە هەوڵدان و ڕۆژ نییە سیناریۆ و شانۆیەکمان بۆ دروست نەکەن و بوختان و تانە و تەشەرمان لێنەدەن و لە هەڕەشە و هێرشکردنی سەر زمان و کلتوور و فەرهەنگ و داب و نەریتە ڕەسەنەکان بگرە تا دێیە ناو مەسەلە ئایینی و مەزەبی و سیاسییەکانەوە، پیلانی وایان بۆ داڕشتووین کە عەقڵی شەیتانیش پێیدا ناشکێتەوە و ئەگەر لە بارەی ئەم پیلانانە لە شەیتان بپرسی دەڵێت کاکە من وازم لە کارو پیشەم هێناوە و دەمەوێت لە قوتابخانەی فارس و تورك و عەرەب سەرلەنوێ بخوێننمەوە.

لێرەدا مەبەستم ئەوەنییە هەموو ئەمانەتان بیر بێنمەوە، چونکە ئێوە هەمووتان زۆر باش ئەمانە دەزانن کە باسم کردن، بەڵام داخم لەوەیە کە چ کەسانێك کەوتوونەتە داوی ئەم شەیتانە نوێیانە و بەرەو کامە ئاراستە دەڕۆن، کەسانێك کە ناوی ڕۆشنبیر و زانا لە خۆدەنێن، کەسانێك کە پێیانوایە ڕێبەرایەتی و سەرکردایەتی گەلی کورد دەکەن، کەسانێك کە بە سوود وەرگرتن لە هەژاری و دەستکورتیی ئەم گەلە ڕێی سێ شەیتانە لە خوا نەترسەکان خۆش دەکەن.

ڕووی ئەم قسەیەم بۆ هەموو ئەوانەیە کە لافی خزمەتگوزاری بۆ ئەم گەلە لێدەدەن، ئینجا چ پیاو و ئافرەتی پارت و لایەنەکان بن یانیش پیاو ئافرەتی دەسەڵاتی کوردی یانیش هەر پیاو و ئافرەتێك لە هەر لایەکەوە کە خۆیان کردۆتە فس فس پاڵەوان و لافی کوردایەتی لێدەدەن، کەس لێرەدا کوردایەتی و مەردایەتیم پێ نەفرۆشێت، چونکە تەحەددا دەکەم کەستان لەم من کوردتر و نیشتیمان پەروەرتر بێت.

لەوەتەی ئەم گەلە خێر لەخۆ نەدیوە لغاوی ژیانی خۆی داوەتە دەست ئێوە بۆ ئەوەی ژیانیان خۆش بکەن و لە نەهامەتی و خەمەکانیان کەم بکەنەوە و سارێژی برینی سەدان ساڵەیان بکەن، ئێوە لە ئاستی شۆڕشگێڕی و خەباتکار بۆ ئاستی دیکتاتۆر و زالم دابەزیون، ئینجا چ لە ئاستی حیزب و چ لە ئاستی دەسەڵاتدا بن، ڕاشکاوانە بڵێم کە هەندێك لە ئێوە بەجۆرێك بوونەتە کۆیلە و بەندەی پارە کە هەموو مێژوو و خەبات و شۆڕشی باب و باپیرانیشتان لە بیر کردووە و هەندێك لە ئێوە بوونەتە بازرگان و خاوەن سەروەت و سامان و نەك گەل و نەتەوە و نیشتیمان بگرە خوا و

حەقانییەتی خواشتان لە بیر کردووە، باشە پێم ناڵێن ئێوە بە چی ئەم هەموو سامان و سەروەت و بازرگانییەتان کۆکردووتەوە؟ خۆ تا پێش نۆهەدەکان هیچکامەتان فلس و دینارێکتان لە گیرفان نەبوو و لەوانەیە هەژارێکی وەك من لە ئێوە دەوڵەمەندتریش بووبێت.

کێشە نییە دەستتان خۆش، هەر چۆنێك بە دەستتان هێنا بێت کێشە نییە، بە تەعدا و زولم، بە تاڵان و دزین، بە خافلاندن و هەزاران ئەو ڕێو و شوێنانەی کە دەزانن دیسانیش هەر کێشە نییە و لە گیانتان خۆش بێت، بەڵام لێرەدا ناچارم بڵێم کاتی ئەوە هاتووە نیشتیمان پەروەرە ڕاستەقینەکان سینگیان دەرپەڕینن و پێتان بڵێن ئیتر لێرەدا بوەستن، ستۆۆۆۆپ، ئیتر لەمە زیاتر درێژەی پێمەدەن و لە حەددی خۆتان دەرمەچۆن، ئەوەندەی بۆگەنتان کردووە بەسە و چیتر بۆگەنتری مەکەن، چونکە ئەگەر تۆ لە عەرشی خواش هاتبیتە خوارەوە هەر چەند کە شتی وا قەت نابێت دەبێ ئەمە بزانی کاتێ مەسەلەی نەتەوە بگاتە ئاستی جوگرافیا و زمان و قەبارە و مان و نەمان ئیتر گەل و نیشتیمان وەستانێکت دەداتێ، چونکە باش دەزانی ئەگەر چەقۆ گەیشتە ئیسقان ئیتر نابێت ڕێگە بدەی ئیسقانت ببڕێت تا نەکەوی.

ئێوە بە ناوی نیشتیمان و کوردایەتی و پینە و پەڕۆ ئەوەی لە دەستتان هات بۆ گەورەکردنی خۆتان و پڕکردنی گیرفانتان ئەنجامتاندا، ئەو سەردەمەی کە پێویست بوو حیزبایەتی بکەن، بە قەوڵی خۆتان کوردایەتیتان کرد و ئێستا لەم هەلومەرجەدا کە پێویستە کوردایەتی بکەن ئەوا هەموو خێر و بەرەکەتی کوردستانتان بە ناوە جۆراوجۆرەکانەوە بۆ خۆتان برد و گیرفانەکانتان دابەشکرد و ئێستاش کە دەبینن بنەوەی تەلیس و گوشی خێر و بێراتی کورد تەواو بوو و مڵاکتان گەیشتووەتە بنی مەنجەڵ و هیچی نەماوە، دیسانیش خەمی گیرفانتانە و دەستەو دامێنی بێگانەی عەرەب و تورك و فارس بوونەتەوە و بۆ ئەوەی پاروە نانێکتان بۆ فڕێبدەن و چەند دۆلارێکی سەوز و چەند دینارێکی بێقیمەت و یانیش هەندێ بانقەنووت و تمەنی پیس و بێنرختان بدەنێ و وەك سواڵکەرێك ڕەفتارتان لەگەڵدا بکەن و شتێکتان بە خێر پێبدەن، وا خەریکە هەموو پیرۆزییەکانی ئەم گەلە و هەموو مێژوو و سەدان ساڵ شۆڕش و خوێنی سووری پێشمەرگە و مێژوو تاڵەکانی ئەم گەلە دەکەنە دیاری بۆ ئاغا و ئاخووند و کەمالیستەکان و گورگە خوێنمژەکان.

خاك دەفرۆشن، گاڵتە بە پیرۆزییەکانی گەل دەکەن، ئالا سەراو بن دەکەن، بێ ئەخلاقی بڵاودەکەنەوە، ڕاگەیاندنەکانتان کردۆتە ئامرازی سواڵکەری خۆتان و شێرازەی ئەخلاق و ڕەوشتی کۆمەڵگاتان تێکداوە، خەڵکتان لە پەرتووك و زانین بێبەشکردووە، بۆ ئەوەی بتوانن باشتر بدزن و باشتر ڕاوە دۆلار بکەن، پەناتان بردۆتە بەر دین و ئەوانیشتان کردۆتە ئامرازێك بۆ ئەوەی بە ناوی ئایین و مەزهەب پێمان بڵێن نیشتیمان چییە و نیشتیمان پەروەر کێیە (باش لە مەبەستم تێدەگەن کە باس لە چ کەسانێك دەکەم).

بەسە و ئیتر واز لەم گەلە بێنن و چیتر سووکایەتی بە پیرۆزییەکان و بە هزر و بیرو باوەڕیان مەکەن، ئێوە و ئاغاکانتان باش دەزانن نەتەوەی کورد لەو نەتەوانە نییە سەر بۆ کەس دابنەوێنێت و بڵێت فەرموو سوار بە، شتی وا نییە و دڵنیاتان دەکەمەوە کە گەلەکەم تا بڵێی بە سەبرە و دان بەخۆدا دەگرێت، بەڵام کە چەقۆتان گەیاندنە ئیسقان ئیتر سەبرەکەی دەبێتە زەبرێك و یەختان دەگرێت و ئەو کاتیش ئاغا و ئەرباب و گەورەکانتان دادی ئێوە نادەن و فریاتان ناکەون، بۆیە گاڵتە بە نیشتمان و خاك و گەلەکەم مەکەن و لە بیرتان بێت ئێوە چارەنووسی کورد و نەتەوە و گەلەکەم دیار ناکەن، کورد بە خۆی دەزانێت و دەتوانێت چارەنووسی خۆی دەستنیشان بکات و کیانی خۆی دروست بکات ئەگەر ئێوە نەبنە بەربەستی سەر ڕێگایان، ئێوە مافیا و سیخوڕ و دوژمنەکانی گەلەکەی منن، ئەگەر نیشتیمان پەروەرەکانی وڵاتم بزانن وەك هیتلەر گوتەنی لە دە فیشەك نۆیان لە سینگی سیخوڕ و دوژمنی ناوەخۆ دەدات و یەك فیشە بۆ بێگانە بەسە.

هیوا دارم ئەوانەی خۆیان بە کورد پەروەر دەزانن و لافی نیشتیمانپەروەری لێنادەن و لە دڵەوە خاك و وڵاتیان خۆش دەوێت ئەرکی پاراستنی ئەم خاکە و دەستکەوتەکانی بگرنە ئەستۆ و سەری خائینەکان و نەیاران لە ناوەخۆ و دەرەوە پان بکەنەوە و بۆ دونیای بیسەلمێنن کە کورد هەر کوردە و جەنگاوەر و ئازایە و تا دوایین هەناسە شەرەف و کەرامەتی خۆی دەپارێزێت و پیرۆزییەکانی لای هەر پیرۆزە و ڕابردوو لە بیرناکات و دەیکاتە پەند بۆ ژیانێکی باشتر و داهاتوویەکی گەشتر بۆ نەوەی داهاتوو و پارێزەری ڕاستەقینە ئەم خاکە.

بۆیە لە کۆتاییدا بە بیری هەموو لایەکی دێنمەوە کە وا " ئێمە کوردین و کورت نین".((کوردی-2021)).

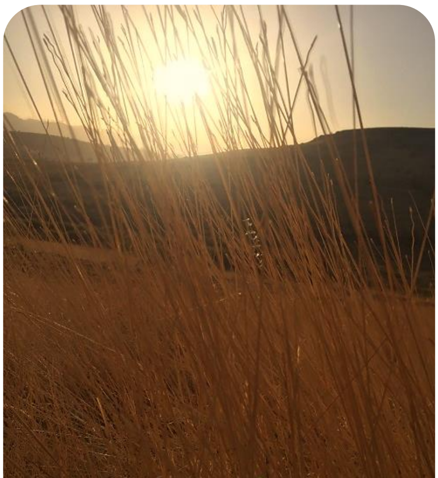

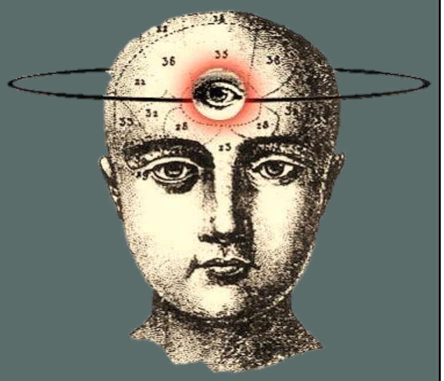

"چاڤێ سیێ"

***ژلایێ: کومەکا کچان/**

-سیلاف حسن علي.

-سولین حسن.

-په روین عیسی.

-بهەفکاری: د.ژڤان هاشم سیتە ی راوێژکارێ دە رونی.

-وەرگێران: چیمەن نەصیر.

دەستپێك:

چێدبیت تە گوهـ ل چاڤێ سیێ بوویە. بەهرا پتریبا مرۆڤان یا گوهـ لێ بووی. ب لێبورینڤە بەهرا پتریبا خەلکی چاڤێ سیێ ب چاڤێ ڤەکۆلەردنیاسن. کەسەکە کو تە دایە کاری داکو دیاربکت کیە وێرانکەرێ کاری تە و پەیوەندیێن تە و هوسا. بۆ نموونە, چێدبت کومپانیێن ڤەکۆلینان خوە بدانن چاڤێ سیێ کرێکارێن خوە. هەر چەوابت چاڤێ سیێ ئەوێ کو هاتییە گەنگەشەکرن د ئەڤێ گوتارێدا (مقال) یێ گرێدایی ب هێزا دیتنێڤە یا کو تو ب دەستڤە دئینی دەمێ تو فێربی چەوا ڕاهێنانان ل گورەی هندەك یاسایان بکی. د ئەڤێ گوتارێدا تو دشێی پتر فێرببیە بناغەیێن ڤەکرنا چاڤێ سیێ. تو دێ فێرببیە سادەترین تشت ، کو پێدڤییە تو ب رێك و پێك ئەنجام بدی، بەلێ یا ژ هندێ مەزنتر تو دێ هشیاربی کا چ ل دەوروبەرێن تە روویددەت. هەردەمێ تو فێربووی چەوا چاڤێ خوەیێ سیێ ڤەکی تو دێ شێی بێژی کەنگی تو د ژینگەهەکا دوژمنکارداى و کەنگی دژینگەهەکا هەڤال (دوست) دای. هەرچەوابت ل ئەوی دەمی تو دشێی پێنگاڤەکێ پاڤێژی یا کو دێ ب باشترین شێوە دگەل باردوخێ تە گونجیت. کو تو بشێی چاڤێ خوەیێ سپیێ ڤەکی ئەڤەژی دێ رێکەکا بلەز و ساناهی دتە تە، داکو عەقلێ خوە و جەستەیێ ئارام بکی. ئەڤە دێ تە د باردوخەکێ باشدا هێلیت، داکو بریارێن بێلایانە بدی د هەر چ کارەکێ تو دکی.

بۆ زانینا تە چاڤێ سیێ هندەك مرۆڤان هەر ژ ڕۆژا ژ دایکبوونا وان یێ ڤەکرییە. د ڕاستییدا دئێتە گوتن کو کەسانێن وەسا هێزەکا نەدیار یان ڕوحی یا هەی. ئەڤ گوتارە دێ هاریکاریا تە کت کو ببینی ئەگەر تو کەسەکێ خودان هێزەکا نەدیار، ڕوحی یان ژی نە یان کەسەکێ نێزیکی تە وەسانە. ئەڤ چەندە یا گرنگە ، چونکی هندەك دەیبابێن خودان زارۆکێن شیانێن دەروونی یان ژی ڕوحی هەین هزرا وانا بەرەڤ هندێ دچت کو زارۆکێن وان ژ لایێ مێشکیڤە نەیێت جێگیرن. و ئەڤ چەندە ل سەر شیانێت وی کەسی جێبەجێ دبت ئەوێ کو بلندترین ئاستێ ژیری و دیتنێ هەی و ئەڤەژی پتر ئاراستەکێ ڕوحی ب خوەڤە گری. د ئەڤێ گوتارێدا تو دێ هەمی تایبەتمەندیێن ژێك جوداكەر خوینی د ناڤبەرا ئەوی کەسێ کو شیانێت ڕوحی و دەروونی هەین. دگەل وی کەسێ شیانێت ئاخڤتنێ دگەل ڕوحێن مریان هەین.

ژ نوکە و وێڤە دێ تە شیان هەبن تو د خوە بگەهی دەمێ هەست پێدکی تو یێ هزر د دەرڤەی جیهانێ دکی و کەسانێن دی ژی دەمی

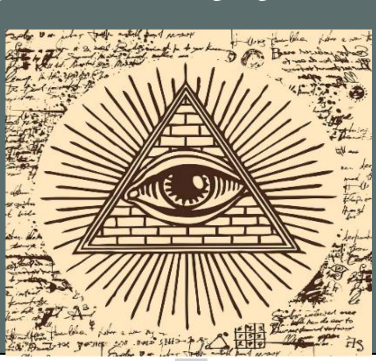

کەسانێن دی چێدبت وەك غەریب ببینن.

بەشێ ئێکێ: چاڤێ سیێ ب تەمامی چیە؟

ب شێوەکێ ئاسای تە چەند چاڤ هەنە؟ ب ئاشکرایی دوو چاڤ یێ جەستەیی ئەوێ کو ب ئاشکرایی دکەڤیتە ڕوییێ تە. بێگومان دەم دێ هەبت کو تشتەکی بۆ جارا ئێکێ یە ببینی ، بەلێ یا ئەڤ هەستە نەیێ نویە. چێدبت هەر تشتەکێ تو نوکە دبینی تە ب خەیال ئێناتبیتە بەر چاڤێت خوە ، بەلێ یا د ئاستەکێ بێ ئاگەهییدا. و کا چەوا ئەم مێشکێ ڤەشارتی ل ڤێرە بکاردئینین د هندەك سلوکیاتێن دیارکریدا دگەهیتە وی ئاستی کو بلندترین ئاستێ مێشکێ هشیار بکاردئینن. د هندەك دەمێن دیارکری ژ دا دێ تە ئەڤ هەستێ بهێز دەربارەی تشتەکی هەبت و تو دێ وەسا هزرکی کو عەقلێ تە یە هزرێن تە ئاراستە دکت ، بەلێ یا ئەڤەژی ئێك کار و فەرمانێن چاڤێ تە یێ سیێ یە. ئەڤجار ژبەر هندێ تو نەشێی پرسیاربکی کو هندەك جاران ئەڤە دزڤرتەڤە بۆ چاڤێ عەقلی.

-ئەرێ هەمی دەمان چاڤێ یێ هەبوویە؟

ژ قوتابخانا کەڤن یا هزری هاتییە چاڤێ سیێ پەیوەندییەکا مەزن هەیە دگەل هندەك شیانێن گیانی و نەدیار و نەئاسایی یێن ب چاڤێن خوەیێن ئاشکرا ببینی. د ڕاستییدا د گەلەك باردوخاندا ئەڤ چەندە دبتە دیتن وەکو شیانەکێ کو تشتان ببینی ، ژبەر ڕوویبدن. ئەگەر ئەوە هندەك جارا ئاماژە بۆ چاڤێ سیێ دئێتە کرن کە چاڤێ تەخمینکرنێ و نەدیارە. چپێنەڤێت مادم نەیێ دیارە ئەڤجار دئێتەناڤکرن ب چاڤێ ناڤخویی یان ژی گیانی. برێکەکا کەیف ڤە هندەك ئایینان هەتا جە ژی یێ داینێ بۆ نموونە د ئایینێ هندوسییان دا دبێژن چاڤێ سیێ یێ ل سەر ئەنیاتە د ناڤبەرا بریێن تە دا ل سەر جهێ

گەهشتنا هەردوو بریپیاندا. چێدبت تە دیتبیت ئەندامێن چڤاکا هندوسی خالەکا سور خوە ل وێ نیشانێ ددانن، د پیوسوفییدا ئەوا کو ڤەکۆلینەکە ل سەر خوداینیێ د فەلسەفا یونانییاندا وەسا دهێتە دانان کو چاڤێ سیێ دکەڤیتە رژێنا(غدا) نخامیدا. ئەڤە بابەتەکێ نوییە ، بەلێ یا ب روخسارەکێ کەنی ڤە یێ بەربەلاڤ بووی. دەمێ مەسەلە دبتە مەسەلا پیوسوفی بۆ نموونە دبێژن هەبوو نەبوو وەسا دیارە چیرۆکا دێوەکی هەبوو_ چاڤێ سیێ یێ مرۆڤی یێ جەستەیی دکەڤیتە پشتا سەری . وی چاڤێ هەردوو رۆلێن جەستەیی ئەوا کو دیتنە هەروەسا رولێ روحێ ژی ئەوا کو دیتنا تشتێن نەدیارە.پاشی چ چێبوو؟. ب راستی ئەرێ جارەکێ تە گوهـ لێ بوویە کو تو مەیمینك بووی؟ پاشی تو فێربووی چەوا ل سەر دووپییان رێڤەبچی و مێشکێ تە پێشکەڤت و تو بوویە ئەڤ مرۆڤێ ئەڤرۆ؟ دبێژنە ئەڤێ پێشکەڤتنا پیچ پیچە. ئەڤجار وەسا دیارە چێدبت تە ئەوچاڤێ سیێ یێ جەستەیی هەبت ل قوناغێن دەستپێکێ یێن پێشکەڤتنێ، ئەو جورە کو ژ حەلاندنێ یان دیارنەمانێ د کلوخکێ مێشکێ تە دا (گەلەك خەیال ل ڤێرە...) نوکەیا مای ل دەف تە ئەوە شیانا هەسپێکرنا تشتانە ژ دەرڤەی جەستەیێ تە ب رێکا رژێنا نخامی.

بوچوونا زانستی بۆ چاڤێ سیێ:

هەر ل سەر ئەڤی بابەتی، هندەك کەسانێن خودان ئاستەکێ بلندیێ زانستی چاڤێ سیێ ب تێر رامان دبینن و یێ پێکولا دکن ب شێوەکێ باشتر رێکا کارکرنا وی تێبگەهن. ل ڤێرێ ئەڤ نۆژدارێ دەروونی دکتور رێك ستراسمەن ، ئەوێ کو جورە پەیوەندییەك د ناڤبەرا رژێنانخامی و رشتنا ماددێ کیمیایی ئنپیوجن دیتی. بۆ زانینا تە دبێژنە ئنپیوجن بەشێن جودا جودا یێن مێشکی هشیار هاندەت. ئەڤجار تو دبینی کو

هەبوونا چاڤێ سیێ نە مەسەلەکا چیرۆکێن ئەفسانەییە؛ نڤاندنا ئایینی و دەمارگیراتی یان وەکی یێن دیتر یا ب زەحمەتە باوەر ژ کریاران بکن. ئەڤە راستییەکە کو چێدبت تو خوزییا ب راهێلی دا یێ سوپاسداریێ ؛ دانپێدنێ یێ بدانە هەڤالەکێ تەیێ خەمبارە و تویێ سەحدکەییێ کو هەر پەیڤەکا تو بەرهەڤ دکی دا پێشتگیریا خوە بۆ دیاربکی چ گرنگیا خوە نینە.

ب تنێ ئامادەبوونا تە ل دەوروبەرێن وی هەڤالی و دیارکرنا هەڤسوزیێ و پشتگیریێ پێشکێش دکی. ئەرێ تو دزانی د ئەڤی باردوخییداچ کاریگەری یێ دکت؟ تویێ هێزا چاڤێ سیێ بکاردئینی دا هەستێن دلێ خوە بۆ ئەوی کەسی بهنێری. راستی ئەوە کو تو و هەر کەسەکێ دی چاڤێ سیێ یێ هەی. و ب ئاشکەرایی ڤە چاڤێ سیێ نە ب تنێ پێزانینان وەردگریت هەروەسا دهنێریت ژی.

بەشێ دووێ: دێ چەوا ئەوی چاڤێ سیێ ڤەکی؟...ئەرێ ب تنێ رێکەك هەیە بۆ سەردا ئینانا پیستی_ نەخێر تە ئاریشە نەڤێن دگەل چالاکڤانێن گیانەوەرا ئەڤجار تە ئەو وێرەکییە نینە کو خوە ببینی یێ پیستێ پشیکەکێ سەردادئین، هەرچ چاڤ بت تو بکاردئینی. ئەڤجار دەلیڤێ بدە مە پرسیارا بکین، ئەرێ ب تنێ ئێك رێك هەیە بۆ گرتنا دزیکەرەکی ؟ و بەرسڤ نەخێر _ پتر ژ رێکەکێ یا هەی . تو دشێی خوە بگری هەتا دەمێ گونجای بهێت و

هێرشا خوە بکی. کامیرێن چاڤدێریێ بدانی ؛ و گەلەك رێکێن دی. ب هەمان شێوە پتر ژ رێکەکێ یا هەی کو تو چاڤێ خوە یێ سیێ ڤەکی. تو دشێی ئەڤێ بکی و واهە بکی؛ لێ یا ل دوماهیێ دێ دیارکت کا چەند ب سەر کەفتیانە تە ئەو چاڤێ سیێ ڤەکر.

هزرکرن:د هزرکرنێدا تو ل جهەکێ بێدەنگ دگەری؛ ئەم تێدگەهین کو جیهان جهەکێ ب خەبسەیە. ئەڤجار یا پێدڤییە جهێ تە وەکی دێرەکا چولکری بێدەنگ بت_ ب ئەوی شێوەی بێدەنگ بت کو تو بشێی تەکەزْ بکی بێی مژویلکرن. جارەکا دی جهەکێ وەسا بت کو تو بشێی ب دانیشی. ئەڤە ئەو رێکەیە یا پێ کاردکی؛ب دانیشە ل سەر ئەردی، کا تە مەحفیرەك دەینا یان نە یان نە گرنگە.

پشتا خوە بەرهەڤ بکە، پێدڤییە یا راست بت , پێت خوە لپێشەهیکا خوە بکە دناڤ ئێکدا ب شێوی لێکدانێ _ ب راستی تو نەشێی ب چ شێوێن دی بکیە دناڤ ئێکدا مانە؟، دەستێن خوە ل یێن ڤەکری ب دانە ل سەر چوکێن خوە نوکە تو یێ بەرهەڤی بۆ هزرکرنێ...ب راوەستە! وەسا بدانە کو روینشتن ل سەر ئەردی بۆ من نەیا دەستویردایە؟ ئەو پرسیارا کو دڤێت تو پێشبینی بکی ژ گەلەك مرۆڤان ، بەلێ یا راستی ئەوە _ ئەو نە ئەگەرە کو بۆ تە یان هەرکەسەکێ دی کو هزرکرنێ نەکت. ئەڤجار د باردوخەکێدا ژبەر هندەك ئەگەران تو نەشێی ب دانیشی ل سەر ئەردی یان ژی تە نەڤێت، کورسیکەکێ بینە و ب دانیشە ل سەر . بەس خوە پشت راست بکە کو پشتا تە ب شێوەیەکێ راوەستایی بمینت.

د ئەڤی دەمیدا چەندا دی یا مای ژ جەستەی دێ چەوابت؟ ب راستی :

سینگ _ بۆ ژ دەرڤە،زەڤلەکێن زکی_ دشدیاینە، گرنگییا زەڤلەکێن زکی چیە؟ ب ڕاستی ئەو گەلەك گرنگن د ڕاگرتنا بەشێ سەری ژ جەستەیی تە، مل _ بۆ خوارێنە، بوچی مل بۆ خوارێنە؟ ب ڕاستی ل سەر تە پێدڤییە تو بێهنا خوە ڤەدی ؛ ئەها ئەو ئەگەرە. ب ڕاستی پێدڤییە ب هشیاری تو بهێلی جەستەیێ تە بلڤلڤیت حەتا ئەوان بەشێن جەستەیێ تە ئەوێن

مە ل سەری ئاماژە پێدای وەکی زەڤلەکێن زکی و ...هتد.نوکە تویێ بەرهەڤی؛ بلڤلڤە!.دەستپێبکە ب سەرێ خوە ئەوێ نوکە ل سەر ستویەکێ خافکری بلا ژ لایەکێ بۆ لایەکێ دی بلڤیت. ب ئەوێ ڕێکێ تو یێ ستوییێ خوە ژ کرژییێ ئازاد دکی. دەمێ تو وەدکی تو دێ هەست پێکی جەستەییێ تویێ بێهنا خوە ددت، دەم یێ هاتی تو دگەل مێشکێ خوە باخڤی. هەمی هزران ژ مێشکێ خوە دەربێخە. چەوا ئەو چێدبت؟ چێدبت تو پێکولا بکی کێشەیا کرییا کولیژا خوە ژبیربکی، بەلێ پاشی دێ هزرا بهاییێ کارەبێ سەرهلدەت. دەمێ تە ئەو پشت گوههاڤێت وینەیێ ئەوی هەڤالێ تە هاتە سەر هزرا تە ئەوێ کارێ تە ل نڤیسینگەهێ لێکددت . وەسا دیاردکت ئەڤ تێکدەرێن ژ ڕاستانە ل دژی ڤەکرنا چاڤێ تەیێ سییێ _ گەلەك تشت یێن ل جیهانێدا هەین کو دەربارەی ب خەم بکەڤی!

بەلێ یا ب کەیڤ خوەشیڤە فێلەکا هەی. تە گوه ل گزەگزا ئاڤ تەزینکا خوە هەیە ئەوا کو دێ بێژی دێ بۆ هەتا هەتاییێ بەردەوام بت؟ تو دشێی ئارمانجا خوە بکی ئەو ب تنێ تەکەزا خوە بدی ل سەر دەنگێ وێ. ژ لایەکێ دی ڤە تو دشێی تەکەزا خوە بدانییە ل سەر ئیقاعا هەناسا خوە_ هەناسەوەرگرتن ، هەناسەدان، هەناسەوەرگرتن...هەناسەدان، هەر تشتەکێ تە

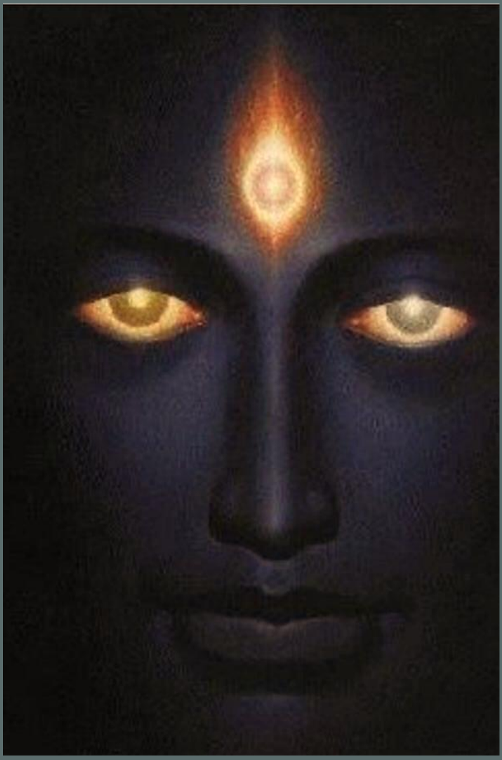

تەکەزا خوە دانا سەر نەهێلە مێشکێ تە ژێ ب ڤەقەتت یان ژی ب تشتەکێ دی ڤە مژویل بت.

باشە ! بەلێ بریارەکا ب زەحمەتە . نەخێر نە ترسە ژ دەستڤە ئینانا هەرە باشییێ. روما ب ڕۆژەکێ نەهاتییە ئاڤاکرن و تو ژی پێشبینییێ نەکەڤە تە کنیکێ ب شەڤ و ڕۆژەکێ فێرببی و کونترول بکی. ئەڤجار پیچەك ئازادییێ بدە خوە ، ئەگەر هزرەك ژ نە چ جهان کەت _ ب ڕاستی تو دزانی ئەو یا ژ قولاچەکا مێشکێ تە کەتی_ ب تنێ دانپێدانێ پێ بکە و ئەو باشترینا تە بوو و تەکەزا خوە بزڤرینە ڤە و بدانە ل سەر تشتێ ئەوێ تە هەلبژارتی بۆ تەرکیزکرنێ.

–چەند تو دمینی د باردوخێ هزرکرنێدا؟.ب ڕاستی ، بکێمی پێدڤییە تو ئارمانجا خوە بکی 30 خولەك. دگەل هندێ ل سەر تە پێدڤی نینە بمینیە ڤە ب کێمترین ئاست ڤە چونکی تو دزانی بوچی؟ گەلەك جارا تو دێ بینی 10 هەتا 15 خولەکێن دەستپێکێ یێن ڕویشتنا تە ب هەرد دچن د پێکولکرنا تەدا بۆ خوە خلاسکرن ژ ئەوان هەمی تشتێن بێ مفا یێن خەپسا ڕۆژانە دمێشکێ تە دا کووم بووین، د ڕاستییێدا تو دشێی بزڤرییە ڤە بۆ ئەوان خولەکێن دەستپێکێ وەکی ماوی ڤەگوهاستنا تە ژ جیهانا

تە ڤلهە ڤا نورمال بۆ باردوخێ تەیێ ئاشتییێ هزرکرنێ.

ڕێکا بێ مەبەست:ئەو ڕێکا چاڤێ تە یێ سییێ ل ژێر ئەڤێ مانشێتێ ڤەدبت هەلبەت یا بێ مەبەستە. تو دەرناکەڤی ژدەرڤە دا ڤەکی و تو دەربارەی ئەوی ستراتیجییان نا دەینی. و دگەل هندێژی چێدبت. ئەڤێن ل خوارێ هندەك ڕێکن کو تو دشێی ژ نشکەکێڤە خوە د بلندترین ئاستێ ژیرییێ دا ببینی کو ژبەری نوکە تە هەست پییێ نەکربت: پشتی دەرباز بوون ژ ڕەوشەکا نێزیکی مرنێ نموونەیێن هاتینە دیتن کو کەسانێن وەکی تە نورمال پشتی ڕزگاربووین ژ ڕوویدانێن بکوژ یان وێرانکەر یێن بووینە کەسانێن خوەدان هێزەکا نە ئاسایی. تە دوو مەزنترین نموونەیێن کەسانێن خوەدان هێزەکا نەدیار هەنە ل ڤێرێ نە ئەوژی جوند هولاند و مورین هانکوك ژ ویلایەتێن ئێکگرتییێن ئەمریکا ئەوێن پشتی ڕوویدانەکا جدی شیانێن خوە یێن دەروونی ب ئاستەکێ بلند پێشئێخستین.

–پشتی ژدەست دانا کەسەکێ تو حەز ژێ دکی:چ پێ نەڤێت، هەتا مرۆڤێن ئاسایی ئەوێن نە یێن ڕوحی د ماوەیێ خەمخوارنا کەسەکێ کو حەژێ دکر دبتە کەسەکێ ڕوحی. و دەستویرییێ د دنە خوە کو رحەتییا ڕوحی وەربگرن. چاڤێ وان یێ سییێ ڤەدبت هەرچەندە ئەڤە نە پێنگاڤەکا پێلان بۆ دەینای بوو.

-پشتی بوونا زارۆکەکی: ب شێوەیەکێ ئوتوماتیکی، دەمێ تە زارۆکەکێ ژنوی ژدایك بووی هەبت هەستێن تە یێن هشیارییێ دێ بلندتر بن. تە دڤێت زارۆکێ خوە یێ لاواز ب پارێزی و پشت ڕاست ببی کو هەمی دەمان یێ مرتاحە (ب هەدارە). هەما ئەڤە ب خوە ڕێکەکە بۆ هندێ چاڤێ تە یێ سییێ ڤەببت و ژیریا تە بلند ببت، ڕابوون ب چارەسەرکرنا چالاك: ئەگەر تە

کومبوونێن چارەسەرکرنا چالاك هەبن، نڤاندنا موگناتیسی یانژی تشتەکێ وەکی رێکێ بێژە ئەڤە ژی جۆرەکێ چارەسەرییێ یە، تو دشێی چاڤێ خوە یێ سێ ڤەکی. کومبوونێن ب ئەڤی رەنگی هەستێ تە یێ شەشێ چالاك دکت و لەرە لەرا لەرزینا تە بلند دکت. بتنێ دا تو بزانی، ئەو رێکێن نە ئاساییێن چالاککرنا چاڤێ تە یێ سێ یێن تێروتەسەلن. ئەگەر تو تەماشەیی تشتێن هەڤپشك یێن دناڤبەرا هەمییاندا بکی، تو دشێی بگەهەیە وی ئەنجامی ئەوێ دبێژت هەر روویدانەکا ژیانێ سەروبن بکت دشێت هشیارییەکێ د سیستەمێ تەدا بکت و ژ نوکە و پێڤە ئاستێ ژیریا تە دێ بلند بت و چاڤێ تە یێ سێێ دێ چالاك بت.

بەشێ سێیێ: بکارئینانا تەکنیکا تراناکا د هزرکرنێدا:

تو دشێی چاڤێ خوە یێ سێ ڤەکی ب دیفچوونا تەکنیکا ب ناڤودەنگ ب تراناکا. تراناکا ب رامانا بەرێخوەدانەکا رکورك د زمانەکێ هەڤپشك دا دهێت و بەرێخوەدانا رکورك د ڤێ تەکنیکا هزرکرنێ دا دزڤرت ڤە بۆ جۆرەکێ تەکەزکرنێ ئەوا تو دکی، تەکەزکرنە ل سەر خالەکا تایبەت بۆ دەمەکێ درێژە پێدای.

-تراناکا ب تەمامی چەوا چاڤێ سێێ ڤەدکت؟. ل دەستپێکێ پێدڤییە تو بزانی کو ئەڤ تەکنیکە پشت بەستنێ ل سەر سیستەمێ باوەرییا روحی دکت ئەوا کو گەنگەشێ ل سەر دکت و دبێژت چاڤێ سێێ یێ ل وی جهی یێ سەنتەرێ هێزا روحی یاتە یا شەشێ لێ: خوە ئەنییا تە، دناڤبەرا بریێن تەدا. پێدڤییە تو بهایێ گرنگییا سەنتەرێ هێزا روحی یا شەشێ بزانی. داکو تو بهایێ پەیوەندییا وێ بزانی. ئەگەر تە چ هزر نەبن، ب تنێ د وێ چەندێ بگەهە کو (چاکارا) سەنتەرێ هێزا دەروونی هندەك خالن د جەستەیێ تەدا ئەوا کو هێزا روحی تێدا کوم دبت داکو گونجاندنێ بۆ هەبوونا تە هەمییێ بینت، و سەنتەرێن جودا یێن هێزا روحی رولێن جودا یێن هەین.

دەمێ هێز ب شێوەیەکێ باش د چاکارا شەشێدا دزێت، تو دێ بینی تو یێ ب ئاگەهی ل دەوروبەرێن خوە، ب رێکەکا وەسا کو تو دشێی هەست ب مەترسییێ بکی ئەگەر خوە ل جهەکی ڤەشارتبت. و تو دێ شێی هێیە پاڵدان ئەگەر هێزەکا ئەرێنی ل دەوروبەرێن تەهەبت.

ئەڤجا ئەڤە وەکی وێ یە دەمێ تو تەکنیکا تراناکا بکاردئینی، ئەو خالا تو تەکەزا خوە د دەینیە سەر خوە یا ل سەر ئەنییا تە ئەو جهێ چاکارا شەشێ لێ. و دەمێ تو ب سەرکەفتییانە وێ ئەنجام ددی، هینگێ تو یێ هەستێ خوە یێ هشیارییێ زێدە دکی- ئەوا تو دبینی بێی چاڤێن خوە یێن ئاشکەرا ڤەکی. و تو دێ یێ سەرکەفتی بی د ڤەکرنا چاڤێ خوە یێ سێ دا، ئەڤەنە پێنگاڤێن تراناکایی:

١-ڕاست دانیشە ل سەر ئەردی.

٢-پشت ڕاست بە کو بربرا پشتا تە یا ڕاستە.

٣-پێدڤییە پیێن تە وەکی شێوەیێ لێکدانێ دناڤ ئێکدا بن، د ڤێ تەکنیکێدا ژی، ئەگەر تە نەشیا بدانیشی ل سەر ئەردی، یا دروستە بۆ تە ب شێوەیەکێ ئارام بدانیشییە سەر کورسییەکێ.

١-نوکە هەردوو چاڤێن خوە بگرە.

٢-دگەل چاڤێن تە یێن باش گرتی سێ جاران ل دویف ئێك هەناسێ وەربگرە و هەناسێ بدە.

٣-هێشتا ژی دگەل چاڤێن تە یێن گرتی، پێکولێ بکە تەکەزا خوە بدەینییە سەر ئەنییا خوە، ئەو جهێ تو ڤەدگەری چاکارا شەشێ. دەمێ باس ل تەکەزێ دکین، تو ب کریار پێکولا بکە ئاراستێ چاڤێن خوە بەرەڤ پارچا نیڤێ ژ ئەنییا خوە ببی.

١-دەمێ تو ئەڤێ دکی، دەست پێبکە ب هەژمارتنا ژماران ژ **100** بەرەڤ پاشڤە هەتا **1**. د ناڤبەرا هەردوو ژمارەیان دا ب تنێ دوو چرکن بهێلە. ب کورتی، دەمێ تو یێ ڕۆنشتی ب شێوەیەکێ ڕاست و جەستەیێ تە باش خوەی دای، هەروەسا دگەل چاڤێن تە یێن گرتی و تەکەزا تە ل سەر ئەنییا تە، تو دێ ب بێدەنگی د مێشکێ خوەدا دەستپێکی ب هەژمارتنێ: **100، 99، 98، 97، 96، 95**، ...،

٢-د ڤی دەمی دا، بلا سوپرایز بۆتە چێنەبت ب هەستکرنا ب هندەك فشارێ ل سەر چاڤێن تە. تو دشێی یێ پشت ڕاست بی کو ناهێتە گوهۆڕین بۆ ئێشانێ یان هەر تشتەکێ نەخوەش. ئەو جورەکێ فشارێ یە ئەوێ کو ل نێزیك دێ فێربییێ و ب ڕاستی دێ خوەشییێ ژێ بینی.

-چ دێ چێدبت؟.

١-هندەك هەستێن خوە ل دورماندوری خالا تە یا تەکەزێ هەنە؛ وێ چەندێ نیشانددت کو تشتەك دێ ل چاڤێ تە سێێ چێبت.

٢-پاراستنێ ل سەر جێگیرییا تەکەزا خوە بکە، هێشتا ل سەر نیڤەکا ئەنییا خوە.

٣-چاڤێ تە یێ سێێ بەردەوام دبت دا ڤەببت و ل نێزیك تو دێ دەست پێکی هزرا ببینی؛ دیتنا

تشتان وەکی د خەوناندا دبینی.

٤-هێشتا بلا تەکەزا تە ل سەر جهێ چاڤێ سیێ بت هەتا تو ب سەرکەفتییانە 10 هەتا 15 خولەکان ب دوماهیك دئینی.

٥-گەلەك جوانە! نوکە تو دشێی دەستیریێ بدیە خوە کو تو تەکەزا خوە پێچەوانە بکی بۆ دەوروبەرێن خوە، بەلێ هێشتا ب چاڤێن خوە یێن گرتی.

١-بهێلە چاڤێن تە بێهنا خوە بدن.

٢-نوکە بهێلە تەکەزا تە چاڤێ تە یێ سیێ بهێلت و بزڤرتە ڤە ژیانا سرۆشتی.

٣-بۆ چەند خولەکەکان بمینە ڕاوەستیای.

٤-دگەل بهێنڤەدانا چاڤێن تە، سێ جاران هەوای بۆ ناڤ و دەرڤە بکێشە؛ هەناسەوەرگرتن و هەناسەدان.

٥-نوکە تو دشێی هێدی هەردوو چاڤێن خوە ڤەکی.

٦-گەلەك جوانە! تو ب دوماهیك هاتی دگەل هزرکرنا تە یا تراناکا.

هەروەسا بێی گومان، تو بسەرکەفتی د ئەنجامدانا دوو تشتان دا:

١-تە ڕاهێنان ب چاڤێن خوە یێن جەستەیی کرن کو ب ڕێکەکا وەسا ساخلەمتر بمینن.

٢-تو فێر بووی چەوا تەکەزێ بکی و هێزا

ژیرییێ بۆ خوە ب ڕاکێشی.

ئەو چاڤدێرییا پێدڤییە تو وەربگری:

یا نورمالە د دەمێ هزرکرنێدا تو هەست ب هندەك گەرماتییێ ل دورماندوری ناوچا چاڤێ خوە یێ سیێ بکی. لێ ئەگەر ئەو گەرماتییە هاتە گوهۆڕین بۆ گەرکاتییەکا دژوار، ئەو نیشانەکە کو هێزاتە یا ڕێکێن ڕوحی یێن کویرتر ڤەدکت. ب ڕاستی، جاران ئەو کارتێکرنە ب شێوەیێ ڕەنگێ سور دیاردکت. ژبەرکو ئەو کارڤەدانە دکەڤتە جیهانا وان تشتان یێن کو پێدڤییە ژبەری ڤێ تاقیکرنێ ڕاهێنان بۆ بهێنە کرن، یا باشتر ئەوە تو ئێکسەر هزرکرنا خوە یا تراناکا ب ڕاوەستینی.

بەشێ چارێ: مفایێن چاڤێ سیێ.

نوکە تو دبینی دێ چەند یێ جودا بی دگەل هێزا چاڤێ سیێ ؟ ژ وێ یا هەتا نوکە مە دیتی، ڕێکەك یا هەی کو تو پێ دشێی سیستەمێ خوە ژ ترس و دوودلیێ ڤالا بکی ب بگوهۆڕی بۆ هێمنیێ ئەوا کو ب هشیارییێ دهێت. و دێ چەند جیهانەکا ئارام بینی سەرەرای سەرئەڤرازی و سەرنشیڤییێن ژیانا ڕۆژانە! ب زاراڤێن سادە، تو هەست ب ئارامیێ ناکی د جیهانێدا ژبەرکو خەلکی شەڕەدەڤ ڕاوەستاندن و دەولەتان دەست ژ نەیارییێ بەردان؟ – نەخێر. ئەو هشیارییە دەربارەی وێ یا ل دورماندورێن تە ڕوویددت، دانپێدانا تەیە ب شیانێن تە و سنورێن تە کو ئارامییێ ددن تە. ب پشت ڕاستیڤە پشتی تێگەهەشتنا د وان شیانێن تە دگەل چاڤێ سیێ هەین تە نەڤێت دەرفەتا بوراندنا ژیانەکا ئارام ژدەست بدی.

دا ئەم مفایێن ڤەکرنا چاڤێ سیێ کورت بکین:

دەمێ چاڤێ تە یێ سیێ یێ ڤەکری بت تو دێ دەست پێکی یێ ب ئاگەهـ بی ژ تشتێن نەدیتی و گۆهـ لێ نەبووی، تو دێ یێ هشیار بی ژ وان تشتێن ل دویری تە ڕوویددن، پشتی ماوەیەکی ژ

فێربوونا وی، تو دزانی کەنگی ئەو هشیارییە بەرسڤەکە یانژی نیشانەکە بۆ ئەنجامدانا کریارێ. ئەڤجا چێدبت د نیڤا شەڤێدا تو خوە ببینی یێ پەیوەندییەکا تەلەفونی ب کەسەکی دکی دا پرسیارا حالێ وی بکی، نە ژبەرکو تە خەونەکا نەخوەش دیتبوو، بەلکو ژبەرکو تە جورە بیرتیژییەك یا هەی ل سەر هندەك ژ سەربوران کو ئەو مرۆڤ تێدا دەرباز دبت. ب کورتی، تو دێ ژیانا خوە بورینی دگەل جورە ڕێبەرەکێ ڕوحی. تو دبیە بەرپرس ژ یانا خوە. ئەو ژیرییا ب ڤەکرنا چاڤێ تە یێ سیێ بۆتە دهێت دبتە جورە پەندیارییەکا سروشتی. تە شیان یێن هەین بۆ لاییێ چەپێ بزڤری و بەرێ یێن دیژی بدیە وی ئاراستەی دەمێ هەست ب مەترسییێ دکی ل لاییێ راستێ. و ژبەر ئەوی هەستێ ئاراستەیی یێ باوەرپێکری یێن دیتر نەشێن هاریکارییا تە بکن، بەلکو دێ ڕێزێ لتە گرن. ل دەڤ ئەوان، ئەوا ل دەڤ تە دبینن و هەست پێ دکن جورەکێ هەرەباش یێ پێگەهەشتنێ یە بۆ ئەوا تو دبێژی و ب باشی یا هاتییە دارێتن یانژی خواندن، تو ب دوماهیك دهێی ب نیشاندانا ڕێیەکا گەلەك باشتر ژ یێن دیتر بۆ تە، دگەل ئەڤی جورێ شیانێ یێ کونترولکرنا ژیانا تە دویرکەفتن ژ مەترسییان و بەرەڤ پێش چوون بۆ دەرفەتان دێ بتە نەریتەکێ تە، دەمێ کەسانێن دیتر برە پارەیەکێ مەزن دمەزێخن داکو ژیانا وان بهێتە شرۆڤەکرن ژ لاییێ کەسانێن خوەدان هێز و شیانێن نە ئاسایی ڤە، تو دێ بتنێ گرنژی ژبەرکو تو دزانی تو نە یێ پێدڤی پارا بدیە چ کەسان داکو بۆتە وێ بکت

ئەوا تو ب خوە دشێی بۆ خوە بکی. پەندیارییا تە یا ژیریی بکاردئینت و د ڤێ دەلیڤێدا ژیانا تە دگوهۆڕت. دناڤ تەکنیکێن جوراوجور بۆ هێلا چاڤێ تە یێ سیێ ب ڤەکری تو دێ گەهییە ئەڤان ئەنجامان: دەروونەك هشیار یا پێشکەفتی، کونترۆلکرنا هەستان، شیانێن هێلانا ئاستێ فشارێ ب نزمی. ئەڤە دێ گونجاندنەکا مەزن دتە ژیانا تە، ئەڤە تشتەکێ سەختە ب دەستڤە بهێت د ژیانا گەلەك مرۆڤاندا.

زێدەبوونا شیانان بۆ دیتنا حەزێن ڤەشارتی، دەمێ تە هشیارییەکا بلند هەبت د ژینگەهەکا ئالۆزدا، دگەل شیانێن چاککرنا نەفسا خوە، داکو دگەل هەمی بارودوخان بگونجی، ب سایا چاڤێ سیێ، تە دەرفەتەکا باشتر یا هەی ژبۆ هەلکرنا ئاگرێ حەزێن تە یێن تە چ جاران نە دزانی تە یێن هەین. بۆ ئەوان حەزێن تو بدویڤ کەفتی، تو دێ بینی تو گەلەك یێ باشتر لێهاتی ژ بەرێ. تو دێ پتر یێ سۆپاسدار بی ئەگەر تو هزرا خوە د ڕەوشەکێدا بکی ل شوینا تو ڕۆژێ هەمییێ نە یێ ئارام بی دەربارەی وان ڕاچێتێن تە پارێن وان نە داین، تو دێ خوە بینی تە هندەك ڕێکێن ژیر دیتن بۆ برێڤەبرنا قەرێن خوە. دێ خوە بینی تە حەزا وەرگرتنا هزرێن نەرێنی نینە. ئەها ب ئەڤێ ڕێکێ ئەڤە چێدبت:

د دەمێ ڕۆنشتنا تە یا ڤەکرنا چاڤێ تە یێ سیێ دا، تو دەستوری ددیە هەستێن خوە دا ناڤخوەییا تە ببینن. و دەمێ تو هەناسێن کویر وەردگری و ددی، تو نە بتنێ دانپێدانێ ب هزرێن باش دکی بەلکو ب یێن نەخوش ژی دکی. ب زمانەکێ سادە، بۆ نموونە تو ڕاهێنانێن هزرکرنێ نا وەرگری داکو ژ ڕاستییێ برەڤی- نەخێر.

تو وەکی داکو بهایێ ئەوان هزران بزانی یێن د سەرێ تەدا دهێن و دچن، د ئەنجامدا بهێلی هزرێن نەرێنی بچن. هزرێن نەرێنی د ژینگەهەکا پاقژ و ئارامدا مەزن نابن- ئەو د ژینگەهێن ژەهراویدا ئاکنجی دبن.

ئەوا نوکە ڕێکێ نیشا تە ددت پەندیارییا تە یا ژیرییە ئەوا کو مێشکێ تە تژی کری، ئەوا کو دێ پشتی هینگێ بهێنفرەهییا پێدڤی دتە تە داکو خوە هەدارێ ل سەر هەمی تشتێن نەخوش یێن ژیانێ بگری، تو دێ فێری هندەك تشتان بی کو چ جاران تە هزر نە دکر تە شیانێن وان یێن هەین. ئەڤە ژی ژبەرکو د ڕۆنشتنێن هزرکرنێدا تە شیانێن هەین گوە ل ئەوان دەنگان ببی و ئەوان تشتان ببینی یێن کو ل دەورووبەرێن تە نەبن و هەروەسا دێ هەست ب ئەوان هەست و سوزان کی یێن کو کەسەکێ چاڤێ وی یێ سێیێ یێ گرتی بت هەست پێ نەکت.

د ڤێ پروسێسێدا، دێ تە شیان هەبن ب شێوەیەکێ ڕێژەیی هەدارێ ل سەر ئەوان مرۆڤان بکێشی یێن نە ئارام و نەخوش. دێ تە شیان هەبن خوە بگونجینی دگەل ڕەوشا وان یا نەخوش بێی بببە قوربانییێ هزرێن وان یێن نەرێنی ژبەر ژیری و بهێنفرەهییا تە. ب کورتی، چالاککرنا چاڤێ تە یێ سیێ ڕێیەکا گەلەك باشە بۆ خوە ڕزگارکرن ژ فشارا نە گرنگ و هەروەسا ژ ژدلگرانی و دوودلی، تو دشێی ب کویری تەماشەی ناڤخویا خوە بکی، ئەوا کو دێ وەل تە کت پتر سۆپاسدارێ ژدەرڤە بی. د دەمێ هزرکرنێدایە تو کویرترین حەزێن خوە ڤەدکی، ئەڤ چەندە دێ تە دەینتە جهەکێ باش داکو ل گورەی وی ژیانا خوە یا ڕۆژانە ڕێك بئێخی. ب کورتی، ئەوا تو د ناڤخوەییا خوەدا دبینی دێ د ژیانا تە یا ماددی دا دیار کت. بۆ نمونە، ئەگەر پشتی هزرکرنێ تو د ڕەوشەکا ئارام دا بی دگەل نەفسا خوە، دێ یا سەخت بت وەسوەسە بۆتە چێببت بۆ هەوار کرنێ ل خەلکی- تو یێ بهێنفرەهی. و ئەگەر تە حەزا خوە دیت، تو دێ ئارمانجا ژیانا خوە ب شێوەیەکێ ئێکلاکەر دەبینی و دێ تەکەز بۆ تە چێبت.

....

-سیلاف حسن علي.

-د.ژڤان هاشم سیتە ی

-سولین حسن.

چالاکییێن وەرزێ بوری یێن بزاڤا گۆڤارا ROJ A ME:

ئەندامێن گۆڤارا ڕۆژا مە "ڕۆژا مە" لدەما دەرکەفتنا ژمارە سێ یا گۆڤارێ ڕابوون ب ئەنجامدانا چالاکیەکێ بۆ سەرجەم ئەندام و لایەنگرێن گۆڤارێ، براستی ئەڤە نە جارا یەکەمین بوو هەڤالێن مە ڤان جورە سمینار و کونفرانسان سازدکن.

د سمینارێدا ئەندامان بۆچوون و هەلویستێ خوە دەربارەی ڕەوشا ڕۆشنبیران ل کوردستانێ ب گشتی نیشان دان، هەردیسان ئەو باس ژی هاتە دەنگ کو دڤێتن ئەم گۆڤارا کوردی بەرەڤ پێنگاڤێن تازەتر ڤە ببن، هەر ژ لایێ ڕۆخسارێ گۆڤارێ وەك: بەرگ، داپوشینێن تەکنیکی، وێنەسازی، فوتوگرافی و ڕەنگ...هتد.

-ژ لایێ ناڤەڕوکێڤە تەکەزی لسەر دوو بەشان هاتە کرن، ئەوژی بەشێ یەکەم و گرنگ وەکە زمان و دویڤدا ژی ناڤەروك و فەرهەنگییا گۆڤارێ بگشتی، هەڤالان بۆچوون و هزرێن خوە دەربارەی لایەنێ فیلوسوفی و نەتەوەیی هافێتنە هولێ و گەنگەشە لسەر کرن، دوویات کر کو یا پێدڤییە ئەڤ پێنگاڤە ببت هشیارکرنەك زیهنی بۆ ئاڤاکرنا تاکێ کورد و ئەم ببن هەوڵەك نەتەوە خواز و دویربن ژ ڕۆشنبیرکرنا دەڤەرەکێ یان لایەنەکی ,هەلبەت نە کارەکێ هێسانە ئەو بکارن د ماوەیەکێ کێمدا دییالێکتەکێ بنڤیسن و ل هەمی کوردستانێ بهێتە خواندن، ژبەرکو گرفتا مە نە بتنێ دییالێکتێن کوردی نە، بەلکو ئەڤێ چەندێژی ئەگەرێن خوە نەهە:

-کاودانێن سیاسی یێن وان دەڤەرێن هەتا نها ڕێگری لهەبوونا زمانێ دایکێ دهێنە کرن ژبۆ سەپاندنا زمان و شارستانیەتا خوە لسەر زمان و هزرا تاکێ کورد، هەروەسان ئەڤە بوویە سەدەما وێ یەکێ کو نە بتەنێ تاکێ کورد شارەزاییەکا باش د دییالێکتا خوە و یێن دیتر یێن کوردیدا نەبت، بەلکو بوویە ئارێشەیەك و مەترسییا لاوازبوونا خواندن و ئاخفتنا وی/وێ بۆ زمانی دروستکریە.

"هەوڵدان بۆ سەرهلدانەك
وێژەی و فیلوسوفی لدەڤەرێ،
بریاردان بۆ هەلگیرساندنا شورەشەك هزری،
ئەم وەك خێزانا ڕۆژێ
هەوڵ ددن دیروکا خوە یاکەڤنارە زیندەبکن
و پیروزیێن باب و باپیران بدن ڤەکولاندن"

-جڤاتا "یەسنا" بخێرهاتنا
جڤاتا گوڤارا"ڕۆژا مە"کر ،
گفتوگو هاتن کرن ژبۆ بلند نرخاندنا
چەوانیا بەڵافکرنا پەیامان
ژبۆ ڤەژاندنا هەرسێ خالێن بنگەهین
(هزرا باش، ئاخفتنا باش ،کریارا باش).

گوڤارا "ڕۆژامە"
هاتە دیاریکرن
بۆ جڤاتا
"یەسنا"
وژلایێ خاتوون
"هێلان چیا"
بەرپرسا جڤاتێ
پێشوازی لفیلوسوفی و
فەرهەنگیا گوڤارێ
و جڤاتا گوڤارێ کر.
1+1
....

"جوانێن گوڤارێ
چەندین گەشتێن
فوتو کرافی
ئەنجامدان
ژبۆ پێشڤەبرنا ئاستێ
هونەری
و نووکرن و سەرنجداریيا
گوڤارا کوردی"

پێشمەرگە
ب گیانێ خوە
کوردستانێ دپارێزن و
ئەم گەنجێن نوو و تازە
ب خامە و ویژدانا
خوە". ئەم سەرێ خوە
بۆ خەباتا وە
دچەمینین.

*گۆڤارا ROJ A ME د بورینا وەرزێ خوەدا سەدەهان گۆڤار دناڤا پێشمەرگەیاندا بەلآڤ کرن...

-د.سگڤان یەك ژ چالاکڤانێن گۆڤارێ رابوو ب بەلآڤکرنا سەدەهان گۆڤاران دناڤ پێشمەرگەیاندا، بۆ هندێ د دەمێ بهێنڤەدانا خوەدا پتر مژولی خواندن و رۆشنبیرییێ ببن.

ئەڤ پێنگاڤا نوو دناڤا پێشمەرگە و جانفیداییێن کوردستانێدا ب کارەکێ هەرە باش هاتە نرخاندن و خواست ئەم بەردەوام بن لسەر بەلاڤکرنێ و هەر ژمارەیە ژ گۆڤارێ دەربکەڤت ئەم بۆ وان بشینن، هەروەسا گۆڤارێژی دەرییێ خوە لهەمبەری هزر و بیر و نڤیسارێن وان ڤەکری هێلا.

- دیسان وەکە پشتەڤانییا بریارا سەروکێ حکومەتا هەرێما کوردستانێ بــرێز (مەسرور بارزانی)، مە وەك گۆڤار پتری هزار پرتوکان لسەر خواندەڤانان بەلاڤ کرن بۆ هندێ د مالێن خوەدا بمینن و مەترسییا "ڤیروسا کورونا" لسەر هەڤوەلاتییان کێمتر ببت..

سارا کەرکوکی/شێوەکار...

فتح الله فهمی یوسف...شێوەکار/هەولێر

هەر لە منداڵیەوە ئارەزوی وێنە کێشان دەکەم و بەهرەکی منداڵیمە خوا پێی داوم بە پشت گیری دایک و باوکم و خۆشەویستانم توانیم پەرەی بە کارەکەم بدەم و زیاتر بە رەخنەی دەور و بەر .هەموو ژیان لە ناو وێنەیەک دەبینم و بۆیە خۆشی و سەرکێشی و فشارم لەسەر تابلۆیەک دەرێژم .کارەکەی خۆم زۆر خۆش دەوێ چوونکە هەست دەکەم کارەکەی من تایبەتە و جیاوازە لە هەموو کارەکانیتر . تابلۆکانی من زیاتر روو لە خەیاڵ دەکەن چونکە باوەرم وایە خەیاڵ دەست پێشخەری ژیانە و تا خەیاڵ دروست نەکەی ژیان دروست نابێ . رەنگەکان دەروونم ئارام دەکەن و زیاتر هەست بە باشی دەکەم هەر بۆیە دەمەوێ زیاتر و زیاتر پەرەی پێ بدەم و بە تابلۆکانم نیشتیمانم جوانتر بکەم...

Joseph-Désir

"سەرەدانا سەروکێ باژێرڤانیا زاخۆ بۆ پەرتوکخانا (ڕۆژا مە) و ژلایێ ڕێڤەبرییا پەرتوکخانێ خاتوون (ڕۆژین زاخۆی) هات پێشوازی کرن".

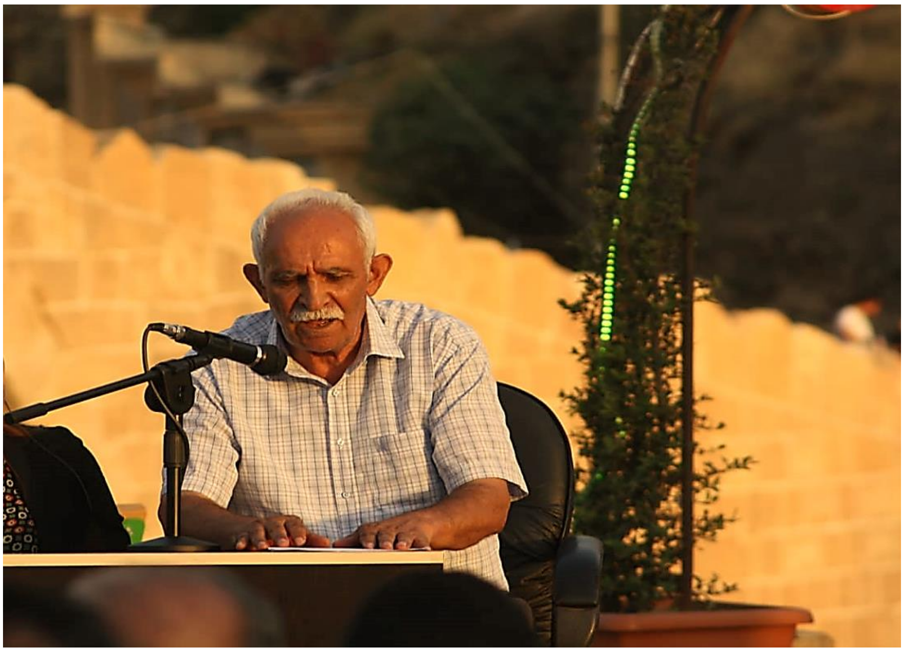

وەسیقێ کوردان دیروکی:

دوو هەزار سالان بەرییا زایینێ (بەرییا میلادی) وەسیقە ل مەزوپوتامیا دە هاتییە تەسبیتکرن...

"دەستنڤیسا ئەیوبیان دبەڵگەناماندا"

kerem serhatli...

دیسا ژی ل 1280–1290 بەرییا زایینێ وەسیقە (وەقیف نامە) ژ ئالییێ هێتیان هاتییە دامەزراندن ئەو وەسیقە نها ل ئیستانبول د موزا ئارکولوژی دە هەیە. د بەریا ئیسلامێ دە ژی وەقف هەبوویە. لێ د دیروکا ئیسلامێ دە حەزرەتێ پەیامبەر (دارا ورمێ) وەقفکرییە ژ وێ شوندا وەقف زێدە بوونە. ب تایبەتی ددەما ئەیوبییاندا، شەدادیاندا، ڕەوادیاندا، مەروانیاندا زێدەتر بوونە.

لەورا ئارمانجا وەقفێ ئالیکارییە ئەو ژی زێدەتر د ناڤا کورداندا هاتییە دامەزراندن، جارا یەکەمین وەک وەسیقێ ئەرشیڤان د سالا 440ێ هیجری دە ل باکورێ کوردستانێ ل ناڤچەیا (پارسین)ێ چەند گوند ژ مالباتا (ئەنۆشرەوان) هاتنەکرین، ئەڤ وەقفکرنە ژبۆ خەلیل دیوانی (وەسیقە 1) یا دودویا ل باشۆرێ کوردستانێ ل مهافزا کەرکوکێ ژبۆ مزگەفتا (دانیال نەبی) وەقف هاتییە دامەزراندن.

(وەسیقەیا 2) ل (حەس کیف)ێ بوو، ژ ئالییێ (مەلك خەلیل)ێ کورێ (سلێمانێ ئەیوبی) دە ژبۆ مەدرەس و زاویا ئیمام (ئەبدوللاهێ کورێ جەئفەرێ سادق) هاتییە دامەزراندن، ل هەر پەرچێ کوردستانێ وەسیقێ گەلەك گرنگ هەنە.

*بەلگەناما دەستنڤیسا ئەیوبیان یەکەم جار لدیوانا ڕێزدار (عمر بشار ئاخا سندی) دگەل تیما گوڤارێ هاتە ڕاگەهاندن بۆ ناڤ بەرپەرێن دیروکا گوڤارا کوردی.

Rej AME....H4

وثيقه 2

اذن همايونمله عمل اولنه

شهرزور واليسى وزير يوسف پاشا قوللرينك عرضيدر

كركوكده واقع حضرت دانيال النبى صلوات الله على نبينا وعليه حضرتلرينك

جامع شريفلرنده خطيب اولان محمد رؤس اهل فتنه وفساددن ومفتريلردن اولدیغی

اولوب خطابته اهليتى اولمامغله رفع اولنوب خطابت مرقومه ارباب استحقاقدن

ملا محمود خليفه يه صدقه بويرلمق بابنده عنايت رجاسنه عرض ايدر اولبابده

امر وفرمان شوكتلو كراملو عنايتلو مهابتلو پادشاهمكدر

[illegible]

كان نسبهم واحد و امضاء متفق
وخاتمهما متفق
[illegible]
من انتساعه رسول الله عليه
لعنة الله

لان فى ذلك العصر كاتب
الاوقاف والملكيات يكون واحدا
لئلا يقع الابطال فى عمل صاحب الخيرات
ويكون الامضاء فهو صلاح النقباء
لئلا يقع الافساد فى الحج والبرهان

سيد شريف خليل ديوان
قطب العارفين
بجنب فخر المشائخ
هذه الكاتب

عطيت من يد سيد شرف صلاح الدين محمد فاتى بن محمد اكبر فهو قاضى الكبير على الخلايق
ونقيب الاشراف على السادات فى تبريز فى زمان معتصم بالله فى تاريخ

اربعين واربعمائة
بعد الهجرة

مبنيا على اصله قبلهم
وامضيت انا الفقير سيد
عبد الغنى بن السيد اسحاق
النقيب على السادات الا

كو رسالت
صديق حضرت ابو بكر وقف هذا
كو عدالت حضرت عمر وقف هذا
كو حيا عثمان وقف هذا
على وقفت هذا

© Devlet Arşivleri Başkanlığı 2018

‘’Ev yek nîşan dide ku şerê dijî terorê heta çi radeyek ji hikûmet û rayedarên siyasî ya li Fransayê re girîng e. Di roja îro de ji ber ku teror sînoran nas nake, pêdivî ye ku çalakiyên neteweyî û herêmî li dijî çeteyên terrorist û kiryarên terorê di asta cîhanî de werin hevaheng kirin’’.

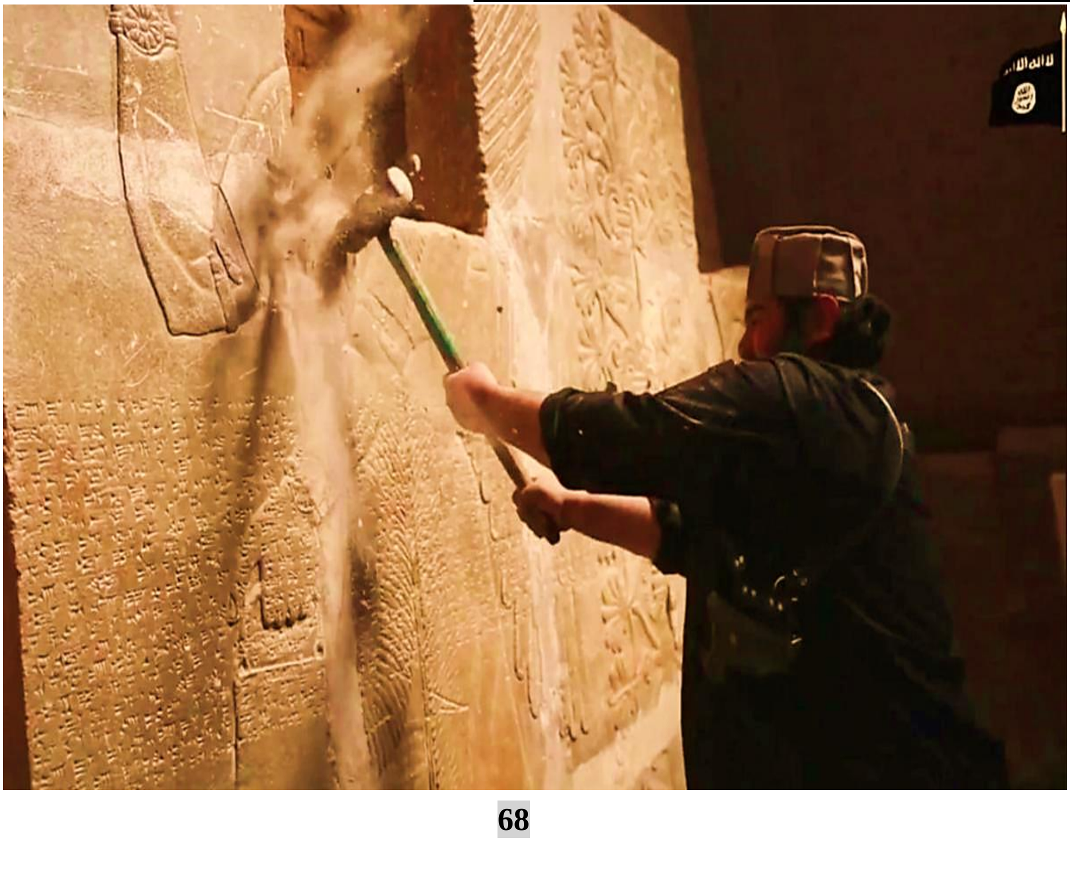

Tevî tedbîrên plansazkirî, propagandaya cîhadiyan û zêdebûna şiyanên teknolojîkî yên kesên radîkalbûyî, cûreyên din ên êriş û amûran, wekî alavên teqîner.

‘balafirên bêpîlot, wesayîtên bombebarkirî, û hilberên kîmyewî, dikarin ji boy kiryarên terorîstî di nav welatan de ji aliyê komên terorîst ve bêne bikar anîn’.

Di van du salan de, 9 operasyonên terorîstî, 13 operasyonên biserneketî û 42 operasyonên têkçûyî di Fransayê hatine tomar kirin, ku ev yeka kûrahiya gefên terorîstî li vî welatî nîşan dide.

ISIS

Gengaz e ev gefa êrişên navxweyî ji hêla faktorên wekî propagandaya bi caran, vegera cîhadiyên ji Sûriye û Îraqê, û her wiha serbest berdana hin tundrewan ji girtîgehê, were xurt kirin. Di sala 2016an de, bîst û pênc Fransî ji herêmên şer ên Sûriye û Iraqê vegeriyan; ev hejmar di sala 2017an de 10 û di 2018an de neh kes bûne ku di nav refên komên terorîstî de şer kirine.

Di destpêka hezîrana 2018an de, 512 kes ji ber kiryarên terorîstî û 1,145 kes ji ber radîkalbûnê ketine girtîgehê.

Rêxistina ku di Fransayê li dijî terorê têdikoşe pir bihêz û birêxistinkirê ye. Ku me di destpêkê de wekî "çar xalan" işaret pê kir. Di encamê de, di sala 2016an de, 9,300 kes û di sala 2018an de, 20,000 kes, bi boneya"radîkal" bûnê hatine dest nîşan kirin. Çawa ku hate gotin di van du salan de, 9 operasyonên terorîstî pêk hatine, 13 operasyon bi ser neketine û 42 operasyon jî hatine bêbandorkirin.

Lê êriş û kiryarên terorîsti ji sala 2016an heya roja îro piranî bi şêwazekî navxweyî û belav bûyî di Fransayê de bi rêve çûye. Vegera endamên Fransî yên DAIŞ`ê jî pirsgirêk ewlehîya vî welatê zêdetir û kûrtir kiriye. Ser vê esasê, stratejiya navxweyî ya Fransa ji bo şerê dijî tundrewî û terorîzmê de di ser navê "Pilana çalakiyê ya şerê li dijî radîkalbûn û terorê" de ji sala 2016 heya 2018 hate dest pê kirin.

Ev pilan hin serkeftin ji xwe re bi dest xistiye.

Yek ji destkeftiyên vê pilanê xwertbûyina çavkaniyên mirovî û malî yên dezgehên îstîxbaratî û avakirina koordînasyonê di navbeyna rêveberî û civaka Fransî de ye. Di pîlansaziya oparasyonê de 32 çalakiyên bingehîn hene ku di nav çar beşên; îstîxbaratî, fetisandina di destpêka bi rêxistin kirinê, parastin û hilweşandinê têne dabeş kirin. Ji bo şerê li dijî terorê, berî her tiştî, beşên cur bi cur yên ewlehî, îstixbaratî, dadwerî û her wiha ewlehiya civakî jî bi hev re hatine hevaheng kirin. Ya duyem, di asta ewlehî, çandî, pêşkeftin, teknolojî û malî de bi pirsgirêka terorîzmê re oparasyon hatye li dar xistin. Ya sêyem, hem di asta neteweyî û hem jî di asta Yekîtiya Ewrûpayê de hewldan hatine kirin ku rêkeftinên hewce werin pêk anîn.

Çarem, herdu aliyên leşkerî û sivîl di vê pilanê de cihê xwe girtin.Di sala 2016an de, neh hezar û sê sed kes û di sala 2018an de, bîst hezar kes di Fransayê de ser navê "mirovên radîkal an tundrew" hatin dabeş kirin. Ev mirov ji hêla telîmatên olî û çandî yên radîkal, piranî selefî û cîhadî hatine nas kirin û metirsiyek mezin ji boy ewlehiyê hatine nîşan dayîn. Ji sedî, 23yê vê heşmarê jin û ji sedê, 4 jî zarok in. Zêdebûna jimara van kesan, bi taybetî bi rîya înternetê, hêza propaganda ya komên cîhadîst di seferberkirina aktorên navxweyî de nîşan dide. Êriş û kiryarên terorîstî yên van du salan bi piranî wekî êrişên navxweyê û belav bûyî bi kar hatine. Ev êrişan her tim bi rêbazên seretayî, wekî êrişên bi kêran an ajotina tirimbêlan li ser gel pêk hatiye, tê zanîn ku du alîyên civakê di van êrişan da hedef hatine girtin: kesên sivêl û kesayetên sembolîk, ango kesên ku girêdayî hukûmetê ne. Ji 2016an heya 2018an, komên terorêst di Fransa çar êrişên terorîstî pêk hatine ku hedefa van êrişan karmendên hikûmetê bûye; di van salan de, neh operasyon bi ser neketin û diwanzdeh êriş jî ji aliyê hikumetê ve hatin şikandin.

'Çarçoveya Siyasetên Stratejîk ên Fransayê di Şerê dijî Terorîzmê’

Nivîskar:

Dr. Ferşad
Pêysûreh: Şîrovekarê Siyasî, Tehran.
farshad.pisoureh65@yahoo.com

Ejder Pîrî
SarmanlûŞîrovekarê Siyasî, Berpirsê Kovara JWIS, Tehran. piri.azhdar@gmail.com

Hejmar û kualîteya êrişên terorîstî di van salên dawî de nîşan dide ku Fransa yek ji armancên herî girîng ên komên terorîst di nav welatên Ewropî de ne. Ev ne tenê ji ber bandor û rola Fransayê di navçeya Şam û Afrîkayê de ye, lê ji ber hebûna nifûsa zêde misilmanan di vî welatî de ye. Ev di halekî de ye ku tesbîta rêûresmên laîkparêziyê li Fransayê de, parastina silogan û xebatên olî di vî welatî de gelek dijwar kirye (Nerînên radîkalîst û vegera çanda Erebî-Îslamî li gelek deverên herêmên bajarê mezin ya Fransayê de, ev welata bi Îslamiyetê re robrû hiştîye). Di encamê de, çavkaniyên terorîzmê li Fransa xwe disparin çavkaniyên navxweyî û derveyî. Ji ber vê sedemê, du beşên stratejiyên Fransî hene, yên hundurîn û yên derve. Para derveyî ji du beşan pêk tê, ya yekem "Operasyona Berxan"li perav û deşta Afrîka û ya duyem "Operasyon Bakur" li Navçeya Rojhilatanavîn digre ber xwe.

Operasyona Berxan di sala 2014an di berdewamiya Operasyona Sêrwal ji bo şerê komên îslamî yên çekdar ên terorîst, ku di nav wan de Boko Heram û el-Qaîde ya di Mexriba Islami hebûn, hate dest pê kirin. Operasyona Bakur şaxê Fransî yê Hevpeymana Navneteweyî ya dijî çeteyên DAIŞ`ê bû, ku di Îlona 2014an de dest pê kir.

Di vê operasyonê de du şaxên sereke hebûn: Ya yekem, piştgirî ji boy alîkariya hêzên ku li ser rûyê erdê li dijî çeteyên DAIŞ`ê şer dikin, bi boneya têk birina şiyanên leşkerî yên vê komela terrorist û ya din jî perwerdekirina Hêzên Ewlehiya Neteweyî ya Iraqê bû.

Tu ji xelkekîyî ku ji Xweda û sivîlîzasiyonê bêpar e û dixwazî, xelkekî ku bi hezaran salan e sivîlîzasiyon parastiye, huner, cand û kultur pêş de biriye, bi leşkeriya xwe ya mirdar û barbar li ser navê "Allah-,u-Akber" dagir bikî. Ka te artêşa musulman hîn kiriye çi pakîtîyê, ku tu pakîtiyê difiroşî hinekên din?. Tu çi ji "Allah-û-Akber" fêr bûyî ku tu dixwazî heman tiştî bi hinekên din bidî fêr kirin?.

Iroj ji me tê xwestin ku artêşa me were bindestkirin ji aliye artêşa Ereb ve, bi navê "Allah-û-Akber". Bi zora şûr dê me bibin ser ola xwe ya "Allah-û-Akbar" û wê me bêgav bikin ku em ji xwedayên wan re rojê pênc car bi Erebî secde bikin, ji ber ku "Allah-û-Akber" tenê ji erebî fêm dike.

Ez ji te re tawsiye dikim, vegere here welatê xwe yê çol, cîhê gumgumokan. Dest ji bajarên me bikişîne û dawî li wehşeta xwe bîne. Kî dikare ji ajalên quduz ên wek Ereb hez bike. Dest ji qirkirina gelê min berde, dest ji dagirkirina gelê min berde. Bi navê "Allah-û-Akber" Keçên me nerevînin. Dest ji van kiryarên xwe yên wehşî berdin. Em Aryanî xelkek aştîxwaz û efûkarin. Em xelkek dilnerm û hevalbendin. Li ku dibe bila bibe em Aryanî, me tovên rastgirtî, hevalbendî, viyanê, wekhevî, û tovên cand, huner û şaristaniyê li cîhanê çandine. Ew kapasîta ku wehşeta Ereb dixwaze li ser gelê me bidomîne, ew pêşdîtin bi me re heye. Tu Ereb, li çol û beyarên xwe bi "Allah-û-Akber"a xwe şa bibe. Lê neku, neku tu bi hovîtiya xwe dest bavêjî şaristaniyên bajarên me.

Şahînşahê Pars û yên din, şahê gelek qiraliyetan, şahê Ariyan û yê ne Ariyan, şahê nîjadên guhartî û şahê Ereban, şahê imparatoriya Pars.

Yazgird III. Şahînşahê Parsan"

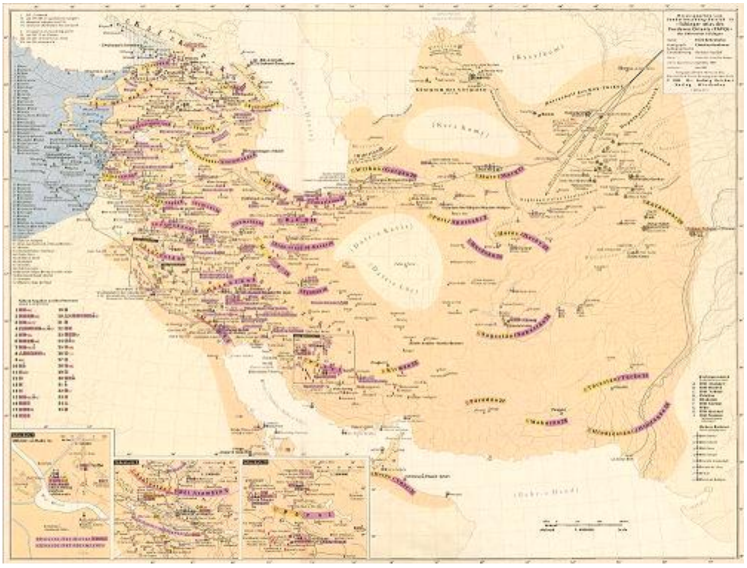

Lê hûn? .

Hûn û hevalbendên we. Gerokên li çolan, wek mar û gumgumokan, ji kulturê bê par, hûn hêj jî zarokên bê guneh keçan bi saxî binerd dikin. Hûn ereb, ji Xweda û afirandinên wî re ne germayî nîşan didin, ne jî rêzê digirin. Şerm û heya we Ereban nîn e. Hûn Ereb, serê zarokên Xweda jê dikin, dîlên şer dikujin, tecawuzê jinan dikin, zarokên qîzin zindî binerddikin, karwanan dişelînin, komkujiyan dikin, xelkê direvînin û diziya malên wan dikin. Dilê we Ereban ji kevir e. Em van kiryarên we yên bi qirêj û gemar bi tundî şermezar dikin!.

Ka bêje! Piştî van kiryarên we yên bi qirêj û gemar, çewa dibe ku tu me vedixwînî ser rêya rast?. Tu ji min re dibêjî: Dest ji baweriyên roj û agirperestiyê berde.

Em Aryanî ji nav afirandinên Xweda, hêza ronî û germahiyê di rojê de dibînin. Roj bi ronî û germahiya xwe dilê me germ û ronî dike û alîkar e ku em ji hev hez bikin. Ronî û germayî hêza hevalbendî û dostaniyê ye. Ronî û germayî yekîtiya me û ala Ahura Mazda di dilê me de berz dike. Wan tiştan ji te û gelê te re xerîbin û ne naskirî ne.

Ji bo te; "Wî nas bike û tenê bêje, Allah-û-Akber" û hew!. Le belê ev ne tişteke ku em jê hez dikin an jî dipejirînin. Em bi navê Ahura Mazda tev digerin. Ji bo me hişmendî, hevalbendî, dostanî, duristî, pakîtî, lêborînî, hemû van tiştan rêz-girtina Ahura Mazda ne û me ev tiştên hanê di cîhanê de belav kirine. Bi hezar salan, me çewa ji çand û kultura xwe re rêz girtibe, bi heman şêweyî, me rêz li çand û kultura gelên ji dervayê xwe re jî girtiye û ew hewandine.

Lê belê tu/hûn?. Bi navê "Allah-û-Akber" talanan dikin, mêrkujiyê dikin, teslîmiyeta gelan dixwazîn. Niha, ji min re rast bêjê: Ki van tiştên xerab bi te dide kirin?. Xwedayê te?. Allah-û-Akber?. Ya hûn li ser navê wî, van xerabiyan dikin?. An hûn xerabiya him li ser navê Allah-û-Akber û him jî li ser navê xwe dikin? Kî di giyana te de ewqas zordarî bi te dide kirin?.

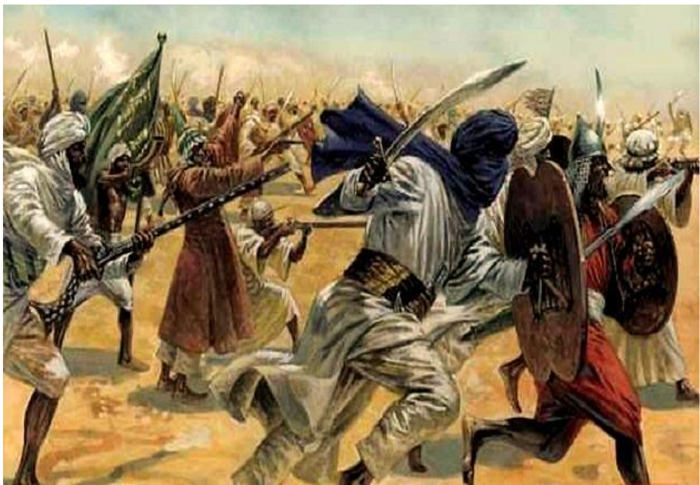

Bersiva Şahînşahê Aryaniyan Yazgird ji nameya Xelîfeyê îslamê Omer Îbn Al Xattab re:

"Bi namê Ahura Mazda, Afirînerê Giyan û Zanistê!.

Ji Omer Îbn Al Xattab, Xelîfeyê Tazî (Ereb) re.

Di nameya te ya herî dawî de, bê naskirin, bêyî ku tu zanibî em bi çi bawerin tu daxwaz û emir dikî ku em bawerî bi xwedayê te "Allah-û-Akber" bînin û ola îslamê bipejirînin. Bi zordarî tu ji me re emir, û daxwaz dikî da ku em ol û xwedayê te "Allah-û-Akber" bipejirînin. Ji bo me xerîbe ku tu xelîfê Eraban î û çewa dibe ku xelifê Ereban hewqas nezan be ku ji ola me ne haydar e. Tu me bi kuşpenetî(bi zorî) vedixwînî ola (yekxwedayî). Bi hezar salane ku em ji ola yekxwedayî ne. Em, gelên Aryanî bi hezarên salan li vî welatî bi kultur û hunera xwe rojê pênc caran ji yek xwedayî re dua û îbadetên xwe pêşkêş dikin. Di nav rastî, dostanî û hevalbendiyê de li vî welatî, me ala Ramanên Pak, Peyvên Pak û Kirdarên Pak her dem berz girtiye.

Nameya Xelîfeyê îslamê Omer Îbn Al -Xattab ya ji Şahînşahê Aryaniyan Yazgird 111 re şandî:

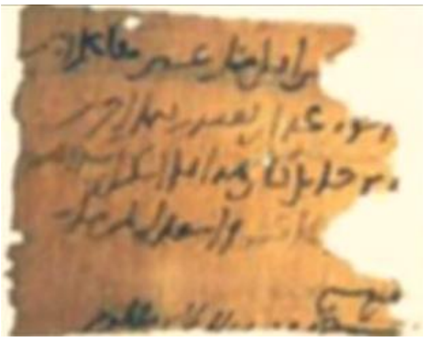

" Bi navê Allah ê rehim û rehman

Ji Şahê Îranê (Pars) re! "

Govara....Roj A ME....

Di demên berê de, hûn desthilatdarê nîvê cîhanê bûn. Lê belê niha bala xwe bidê ku çawa roja we reş dibe. Li hemû eniyan arteşên we têk diçin û welatê we li ber hilweşandinê ye. Ez destnîşan dikim, ji bilî ku hûn bi me re îtîfaqê bikin û bibine musulman, çi çareya we nîne. Her weha, divê tu ji yek Xwedayî (ALLAH) bawer bikî û wî bihebînî. Allah Xwedayê bê hempa ye û her tişt wî afirandiye. Ev mesaj ango daxwaza xweda ye, ku ez ji we re radigihînim. Divê tu li netewa xwe emir û aşkere bikî da ku ew jî dest ji wan xwedayên we yên sexte yên ji agir berdin û bi me re bibin eniyek. Allah afirînerê her tiştî û yê cîhanê ye. Allah bihebîne û ola îslamê qebul bike da ku tu karibî xelas bibî. Dest ji rêya (pir xwedayî) berde, bibe musulman û Al-lah-Û-Akbar ji xwe re rêber qebul bike. Ji bo garantiya giyana te, welatê we, ji bo ku pers, îranî karibin di aştiyê de hebûna xwe berdewam bikin, ji rêya teslîmbûnê pêştir çi rê nîn e. Heger ku tu selametiya xwe û persiyan bixwazî dê ji bo we çêtir be ku tu teklîfa me qebul bikî. Tenê qerara we ya rast dikare xelasiya we be. Allah-U-Akber...!.

"Xelîfeyê Musulmanan"

(Omer Ibn Al.Xattab).

Ekene felata tu kesî ji destên felekê tune, timî dê mirov têkeve bend û zincîrên wê û tê de dîlbeste bibe. Felek niha li asîman e yan li keviya Deryaya Yemenê ye, kes nizane.

Lê hinek dibêjin ku felekê dest bi dijminatiya feqîran kiriye û cihê xwe guhaztiye, koça xwe ji deştê bi rê xistiye çiye zozanê bilind û ci-war biye.

Dema ku ew çiye zozên, bo xwe avahiyeke ji biyê ya li ser qeşayê jî çêkiriye û ketiye binî, çavdêrî dike.

Wê adek jî li canê xwe diye ku hertim dê kenê xwe bi kesên hêja, camêr, mêrxas û bavegîd bike. Û xwe bixwe gotiye ku, tu caran bi ne-camêr û pintiyan jî nakene, hergav dê ji wan re bibe alîkar, îşê wan serearst bike û fersendê bide wan.

Photo/ALA ZAXO....

Tiştek heye jê re dibêjin felek, ku lê tu reng û rû nînin. Ew tişt ne mêr e, ne jin e, ne keç e, ne jî bûk e û ne bi giyan e, ne bê giyan e, ne hişk e û ne jî terr e. Lê felek tim û daîm heye û her heye, wê hebe, li her deverê hazir e û dikare xwe têxe şûfê her tiştî. Felek tebayekî wisan bêteşe ye ku hertim dilipike, dinale, dikale, digazine û hin caran dikene, hin caran jî digrî. Çi kesên ku felek bi wan bikene, ew rezîl û riswa dibin; dîn û har dibin û bi dinyayê dikevin. Yekcaran jî felek xwe ji hin kesan re dike dost, dike yar û bira, bi wan re dibe heval û xwe li wan dihesikîne, wan ji xwe re dike doşek û balgîv, piştre jî wan serserkî li nîvê teqanê dixe û di erdê de diçikîne, îcar dest ji wan berdide. Nexwe divê ku mirov li dû felekê bigerre, warê wê binase û xwuyê wê jî rind bizanibe, da mirov karibe xwe jê biparêze.

çiyayê/Sipanê xelatê…

ji mi ra biba malxwe, w`ez ê ji ter bibama bermalî.

W`ez iiim, loWeyla li min cîrana gur û hirça!

....

Siyabend:

Lê lê Xecê, tu yê bes bigirî vê êvarê

Xwedê hebîna li halê min û xwe herduya

îro bi delalî, bi delalîîî, lê.

Û lê lê keleşa min ê

tu yê hêsira ji qawarê çavê reş î belek bike xalîîî.

Qadirê zilcelal

Wehd-el emînê bi tenê

îro emrê min kiriye

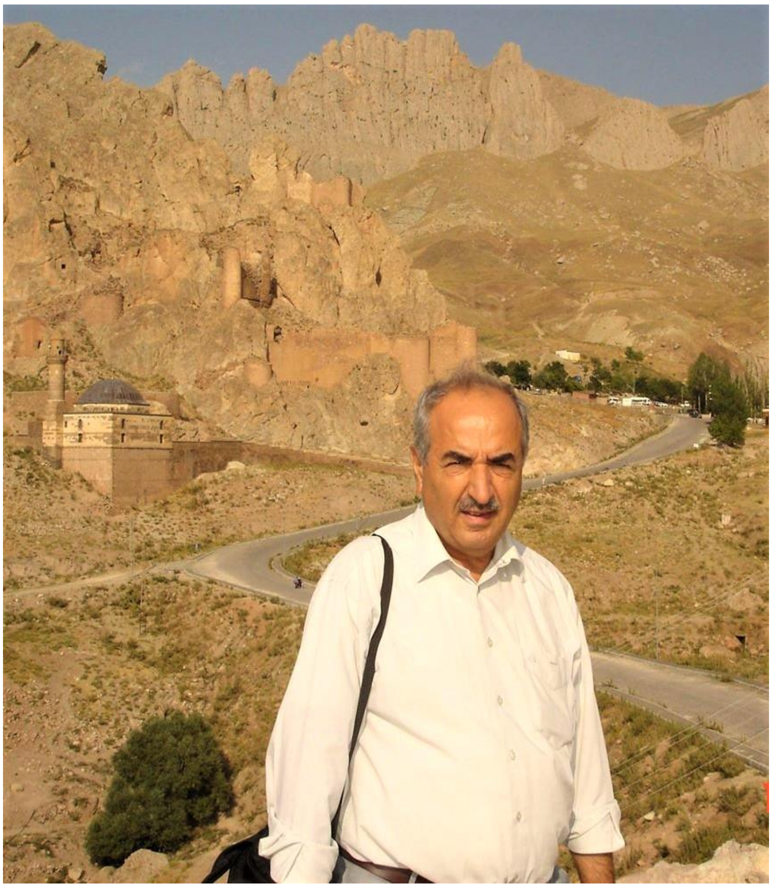

Zeynel abidîn Zinar

"Siyabend û Xecê"

Destan…

Xecê:...

Siyabendooo, looo, lo lo Siyabendo

W`ez ê bi serê Sîpanê Xelatê

Bi Xanê LeterêBi raserî Behra Wanê ketim

Lo lo Siyabendo

Xwezî vê êvarê min tu nedîta di wî halîîî, lo.

Lo lo Siyabendo

Feleka malikxerab derewîn e

Li serê tu kesî nadomîne

Û mi go: qey çend sala wê Siyabendê Silîvî

siwarê Deybilqiran

nêçîrvanê Soxandaxiyê

"Pira Xincisê." Bi navê Hecî Reşîtê dikandar û Xelîl du birayên wê hebûn. Di tomarkirina nifûsê ya dewleta tirkan de paşnavê wan "Kaynak" e. Eyşo li gundê xwe bi Elîyê Emo re dizewice, lê hîn bûka sê salan bûye ku mêrê wê rehmet dike. Elîyê Emo bi eslê xwe kurdê zaza ye, malbata wan ji herêma Dimbilîyan hatiye, li Xincisê bi cih û war bûye. Bi navê Mehmûd zarokekî lawîn ji xaltîya Eyşo û Elîyê Emo hebûye. Ev Mehmûd di sala 1917 de hatiye dinê. Lewre meriv dikare texmîn bike ku Xaltîya Eyşo teqrîben di sala 1900î de hatiye dinê. Çimkî li gorî edetên wê demê keç sêzde-çarde salî dihatin zewicandin.

Piştî mirina mêrê xwe, ku wisa bûka teze tevî zarokek sêwî bî dimîne, herwisa ji ber şertên jiyana wê demê, trawmayeka giran derbas dike. Ji ber ponijîna kûr hişê wê piçek tevlihev dibe. Ji lewre sifetê "dîn"bûnê lê dikin. Yanî, ji ber ku trawma derbas kiriye, jê re gotine dîn. Di eslê xwe de dînîtî pê re tune bûye.

Şaşiya Eyşo deh sal piştî mirina mêrê xwe yê pêşî, li navenda Licê, li Mehlaya Çarşîyê bi yekî din re dizewice. Ji vê zewaca wê jî kur û keçek çêdibin. Navê kurê wî Evdirehman, navê keça wê jî Emîne ye. Vî kurê wî demeka dirêj li Zindana Diyarbekirê qerdîyantî kiriye û heta ku bûye serqardîyan. Di dawîya emrê xwe de li mala vî kurê xwe maye lewma li Diyarbekir di roja 18.01.1979 de çûye rehmetê. Ev gotina wê ya navdar ku dibêje 'Xelqê jin anîye, Edoyê mi jan anîye!" li Diyarbekir, di dawîya emrê xwe de gotiye.

Hinek gotinên menşûr yên
Eyşoya Dîn:

-Dew tune fir bike, li hespê suwar dibe çir dike.
-Fera qeysê me, bûye reysê me.
-Hesabê we were Eyşo ye, neyê veyşo ye!
-Xelq bû beg, em bûy legleg.
-Xelq bû mîr, em bûy kizîr.
-Xelq bû texsî, em bûy mexsî.
-Xelq çû hîvê, em man li bin dara bihîvê.
-Xelqê jin anîye, Edoyê mi jan anîye!
-Xelqê mêr kir, min mor kir.
-Xelqê ra dixtor im, ji xwu ra kor im.
-Xelqê tûnc anî, Emoya me bînc anî.

Dibe ku hîn gelek hebin lê niha min karî evên hanê berhev bikim. Çawa ku dixuye, ev gotinên hanê hemî aforîzmatîk in, gelek jê bi awayê mecazî wekî tabîr yanî wek biwêj/îdyom têne bikaranîn. Jixwe jenerasyona Xaltîya Eyşo û piştî wê jî ev gotin rojane di nav axaftina xwe de bikar dianîn.

Tê bîra min, mezinên me her tim xaxaftina xwe bi gotineka Eyşoya Dîn dixemiland. Lê çi heyf, piranîya mezinên me koça xwe ya dawîn kirin çûn ebedîyetê. Bi wan re hem Xaltîya Eyşo hem jî gotinên wê ji tedawulê rabûn. Ji nifşê me jî, navê Eyşoya Dîn û gotinên wê di bîra kêm kesî de mane.

Roşan Lezgîn

JI LICÊ JINEKA

FÎLOZOF: EYŞOYA DÎN

Nivîsandin awayê herî biserûber yê îfadekirinê ye, lê esas nivîsandin tomarkirin e. Çi dibe bila bibe, eger tiştek bi awayê nivîskî tomar nebe, nakeve dîrokê jî. Dîrok jî, helbet tenê ew nîne ku dema çêbûna bûyerekî nîşan dide, yan jî, behsa bûyerên mezin dike. Dîrok, ji vana gelek zêdetir e; bi serûber tesbîtkirin, tomarkirin û veguhêztina tecrubeyên kesane û civakî ye; bîr e. Lê mixabin ji vî layî ve, ji ber ku di nav neteweya me de kultura xwendin û nivîsandinê gelek kêm e, bîra me ya civakî jî gelek lawaz e. Bo nimûne, ez ê niha ji nav gelê me wek tîp behsa jinekê bikim ku ji vir heta pêncî sal berê gelek navdar bû, lê neslê nuh jê agadar nîne. Eger niha behsa wê nebe, neyê nivîsîn û tomar nebe, her wekî ku tune bû, dê winda bibe here.

Tê bîra min, berîya sala 1975, li herêma Licê navê Eyşoya Dîn gelek menşûr bû. Mesela, gelê me dema tiştek bigota, di nav re digot “Eyşoya Dîn bîlasebeb nabêje ‘Xelqê ra dixtor im, ji xwu ra kor im’.”

Ez ê li jêr lîsteyek ji gotinên xas yên Eyşoya Dîn bidim ku ji vir çil-pêncî sal berê li herêma Licê ya Diyarbekir, di nav gelê me de gelek menşûr bûn. Lê ez dixwazim pêşî behsa jiyana wê bikim.

Li navenda Licê, ji ber îhtîramê jê re digotin “Xaltîya Eyşo” lêbelê ji ber ku bi gotinên xwe, bi xeberdana xwe, bi lixwekirina xwe, bi hal û tevgera xwe ji jinên edetî yên wê demê cihê bû, yanî ji ber ku jineka awarte bû, lewra zêdetir bi navê “Eyşoya Dîn” navdar bû. Ev “dînîtî”ya ku jê re bûye sifet, ji bo wê esas di manaya “jîrîtî”yê de bû.

Eyşoya Dîn ji gundê Xincisê, qîza Mehemedê Derwêş e. Xincis, li alîyê rojavayê Licêya jorîn ku di erdheja 6 îlon 1975 de xira bû dima. Newalek gund ji navenda bajêr vediqetîne. Ji pira ku li ser vê newalê bû re digotin

ajotiye[...]. Li vir hoşên hozanvanî wên ketine di babilîskek fîlosofî de, wê ketiye bagerda mêtafîzîkê. Weke Martîn Heidegger dibêje: *der Baum aber eksistiert nicht.* Anku dar belê hebûn nîne, lê tenê aferînişên hoşdar hebûn heye, ji ber ku hest bi hebûna xwe dikin. Bi gotina R.Deskartes: *Cogito ergo sum,* hizir dikim, ez heme!. Bi ruwangeyek fîlosofî, canewer dibe ku pir caran bihêt hebûnê û dîsan apanas bibe. Yan jî şane dikane hebê di sirûştî de, lê di wê kêlîkê de yan di wê rojê de bihêt hebûnê demê dihêt û hîngê hebûna wê dihêt xûya kirin. Lewra ji berî hezar salan ji aliyê dîrokî ve hozanvan çiye di kevilê hebûna xwe de, bi ”perspêktîvek berfireh”, anku hebûn, nebûn, ketin, rabûn, jiyar, dîrok, civak, ziman, dewlet, û htd û xwe dîtiye weke candarek kevnar. Di evîna xwe de pîr bûye, bihar hatiye lê dîsan jî ketiye di peyîzeka poş de û her ji wê evînê spasdare jî. Di evîna xwe de berze bûye, bûye evîndarê evînê, bûye zahid di perestgeha evînê de, ku dibêje: *Agirê dojeha asmanan jî bes bi dîtineke te li ser sîngê min vedimirin[...]*. Endamên dîtinê çav in, hozanvan xwe bi dîtina dilberê ra dibîne, û hest bi hebûna xwe dike û dibîne ku agirkuja egirê evîna bi pêt ya di sîngê wî de tenê bi dîtinekê dihêt vekujandin. Hozanvan sozdarê wê evînê ye dema dibêje: *Tu gelek teniyayî dibin kendala dilê min de[...]...li ser dilê min şitilên keniya te şîn dibin were xwe biçîne...naa min biçin e[...]*. Li vir hozanvan ketiye di biyavê Symbiosê de, weke ku çawa zarok di malbiçûka dayîka xwe de, û herdu weha bi hevra dimirin û dijîn. Weha hozanvan wê bûye zemîneya aferindina dilberê, xwe dike kanî ku dilber li ser şîn bibe û xwe têde biçîne lê di heman demê de dibêje: *Na...min biçine*, anku min bi destên evînê helîne û vêra vehîne. Hozanvan xwe, û hebûna xwe bi evînê ra dibîne û ger negehê yan asê bibe dibêje: *Ezê bimirim*. Raste pir sexte ku goşt û hestî ji hev bihên cihêwaz kirin, Yan Hoş û Mox ji hev bihên derxistin, evca weha ye ji bû hozanvanê me jî. Dixwaze dilsoziya xwe bide nîşandan, lê nizane çi bike, ger xwe bike qurban jî kêm dibîne, lewra dibêje: *Dilekî rûbarkirî bişînim, ji te re, lêhiyek ji agir û paşî bêjim;tu dizanî ez bi wî agirî dijîm[...]*. Anku jîna xwe bi wî agirî ra derbaz dike û bûye qûtê canê wî. Li dawiyê car din ji zivistana evîna cangivêş vedigere, ji çiyayên wê yên sar dadikeve, dil di bihara evînê de ye, bi germa dilê xwe berfê dibûhujîne, çemên sirûşt û jîngeha Kurdistanê dike lehî. Li wan peravên evîna derdkêş du nêrgiz şîn dibin, weke şitilan serê xwe radikin, li ber nesîmê deriya avdar dihejihin, ew herdu ew in û eger hêj perestkarên evînê li benda cotê evîndaran bin ew evîndarên azadiyê yên ku li şaxan canê xwe dihavêjin pêşiya xwe. Bi van hozanên bi keyber pêşeroja wêjeya me geşe, dê rojekê dema zêrîn zîwanê, û genimî ji hev bêjîng û vavêr bike.

diyar dike ku ger ew objêkta li hember ya ku gehiştiye bilindtirîn astê evîna hozanvanî, ku em dikanin bêjin jêra weke xwedayekê ye li hêviyê ye ku vegere, lê ger ne vegere bêguman dê bibe egera ziyaneka mezin ji layê derûnî ve ji bû hozanvanî, lewra dibêje: *Eger tu neyî!*. Ev eger ya di gumanê de, hatin û nehatin e. Lê dîsan çav li bendê ne ku canê wî vejîne û jiyanê di giyanê wî de biçirisîne gava ku dibêje:*Nihêrînên ji çavên belagîr jiyan diherikin, rêya evîna te vejiyan[...]*. Anku hozanvan bi tenê xwe bê jiyan dibîne, lê di çerxa evîna dilbera xwe de(Çi corê dilberê be), û ew nihêrînên dijwar yên ji wan çavên belarêj dihên weke çirîska jiyanê ji xwe ra dibîne û bi omêde ku dîsan bihêt vejandin. Li vir divê em darê xwe yê nîşanê danin ser beşek ji fîlosofiya xwezayî yan sirûştî, hozanvan kûr çûye di dîroka hebûna mirov de, pêşveçûna însên heta ku gehiştiye vî astî û çawa bi awayekî canî pêve girêdaye. Mirov ji sirûştî qut nabe, xak yan erd dayîke, û însan zaroke ku di zikî de dilîze heta dîsan dimire û vedigere malzaroka xwe ya yekemîn. *Nihêrînên ji çavên belagîr*, ev nihêrîn yan awir dikane çavên doteka ciwan bin, yan gola Wanê be, sirûştê fûsûnger yê çiyayê Sîpanê be, şaxê Agirî be, darek kezwanê, gûzê, çinarê, yan jî kolanek yan blokek ji bajarên weke Amedê, Erzeromê, Mêrdînê û Rihayê yên dîrokî be. Dike ku her blokek yên ku bûne dîdevanên bi sedan ceng, kuştar, û wêrangeriyan bi ziman bikevin û dîrok û serpêhatiyên xwe vebêjin. Rêvingê rêya evînê dimeşe, na wastê, heta rê xilas dibin û di wê rê de dimire. Lê dîsan dem weke çerxa felekê dimîne, û evîn bi jiyanê re berdewam e û dijî gava ku dibêje:*Ez dimeşim heta dawî[...]dem û evîn her dijîn*. Li vir Z.Abidîn noq bûye di fîlosofiya hebûna xwedayî de, evîna Platonî, ya *Perfectio, Absulutio* ya bê qisûr. Li vir hozanvan çûye dewra jiyanê ku organîzm dimire, lê bi rengekî din dihêt hebûnê ve û helbet bi demê ra. Çerix di felekanê de ye, û dibe hokarê vegerandin a canewerê xwe î laxer û dîsan bi evînê dest pê dike,"*Fîlosofî a Hebûnê*", lewra dibêje: *Evîn bingeha gerdûnê ye dibêjin*. Lê bi peyva *dibêjin* ku xistiye di hozanê de,hozanvanî xwe xistiye di gumanê de, û bi xwe ne bawer e ku evîn bingeha gerdûnê ye. Da pir baştir be, û hozan da hinek dî xurtir be ger peyva '*Dibêjin*' di rêzan de ne hatiba nivîsîn. Raste bi ruwangeyek fîlosofî hemî tişt di gerdûnê de gumane, û hebûna hemî tiştan jî dîsan gumane lê ev bi dîtinek wêjeyî piçekê cihêwaz e.hozanvan dîsan dibêje: *Bo çi Xwedê berî hezar salan ez anîme vê dûniyayê? [...]di biharek harbûyî de min evînek payîzî*

neviyanê, hejariyê, zanistê, fîlosofiyê, hebûnê, sozdariyê û mirinê ve peywestin. Lewra yên ku dibêjin, yan gotine ku hozan tenê heste di çarçûveyeka berteng de dijîn, mixabin nikanin xwe ji peyv, û ramanên sadelok qurtal bikin û tenê li dor hevokên sivik dizivirin û ev jî bêguman sivikiya astê hizirên wan kesan nîşan dide. Hozanvan ewe yê wijdana gelekê yan xwendevanan bi lerizîne û peyamê bide ji bû pêşerojê. Eger peyam neda, hîngê tenê dê dibe gazinde û potepot. Evca eger bû potepot hîngê gazindên xesûyan û bûkan yên li ber tenûran jî helbest in. Helbet wek me li jor got; hozan jî weke her berhemekî din î wêjeyî berhemê moxê hozanvanî ye, ger hozan bi hêz be ew dihêt wateya hêza moxê hozanvanî, ji ber ku mox mezintrîn hêze, gerdûnek bê payane, belku mezintrîn zana, û fîlosofan tenê 5% sûd ji moxê xwe wergirtiye û ya din hemî hêj ne hatiye bi kar birin. Evca hizir jî helbet berhemê mejî ye, ew ji kûrtrîn deverên moxê însên derdikevin ku dibêjinê Lymbîk System, *Archeo-paleo Cortex*. Her weha ev deverên mejî kevintrîn deverên moxê însên e, li wir diniya dixewine, hestên weke viyan, neviyan, hevaltî, xoşewîstî, mirovayetî, dostayetî, xwedayî û ohlî dihên peydayê. Da em ji babetê serekî dernekevin, em dê vegerin ser hozana birêz Z.Abidîn ya Çemê Keseran. Raste di jiyanê de yekbendî heye, ku îstîgahê dawîn yê organîzmê ye, lê dubendî jî,“*Dualisme*“ weha xurte, ev dubendî gelek caran dibe sêbendî û pirbendî. Weke ku çawan organîzmek dibe egera peydabûna bi hizarihan organîzmên din, ev dubendî weke nêr-mê, sar-gerim, şev-roj, bilind-nizim, şirîn-tehil û htd. Ev dubendî di hozana Çemê Keseran de diyar e û her weha hozanvan keftiye ber teng û girêftariya *b*iyanîbûnê. Biyanîbûn di xwe de helbet babetek Psyko-Socio-Fîlosofiye û hevbest e bi arîşeyên însên yên ku di jiyana xwe de toş dibe. Hozanvan li destpêkê dibêje: *Biyanî me ez weke ku xwebiyanî[...]*. Li vir hozanvan wê ketî di xeleka biyanîbûnê de, li xwe jî biyanî ye, weke ku di rastiyê de însan bi xwe jî xwe nas nake, ji aliyê derûnî ve bêrewac e, diniya lê teng e, jîngeha civakî, û sirûştî lê xerîb in û bêguman xwe xerîb dibîne. Belku egerên here kêncbar ew in, ku çi cihê xwe di vê gîtî ya mezin de nabîne, di felekana jiyanê de wastiyaye û jiyan jê ra bêwate ye. Lê car din layenên xwe yên *Rationel* bi ser yên *Irrationel* dixe, vedigere *Reductio ad absurdum*, anku bizavê dike wê Bêhestiyariyê- dijwariyê yên ku ji biyanîbûnê gehiştinê dîsan paşde bibe, kêm bike, û şiyanên xwe yên Psyko-Fîzîkî bi ser bêxe û nekeve di rewşek lawaz de. Dixwaze xwe bide nîşandan, li ser lingên xwe bisekine, dema dibêje: *Biyanî me ez weke ku xwe biyanî û diljan eger tu neyî[...]*. Li vir

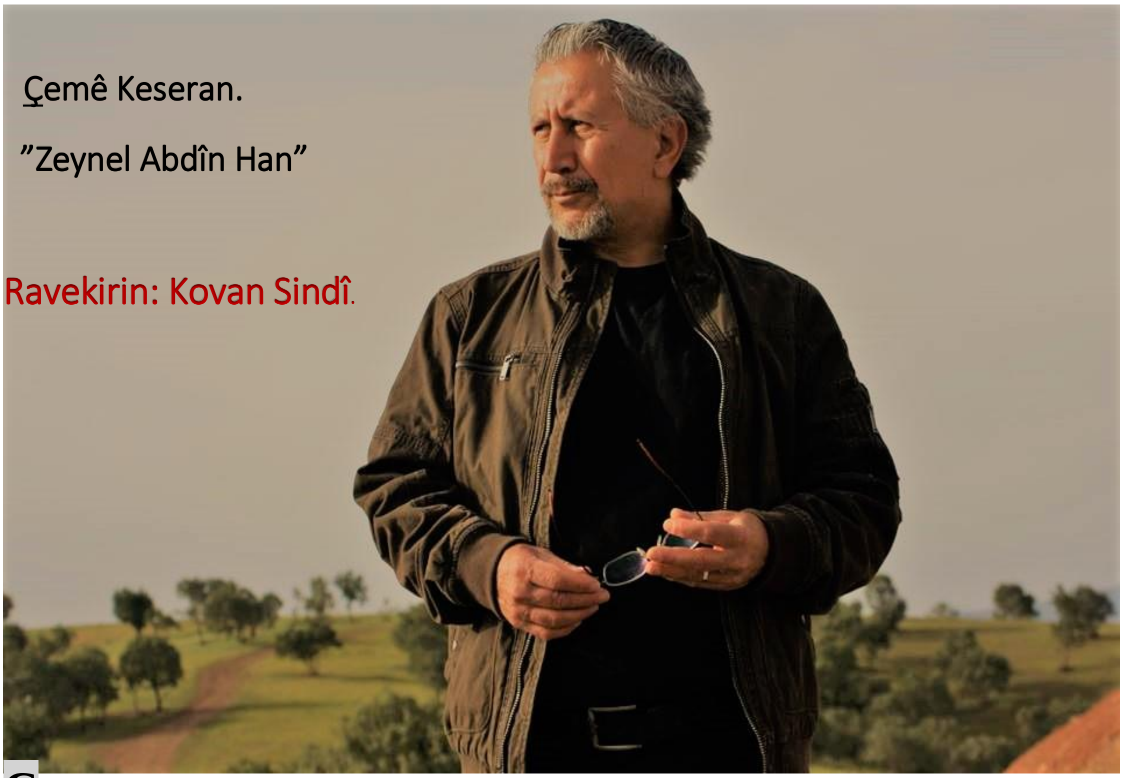

Çemê Keseran, yek ji hozanên nivîserê Kurd, Zeynel Abdîn Han e, ku hatiye weşandin di pertûka wî ya hozanan de ya bi navê: *X*ezala *W*arê *G*ermiyan, Weşanên Han, Berlîn 2008 Tîrmeh. Dema mirov li ser hozanê dipeyve gelek babet, mijar, buçûn, hizir û asoyên wêjeyî xwe li serê însên didin. Gelek caran em dibihêjin ku hozan heste, xal û xilas!. Lê di bawera min de ne weha ye, ji ber ku hozan jî weke hemî gotinên din berhemê moxê însên e, bi xwendina hozanê astê hizira hozanvanî diyar dibe, ji ber ku ew hevok ji şaneyên moxê hozanvanî derdikevin û dirijin ser kaxezê. Bi têkeliyên jîngehê ra, dîtinên arîşeyên daxbar, bihîstina peyamên diltezîn, yan dîtina hin hokarên dapoşrayî yên girêdayî bi babetên jiyanê, hebûnê û mirovayetiyê ra dibin mijarên hozanî ji bêyî ku hozanvan hest bi xwe bike. Ev pêvajo çê dibe û ew mijar di serê hozanvanî de dihên tomarkirin. Her weha dibe di xewê jî de ew arîşe bibin xewin û bihêne ber çavan. Ew mijar di hizirên wî de dihên hêran, û dawiyê ji bêyî ku hest bike di xameyî de derdikevin û dibin hozan. Lewra gelek dibêjin hozan heste, eger hozan tenê hest be, hîngê li gor bawera min çi peyamê nagehîne kesî û xwendevanî hişiyar nake. Hîngê hozan senga xwe nîşan dide dema wijdana xwendevanî bihejîne, loxên moxê wî bixurîne û laşê wî bilerizîne. Eger hozan ne li gor van pênasan, û pîvanan be hîngê dê bibe weke pateyek şûştî û bê wate û piştî çend demikan dê bimire. Eger mirov hozanên mamostayê mezin Cizîrî bixwîne, bike mînak dê bibîne ku ew hozan ji hestan dûr in, berûvajî bêhtir bi naxê însên, kederên jiyanê, viyanê,

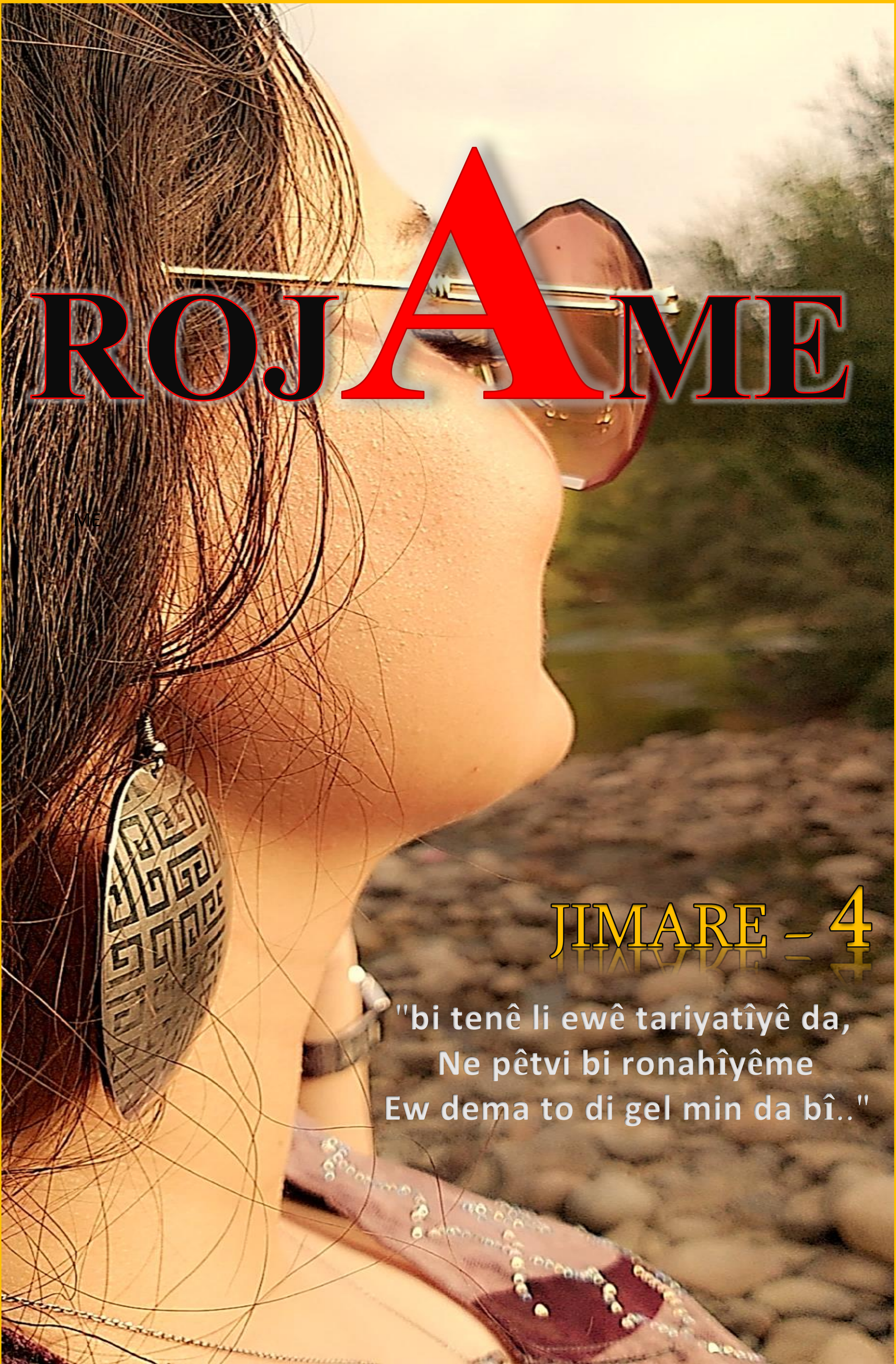
ROJAME
JIMARE - 4
"bi tenê li ewê tariyatîyê da,
Ne pêtvi bi ronahîyême
Ew dema to di gel min da bî.."